ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

33ՐԴ. ՏԱՐԻԹԻՒ 43 (1643) ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 23, 2013
VOLUME 33, NO. 43 (1643) SATURDAY, NOVEMBER 23, 2013

Պաշտօնաթերթ
Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան
Արեւմտեան Ամերիկայի

MASSIS Weekly
1060 N. Allen Ave. Suite 101
Pasadena, California 91104

ՄԵՐ ԱՆԿԻՒՆԷՆ

Վարդենիս-Մարտակերտ Ճանապարհի Կառուցումը Ազգի Հայրենասիրութեան Մարտահրաւէրային Փորձաքար

ՏՕՔԹ. Ա. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի հեռուստամարաթոնի այս տարուայ ծրագիրը կ'առաջադրէ Վարդենիս-Մարտակերտ մայրուղիի շինարարութիւնը, որ նախապէս բացուած Գորիս-Ստեփանակերտի եւ Հիւսիս-Հարաւ ճանապարհներու շարքին պիտի ըլլայ երրորդը: Արցախի եւ Հայաստանի մատուցուած փոխադրական միջոցառումներու զարգացման, շրջաններու միջեւ հաղորդակցութեան ստեղծման եւ տնտեսական վերելքին նպաստելու կողքին, Վարդենիս-Մարտակերտ ուղին, նաեւ կոչուած է ունենալու ռազմավարական բարձր նշանակութիւն:

Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամը, իր հիմնադրութեան առաջին օրէն իր շնորհաբեր ձեռքը երկարեց միջնադարեան յետամնաց պայմաններու տակ կքած Արցախի եւ Հայաստանի սահմանամերձ գիւղերու եւ քաղաքներու անտեսուած, յոգնաբեկ եւ յուսակորոյս ազգաբնակչութեան՝ անոր երաշխաւորելով ապահովութիւն, յոյս, կորով եւ նախաձեռնող ոգի:

Արդարեւ, Հայաստան Հիմնադրամը, իր կազմութեան առաջին օրէն նուիրուեցաւ շինարարական, կառուցողական, կրթական, առողջապահական եւ ֆիզիքական ապահովութեան առաջադրանքներու գործադրութեան: Հետեւողական աշխատանքով սկսաւ հայթայթել անոր տարրական, այլ՝ առաջնահերթ այն բոլոր պէտքերը, ինչպիսին էին թորեալ ջուրը, ելեքտրական սարքաւորումները, ջրառողման համակարգը, որոնցմէ զրկուած էր քաղաքացին:

Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամը կառուցեց նամբաներ ու պողոտաներ՝ գիւղէ-գիւղ եւ գիւղէ-քաղաք՝ անձնական, կրթական, դարմանական, ընկերային, շինարարական, գիւղատնտեսական եւ վանականական տեղափոխութիւնները դիւրացնելու եւ աւելի մատչելի դարձնելու համար: Այդ ձեռքբերումները ասպարէզ բացին գիւղատնտեսութեան, տեղական արտադրութիւններու փոխադրութիւններուն եւ վաճառման առջեւ: Շարժման մէջ դրուեցաւ հայ գիւղացին իր ձգտումները արդարացնելու համար: Սառած կամ անգոյ առեւտրական կեանքը սկսաւ իր կազմաւորման ու զօրացման բախտորոշ գործընթացը:

Հայաստան համահայկական Հիմնադրամը նորոգեց մաշած, խլխլած կրթական հիմնարկները,

Շար.ը էջ 5

Երկու Տարի Ետք Դարձեալ Հանդիպեցան Հայաստանի Եւ Ատրպէյճանի Նախագահները

Սարգսեան եւ Ալիեւ Վիէննայի մէջ կայացած հանդիպումի ընթացքին

Նոյեմբեր 19-ին Վիէննայի մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանի եւ Ատրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի միջեւ երկար ժամանակ ծրագրուած հանդիպումը:

Մօտ երկու ժամ տեւած բանակցութիւններու աւարտին Սերժ Սարգսեան «նորմալ» գնահատեց հանդիպումը:

Նախագահներու այս հանդիպումը շատ կարեւոր էր այն առումով, որ շուրջ երկու տարի Ալիեւ եւ Սարգսեան չէին հանդիպած, եւ ղարաբաղեան կարգաւորման գործընթացը մտած էր փակուղի:

Հանդիպումէն առաջ Սերժ Սարգսեանին հեռաձայնած է Միացեալ Նահանգներու պետական քարտուղար Ճոն Քէրրի: Ըստ Հայաստանի նախագահի մամուլի ծառայութեան, երկու կողմերը համաձայնած են, որ ղարաբաղեան հարցի խաղաղ լուծումը այլընտրանք չունի: Ամերիկեան կողմը մաղթած է հայկական կողմից լուծումներ գտնել:

Սարգսեան - Ալիեւ հանդիպումէն յետոյ Մինսկի խումբի համանախագահները հանդէս եկան յայտարարութեամբ, ուր մասնաւորապէս ըսուած է- - «Նախագահները համաձայնած են թափ հաղորդել հետագայ բանակցութիւններուն՝ ուղղուած խաղաղ կարգաւորման ձեռքբերման եւ յանձնարարած են իրենց արտաքին գործոց նախարարներուն՝ համանախագահ-

Շար.ը էջ 4

Կոչ Համայն Հայութեան

Սիրելի Հայրենակիցներ,

Յառաջիկայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 28 ին պիտի կայանայ Հայաստանի Համահայկական Հիմնադրամի 16-րդ տարեկան հեռուստամարաթոնը՝ "Դէպի Արցախ" խօսուն նշանաբանով:

Հեռուստամարաթոնի եւ անոր զուգընթաց այլ դրամահաւաքներէն գոյացած հասոյթը պիտի ուղղուի՝ մեր ժողովուրդի համար չափազանց կարեւոր ռազմավարական նշանակութիւն ունեցող Վարդենիս-Մարտակերտ ճանապարհի շինութեան:

Արցախի հիւսիսային հատուածը Հայաստանին կապող այս զարկերակը ոչ միայն պիտի նպաստէ Արցախի անվտանգութեան ամրապնդման, այլ պիտի խթանէ՝ իրար կապուող երկու հատուածներու քաղաքներուն եւ գիւղերուն տնտեսական զարգացումն ու աճը:

Արդ, Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան անունով, կոչ կ'ուղղենք, աշխարհի չորս ծագերուն վրայ ապրող մեր հայրենակիցներուն, խանդավառութեամբ եւ առատաձեռն ոգիով մասնակցիլ դրամահաւաքի զանազան միջոցառումներուն, որպէսզի մեր միասնական ջանքերով իրականութիւն դառնայ այս կարեւորագոյն ծրագիրը:

Մենք հզօր ենք միասին:

ՍԴՀԿ Կեդրոնական Վարչութիւն

Սարսափելի Թիւեր Արտագաղթի Վերաբերեալ

Երեւանի մէջ լոյս տեսնող «Հայկական ժամանակը» թերթը կը գրէ, որ ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայութեան հրապարակած «ՀՀ մարզերը եւ Երեւան քաղաքը թուերով» հերթական զեկոյցին մէջ տրուած է Հայաստանի մարզերու բնակչութեան թիւը: Ըստ հրապարակուած տուեալներուն, մարզերու բնակչութիւնը մէկ տարուայ ընթացքին նուազած է 13-17 տոկոսով:

Այսպէս. Արագածոտնի մարզի բնակչութիւնը այս մէկ տարուայ ընթացքին նուազած է 10 հազարով կամ 6.9 տոկոսով, Արարատինը՝ 20 հազարով, կամ 7.2 տոկոսով, Արմաւիրինը՝ 20.3 հազարով կամ 7 տոկոսով, Գեղարքունիքինը՝ 7.5 հազարով, կամ 3 տոկոսով, Լոռու մարզինը՝ 47.5 հազարով, կամ 17 տոկոսով, Կոտայքինը՝ 28 հազարով կամ 10 տոկոսով, Շիրակինը՝ 31 հազարով կամ 11 տոկոսով, Սիւնիքինը՝ 11 հազարով կամ 7.3 տոկոսով, Վայոց Ձորինը՝ 4 հազարով կամ 6.9 տոկոսով, Տաւուշինը՝ 6.5 հազարով կամ 5 տոկոսով:

Երեւանի բնակչութիւնը այդ ընթացքին նուազած է 61 հազարով, կամ 5.4 տոկոսով: Ընդհանուր առմամբ, Հայաստանի բնակչութիւնը ըստ ԱՎԾ-ի հրապարակած պաշտօնական այդ տեղեկատուութեան նուազած է 247 հազարով կամ 7.5 տոկոսով:

«Հարկ է նշել, որ սա պաշտօնական վիճակագրութիւնն է, որը Հայաստանում, մեղմ ասած, «պլպլացւում է»: Իրական թուերն աւելի սարսափելի են»,- կ'եզրակացնէ «Հայկական ժամանակը»:

Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց Նախարարը Հրաւիրուած է Երեւան

Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Ահմեթ Դաւութօղլու հրաւիրուած է Հայաստան՝ մասնակցելու Դեկտեմբեր 12-ին Երեւանի մէջ կայանալիք Սեւծովեան Տնտեսական Համագործակցութեան Կազմակերպութեան անդամ երկիրներու արտաքին գործոց նախարարներու հանդիպման:

Թրքական հեղինակաւոր պարբերականներէն «Զաման» այս առթիւ կը գրէ որ, Անգարայի մէջ դրական կ'ընկալուին Երեւանէն ստացուած հրաւէրը: Այս առթիւ թերթը կը յիշեցնէ որ, Հոկտեմբերին, այցելելով Զուիցերիա Ահմեթ Դաւութօղլու խնդրած էր իր գործընկեր Տիտյէ Պուրկհալթըրէն՝ օգնել ղարաբաղեան հակամարտութիւնը կարգաւորելու հարցով, ինչ որ իր հերթին կը նպաստէ Հայաստանի ու Թուրքիոյ միջեւ յարաբերութիւններու նորմալացման:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԼԱՒՐՈՎԸ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻՆ Կ'ԱՍԻ ԱՄԷՆ ԻՆՉ

ՅԱԿՈԲ ԲԱԴԱԼԵԱՆ

Սարգսեան-Ալիեւ հանդիպման ընդառաջ բաւական ակտիւ քաղաքական հոսանքներ են պտտւում, որոնք առնչւում են թէ տարածաշրջանին ու Արցախի հարցին, թէ նաեւ Կովկասին մերձ այլ խնդիրների: Սերժ Սարգսեանը այց կատարեց Արցախ, Իլհամ Ալիեւը մեկնեց Անքարա, Հայաստանի անվտանգութեան խորհրդի քարտուղարը մեկնեց Շուէյցարիա, որին էլ մի քանի օր առաջ դիմել է Թուրքիան եւ յորդորել միջնորդ հանդիսանալ արցախեան խնդրի եւ հայ-թրքական կարգաւորման համատեղման հարցում: Այսօր էլ արտգործնախարար Նալբանդեանը կը մեկնի Մոսկուա, որտեղ կը հանդիպի Լաւրովի հետ:

Էդուարդ Նալբանդեանը հաւանաբար Ալիեւի հետ Սարգսեանի հանդիպումից առաջ յստակեցնելու է հայկական կողմի դիրքորոշումը, համապատասխանեցնելով այն Մաքսային միութեան շահերին: Լաւրովը կ'ասի, թէ ինչ անել, ինչպէս անել, ումով անել: Դեռ Հայաստանի նախկին արտգործնախարար Օսկանեանի մակարդակով էր յայտարարւում, որ «Լաւրովը երեւի այն մարդն է, որը Ղարաբաղի հարցում աւելին գիտէ, քան մենք»:

Այնպէս որ, Լաւրովը Էդուարդ Նալբանդեանին կ'ասի, թէ որը ինչից յետոյ է:

Թէ ինչ են քննարկելու Հայաստանի ու Ատրպէյճանի նախագահները, պարզ չէ, սակայն Ռուսաստանին Ջօրի Բալյեանի գրուած նամակից յետոյ ԱՄՆ յայտարարեց, որ իր նոր համանախագահ Ուորլիքը փորձելու է նոր մօտեցումներով բանակցութիւնը շարժել տեղից:

Արցախի հակամարտութեան գօտում ստատուս-քուոն տարիներ շարունակ պահւում է Ռուսաստանի եւ Արեւմուտքի բալանսի վրայ: Երբ Ռուսաստանն է մօտ լինում Հայաստանին ու Ատրպէյճանին դրան փոփոխութիւն պարտադրելուն, Արեւմուտքն է ակտիւօրէն ընդդիմանում: Երբ մօտ է լւում Արեւմուտքը, կամ Թէկուզ փորձում, դրան ընդդիմանում է Ռուսաստանը: Սակայն այս պարզ բանաձեւը իր ներսում ունի բազմաթիւ այլ շերտեր, որտեղ գործօն են թէ Իրանը, թէ Թուրքիան:

Հայաստանի իշխանութիւնը փորձում է խաղալ հէնց դրա վրայ եւ պահել ստատուս-քուոն, խուսափելով որեւէ բան գիջելու ծանր պարտաւորութիւնից, որի տակից Հայաստանում երեւի թէ որեւէ իշխանութիւն դուրս գալ չի կարող: Այժմ էլ Նալբանդեանն իհարկէ Լաւրովից կ'ակնկալի, որ Ռուսաստանն օգնի խափանել «ամերիկեան կրեատիւը», ինչպէս մի ժամանակ ամերիկացիներն օգնեցին Կազանում խափանել «ռուսական կրեատիւը»:

Այս ամէնն իհարկէ կարելի էր Հայաստանի համար նպաստաւոր համարել, եթէ Հայաստանն էլ այդ ընթացքում ինչ որ «հայկական կրեատիւ» մտածէր, որը կը վերաբերէր պետութեան զարգացմանը՝ օգտուելով ստատուս-քուոյի պահպանութիւնից, դրա ընձեռած ռազմա-քաղաքական, հոգեբանական եւ տնտեսական հնարաւորութիւնից: Սակայն, «հայկական կրեատիւը» ընդամէնը հանգել է Արեւմուտքի եւ Ռուսաստանի միջեւ խաղալուն եւ տարիներ շարունակ մնացել այդ պարզունակ խաղի սահմանում:

«Հայկական կրեատիւը» բաւարարել է միայն այն բանին, որպէսզի այս ընթացքում պետութիւնը զարգացնելու փոխարէն զարգացուեն դրա մսխման մեխանիզմներն ու այդ միջոցով ձեւաւորուած անձնական բիզնեսները:

Այս վիճակում, Հայաստանը գնում է Սարգսեան-Ալիեւ հանդիպմանն ընդառաջ: Այդ հանդիպումից վտանգաւոր բան սպասել պէտք չէ: Չի կարող Հայաստանի համար լինել առաւել վտանգաւոր բան, քան այն իրավիճակը, որ առկայ է Հայաստանում եւ որը խորացել է տարեցտարի: Չի կարող Արցախի խնդիր ունեցող Հայաստանի համար առաւել վտանգաւոր բան լինել, քան Հայաստանի ու Արցախի ներկայիս «քաղաքական էլիտան», որը նաեւ համատեղութեան կարգով բիզնես «էլիտա» է: Չի կարող Հայաստանի համար առաւել վտանգաւոր բան լինել, քան օրինակ այն, երբ Հայաստանի քաղաքական դասն այդպէս էլ չի կարողացել հայեցակարգուած, սկզբունքային որեւէ այլընտրանքային մօտեցում առաջարկել Արցախի խնդրի լուծման հարցում, քան մշտապէս եղել են Հայաստանի իշխանութիւնների հռչակած պաշտօնական մօտեցումները:

Այդ իրավիճակում, արտաքին աշխարհում ոեւէ մէկն առանձնապէս իր առաջ խնդիր չի դնի յատուկ վտանգաւոր բաներ անել Հայաստանի համար: Ընդամէնը կը փորձեն օգտուել այն վտանգներից, որ հայկական «էլիտան» է ձեւաւորում Հայաստանի համար: Երբեմն Հայաստանը կը զգայ, թէ ինչպէս են այլք օգտւում այդ վտանգներից, երբեմն կը զգայ որոշ ժամանակ անց, երբեմն էլ գուցէ ընդհանրապէս չզգայ՝ արդէն անզգայութեան հետեւանքով:

«ԼՐԱԳԻՐ»

Օ՛ ՏՈՒՐԻԶՄ, Օ՛ ԲԱՐՔԵՐ

ՄԱՐԻՆԱ ԲԱՂԴԱԳԻՒԼԵԱՆ

Աշխարհում այսօր դժուար գտնուի մի միջազգային կազմակերպութիւն, որին Հայաստանի Հանրապետութիւնը չի անդամակցում: Շատ մեծ գումարներ է վճարւում այդ կազմակերպութիւնների հրաւիրած միջոցառումներին, կոնֆերանսներին, լանչերին ու կանչերին մասնակցելու համար: Եւ խորհրդարանում, նախարարութիւններում ամենասուր բանավէճերը ծաւալւում են նրա շուրջ, թէ ով որ երկիր կը յաջողացնի պետութեան հաշուին մեկնել գոնէ մի քանի օրով: Բայց մենք այդպէս էլ չիմացանք, թէ ո՞րն էր այդ անդամակցութիւնների եւ այդ կազմակերպութիւնների մայր երկիր կատարած Թուիչքների օգուտը՝ երկիրն աւելի ժողովրդավա՞ր դարձաւ, իշխանութիւններն աւելի գրագէ՞տ դարձան, թէ՝ աչքները սիրուն տեսարաններ տեսնելուց աւելի էսթետիկ դարձան: Միւս կողմից, պատգամաւորների մեծամասնութեան համար հաղորդակցման հիմնական լեզուն իրենց գիւղի բարբառն է. այս մարդիկ մայրենի լեզուին չեն տիրապետում, ուր մնաց՝ կարողանան օտար լեզուներով խօսել: Հետաքրքիր է՝ ինչպէ՞ս են հաղորդակցւում օտարերկրեայ կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչների հետ, ինչպէ՞ս են փորձում կապեր հաստատել, ծրագրեր քննարկել այդ Թանկարժէք «ռանդեւուների» ժամանակ:

Ի վերջոյ, խորհրդարանը հազար ու մի հրաւէր կարող է ստանալ, բայց անգամ ամենահարուստ երկրների խորհրդարանական ներկայացուցիչները խիստ ընտրովի են մօտենում միջազգային հրաւէրներին՝ ելնելով զուտ պետական, տնտեսական, քաղաքական շահերից: Որեւէ մէկը կարո՞ղ է պատասխանել, թէ ինչու է ԱԺ նախագահն իր ֆաւորիտ պատուիրակութեամբ շտապել սերիալների երկիր: Գնացել են, որ ի՞նչ անեն, դրանից ի՞նչ պէտք է լինի Հայաստանին կամ ի՞նչ չպիտի լինի:

Իրականում, միջազգային տարատեսակ կոնֆերանսների սլացող պատուիրակութիւնն այդ հանդիպումները ծառայեցնում է զուտ անձնական շահերի. խօսքը միայն պետական սուղ միջոցների հաշուին նոր երկիր տեսնելը, այնտեղի խանութներում, լաւագոյն դէպքում՝ Թանգարաններում պտտուելը չէ, այլ նոր բիզնես ծանօթութիւններ ու կապեր ստեղծելը: Մարդիկ այնտեղ մասնաւոր բիզնեսի զարգացման հիմքեր են ստեղծում, եւ պատահական չէ, որ բոլոր պաշտօնական այցերի ու հանդիպումների մասին հասարակութիւնը կցկտուր տեղեկութիւններ է ստանում: Որովհետեւ, հասկանում էք, յարմար չէ վերադառնալ ու մեդիային պատմել սեփական բիզնեսի խթանման համար ձեռք բերուած անձնական պայմանաւորուածութիւնների մասին:

Պատգամաւորների մեծամասնութեան համար հաղորդակցման հիմնական լեզուն իրենց գիւղի բարբառն է. այս մարդիկ մայրենի լեզուին չեն տիրապետում, ուր մնաց՝ կարողանան օտար լեզուներով խօսել

Ուստի, ՎՊ վերընտրուած նախագահ Իշխան Զաքարեանն ինչ-որ ՍՊԸ-ի ֆինանսական ելքերն ու մուտքերն ուսումնասիրելու փոխարէն աւելի լաւ է հասարակութեանը զեկուցի, թէ ի՞նչ սկզբունքով են պետական միջոցները մխսւում տուրիստական ամբիցիաների վրայ եւ ո՞րն էր Հայաստանի Հանրապետութեան ու նրա քաղաքացիների օգուտը դրանից:

«ՀԱՅԵԼԻ»

ՓԱԿ ՇՂԹԱՅ

Այս արատաւոր շղթան, որ 2012-ին հիւսել է Հանրապետականը, ո՞վ եւ ինչպէ՞ս է կտրելու:

Երբ ընտրութիւնների շրջանում ՀՀԿ-ն ամէն ինչ անում էր խորհրդարանում որակեալ մեծամասնութիւն կազմելու համար (որակեալ՝ անշուշտ, ոչ որակի իմաստով, այլ քուէարկութիւնների նուազագոյն շէմն ապահովագրելու), մենք բոլորս այնքան էլ լուրջ չէինք վերաբերւում այդ ջանքերին:

Մի տեսակ խաղաղ, առանց պայքարի, դատապարտուածի նման զիջեցինք ԱԺ ընտրութիւնների մարտադաշտը եւ Թոյլ տուեցինք, որ իշխանական Թիմն այնպիսի գերակշռող կազմ ունենայ խորհրդարանում, որ նրա դէմ այլեւս «խաղ չլինի»: Որ ինչ օրէնք ուզենան՝ անցկացնեն, երբ ուզենան՝ նիստ անեն, երբ չուզենան՝ նիստը տապալեն, ում ներկայացնի Սերժ Սարգսեանը՝ ընտրուի, ինչպիսի բիւջէ վարչապետը ներկայացնի՝ անցնի: Մտքներին դնեն՝ իրենց աշխատավարձերը 200 տոկոսով բարձրացնեն կամ գործազրկութեան նպաստը կտրեն: Կուտակային հիմնադրամ անցնի մտքներով՝ ստեղծեն: Սահմանադրական փոփոխութիւններ պէտք լինի՝ անեն:

Մի խօսքով՝ ամէն ինչ օրէնքով, կարգով, օրինական: Եւ սրա դէմն առնելու միակ տարբերակը ԱԺ ընտրութիւններին մատների արանքով նայելու սովորոյթից հրաժարուելն է:

Որ հանրութիւնը հասկանայ՝ միայն մէկ անձից՝ ՀՀ նախագահից չի կախուած այս երկրում կատարուող ամէն ինչ, այլ նաեւ օրէնսդիր մարմնից, որը լայն լիազօրութիւններ ունի եւ հսկայական լծակներ: Եւ երբ այդ լծակները գործի դնողները նորմալ մարդիկ լինեն՝ ոչ կոճակ սեղմողներ, մեր կեանքում կարող է շատ բան փոխուել: Բազում նորմալ օրէնքներ կ'ընդունուեն, իսկ աննորմալները կը յաջողուի կասեցնել:

Ուստի պատի տակ, խոհանոցներում նունուալու, սրան-նրան մեղադրելու, դաժան ճակատագրից բողոքելու փոխարէն պէտք է ընտրութիւնների ժամանակ աչալուրջ լինել եւ քուէները չվաճառել:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի

ԽՄԲԱԳԻՐ՝
ՏՕՔԹ. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

MASSIS Weekly

Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E:Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com

(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August

ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA $50.00, $80.00 (First Class)
Canada $125.00 (Air Mail)
Overseas $225.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.

Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քրէական Գործ Չի Յարուցի Ոստիկանապետ Վլադիմիր Գասպարեանի Դէմ

Յատուկ քննչական ծառայութիւնը հրաժարուել է քրէական գործ յարուցել Ազգային ժողովի ընդդիմադիր պատգամաւոր Նիկոլ Փաշինեանի գրութեան կապակցութեամբ՝ հիմնաւորելով, որ Փաշինեանի նկարագրած յանցագործութեան դէպքը բացակայում է:

Հայաստանի ոստիկանապետ Վլադիմիր Գասպարեան

Պատգամաւորի գրութիւնը վերաբերում էր Մաշտոցի պողոտայի բախումների ժամանակ ձերբակալուած Շանթ Յարութիւնեանի ու Վարդան Վարդանեանի նկատմամբ անձամբ Հայաստանի ոստիկանապետ Վլադիմիր Գասպարեանի կողմից բռնութեան աճազանգին. ըստ այդ գրութեան՝ Ձերբակալուածների պահման վայրում Նոյեմբերի 6-ին Փաշինեանի հետ հանդիպման ժամանակ Շանթ Յարութիւնեանը յայտնել է, որ Վլադիմիր Գասպարեանն ու ոստիկանապետի տեղակալ Յունան Պողոսեանը իրեն հարուածել են, Պողոսեանը սպառնալիքներ ու հայհոյանքներ է հնչեցրել իր հասցէին, մի քանի ոստիկաններ բռնել են իր ձեռքերը: Ազատամարտիկ Վարդան Վարդանեանն էլ Վլադիմիր Գասպարեանի կողմից բռնութեան մասին է պատմել:

ՀՔԾ-ն պաշտօնապէս պարզաբանում է, որ այդ տեղեկատուութիւնը չի հաստատուել իրենց կատարուած «ստուգողական գործողութիւնների արդիւնքում», ինչի պատճառով էլ քրէական գործի յարուցումը մերժւում է:

Ըստ ՀՔԾ-ի պարզաբանման, նյութերի նախապատրաստման ընթացքում Շանթ Յարութիւնեանը հրաժարուել է բացատրութիւն տալ, չի պատասխանել հարցերին՝ հիմնաւորելով, որ իրեն ձերբակալել են Մոսկուայի ԿԳԲ-ի պատուէրով՝ քաղաքական հաշուեյարդար իրականացնելու համար: Վարդան Վարդանեանը եւս հարցերին չի պատասխանել: Իսկ յայտնաբերուած մարմնական վնասուածքների վերաբերեալ ձերբակալուածները դատաբժշկական փորձաքննութիւնների ընթացքում, ըստ ՀՔԾ-ի, ասել են, թե դրանք ստացել են «Մաշտոցի պողոտայում քաշքշուկի ընթացքում»:

Շանթ Յարութիւնեանի նախկին պաշտպան Գարիկ Մալխասեանը «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում հաստատեց, որ Յարութիւնեանը քննչական մարմնին բացատրութիւն չի տուել, բայց չասաց, թե արդեօք նա իր նկատմամբ բռնութիւնների վերաբերեալ աճազանգել է:

«Տիգրան Սարգսեանի Համար Լինել-Չլինելու Հարց է»,- Հրանդ Բագրատեան

Անդրադառնալով 2014 թ. բիւջէին՝ ՀԱԿ պատգամաւոր Հրանդ Բագրատեանն ասաց. «Ողորմելի բիւջէ են բերել: Ազգային ժողովը փոխանակ պահանջի եկամուտները, գնում. միանում ա կառավարութեանը: Սա յանցագործութիւն է: Բիւջէն հաստատւում է, իսկ մենք տեղական ինքնակառավարմանը փող չենք տալիս:

Ֆինանսների նախարարը ձեւեր է անում, թէ չի հասկանում: Մենք ասում ենք՝ եթէ դու գիւմրեցի ես ու աշխատում ես Երեւանում, քո աշխատավարձի 20 տոկոսը պէտք է փոխանցուի Գիւմրիի բիւջէ»:

Հրանդ Բագրատեանը հաւանական է համարում, որ 3-4 ամսից նախագահը կառավարութիւնը ցրի, թէպէտ շատ կ'ուզենայ պահպանել. «Երկիրը չգիտի, թէ ինչքան է իր տնտեսութիւնը. 2014-ին սպասւում է կատարեալ ձախողում, խնայողութիւններն իջնում են, կուտակումներն իջնում են: Տիգրան Սարգսեանի համար լինել-չլինելու հարց է, միւս տարի տնտեսական աճ են նկարելու»:

Մաքսայինին միանալու հետեւանքներից խօսելով՝ Հրանդ Բագրատեանը վստահութիւն է յայտնում. «Հաստատ յայտնուելու ենք ռուբլու գօտում: Ռազ ուժ յայտնուել ենք մաքսային գօտում, դա իր կանոններն ունի: Խնդիր է դրուելու մաքսային միութեան մէջ արուող խնայողութիւնները մնան մաքսային միութեան մէջ: Ռուսաստանը շատ յստակ հարց է դնելու՝ ոչ մի դրսի արժեթուղթ»:

Անդրադառնալով Կուտակային կենսաթոշակի մասին օրէնքին՝ Բագրատեանն ասում է. «Հարիւր անգամ ասեցի՝ եթէ պարտադիր յայտարարագիր չկայ տարեկան, կուտակային համակարգն անհնարին է: Քիչ ա մնում մարդու փազերը քցի: Արժոյթի միջազգային հիմնադրամը մի անգամ չհարցրեց՝ ուր ա ձեր բիւջէն: Ջեն դատապարտում էս կառավարութեան բացայայտ թերութիւնները»:

Նա նաեւ «յիմար» անուանեց ԿԲ նախագահին: «Էդ մարդը գիտնականութեան է աւարտել ու երբեք բանկիր չի դառնայ, էդ ինտելեկտը էնդեղ չկայ: Ինձ «յիմար» ասելուց յետոյ հրաւիրում է կենտրոնական բանկ քննարկումների:

Եթէ վիրաւորում ես, ինչո՞ւ ես հրաւիրում: Եթէ ընդդիմութիւնից մէկը վիրաւորէր պաշտօնեային, ԱԺ նախագահը անպայման կ'արձագանքէր: Ինձ «յիմար» ասողը ինքն է յիմարը»,- եզրափակեց Հրանդ Բագրատեանը:

ԵԱՀԿ / ԺՀՄԻԳ-ը Հայաստանին Առաջարկում Է Քայլեր

Ժողովրդավարական հաստատութիւնների եւ մարդու իրաւունքների գրասենեակի (ԺՀՄԻԳ) կողմից պատրաստուած նախնական գնահատականը, որ հանրութեանը ներկայացուեց 2013թ. Նոյեմբերի 18-ին Երեւանում, առաջարկում է ուղիներ՝ Հայաստանում օրինաստեղծ գործընթացների հետագայ ներդաշնակեցման համար:

Նախնական գնահատականը, որը պատրաստուել է ԵԱՀԿ երեւանեան գրասենեակի առաջարկով, առանձնացնում է օրէնսդրական գործընթացները կարգաւորող իրաւական դաշտում հնարաւոր բացերի վեց հիմնական ոլորտներ եւ առաջարկում է մի շարք միջոցառումներ, որոնք կարող են բարելաւել ընթացակարգերը, ինչպիսիք են՝ օրէնքների նախագծերի վերանայման համար ժամկէտների աւելացումը (?), ճկունութիւնը, օրէնքի մշակման գործընթացում քաղաքացիական հասարակութեանը ներգրաւելու աւելի մեծ ջանքերը:

«Այս նախնական վերլուծութիւնը առաջին քայլ է դէպի Հայաստանի օրինաստեղծ համակարգի համապարփակ գնահատումը», ասաց ԵԱՀԿ երեւանեան գրասենեակի ղեկավար դեսպան Անդրէյ Սորոկինը: «Հաւատացած ենք, որ այն կարող է հանգեցնել կարեւոր բարեփոխումների, որոնք կը կատարելագործեն օրէնսդրական կարգաւորման արդիւնաւէտութիւնը եւ օգտակարութիւնը»:

Հայաստանի կառավարութեան եւ Ազգային ժողովի ներկայացուցիչները մասնակցեցին նախնական գնահատման շնորհանդէսին Երեւանում, որտեղ քննարկեցին փաստաթղթում նախանշուած օրէնսդրական ընթացակարգերի բացերը եւ դրանց անդրադառնալու ուղիները:

«ԵԱՀԿ յանձնառութիւնների համաձայն՝ թափանցիկ եւ համակողմանի օրինաստեղծ ընթացակարգը որակեալ օրէնսդրութեան բանալին է», . ասաց ԺՀՄԻԳ-ի օրէնսդրական աջակցութեան բաժնի ղեկավար Էլիս Թոմասը. «ԺՀՄԻԳ-ը պատրաստ է շարունակել աջակցութիւնը Հայաստանի իշխանութիւններին իրենց՝ օրինաստեղծ գործընթացների հզօրացման ջանքերում եւ իրենց առաջարկութեան համաձայն՝ ներկայացնելով համապարփակ գնահատականը, որը նաեւ հաշուի կ'առնի գործնական կիրառումը՝ ապահովելու նաեւ այն, որ առաջարկութիւնների առանցքում լինեն բարեփոխումների գործնական եւ իրագործելի լուծումներ»:

Օֆշորային Սկանդալի Գործով Փորձաքննութեան Կ'ենթարկուի Վարչապետի Ստորագրութիւնը

Ինչպէս «Ազատութեանը» փոխանցեցին ոստիկանութեան լրատուական ծառայութիւնից, իրաւական օգնութիւն ցուցաբերելու միջնորդութեամբ Հայաստանի ոստիկանութիւնը դիմել էր Կիպրոսի Հանրապետութեանը եւ արդէն իսկ ստացուել են այդ երկրում գրանցուած «Վլիսպերա Հոլդինգին» ընկերութեան բաժնեմասերի փոխանցման վերաբերեալ փաստաթղթերի պատճէններում առկայ ստորագրութիւնները: Պարզելու համար, թէ արդեօք այդ ստորագրութիւնները պատկանո՞ւմ են Տիգրան Սարգսեանին, Սամուէլ Կճոյեանին, Աշոտ Սուքիասեանին կամ այլ անձանց, այս տարուայ նոյեմբերի 11-ին նշանակուել է դատաձեռագրաբանական փորձաքննութիւն:

Փորձաքննութիւնը կատարուելու է Հայաստանի Գիտութիւնների Ազգային ակադեմիայի Փորձաքննութիւնների ազգային բիւրո ՊՈԱԿ փորձագէտների կողմից:

Յիշեցնենք, «Հետք» պարբերականը լրագրողական հետաքննութեան արդիւնքում պարզել էր, որ Կիպրոսում գրանցուած օֆշորային կազմակերպութեան բաժնետէրեր են Հայաստանի վարչապետը, Արարատեան թեմի փոխանորդ արքեպիսկոպոս Կճոյեանը եւ գործարար Աշոտ Սուքիասեանը: «Հետքը» նաեւ ծաւալուն յօդուած էր հրապարակել ներկայացնելով, թէ ինչպէս է այս անձանց պատկանող օֆշորային ընկերութիւնը իւրացրել է գործարար, «Հայաստան» հանրախանութի նախկին սեփականատէր Փայլակ Հայրապետեանի ունեցուածքը:

Վարչապետ Տիգրան Սարգսեանը պնդում է, թէ ինքը որեւէ կապ չունի այդ օֆշորային ընկերութեան հետ, եւ այս տարուայ ամռանը տեղեկացրել էր Գլխաւոր դատախազութեանը, թէ ինքը Կիպրոսում կամ որեւէ այլ օֆշորում կազմակերպութիւն չի գրանցել:

Ազատամարտիկներն Ու Կուսակցութիւնները Երկրի Ապագայի Հետ Կապուած Հարցերը Քննարկեցին Դռնփակ

Նոյեմբեր 20-ին ազատամարտիկների եւ կուսակցութիւնների հերթական կլոր սեղան քաղաքական խորհրդի քննարկումը, որին հրաւիրուած էին լուսաբանելու նաեւ լրատուամիջոցների ներկայացուցիչները՝ անցաւ «դռնփակ»: Չնայած նախապէս յայտարարուած ժամին՝ լրագրողները նշուած հասցէում էին, սակայն ներս թողնող չեղաւ: Պատճառը, ամենայն հաւանականութեամբ, կուսակցութիւնների ներկայացուցիչներն են եղել, որովհետեւ նրանցից ոմանք դեռ նախորդ հանդիպմանը դժգոհ էին, որ ներկայ են նաեւ ԶԼՄ-ները եւ լրագրողների խնդրանքին՝ որ մի քիչ բարձր խօսեն, որ հնարաւոր լինի նրանց խօսքը ձայնագրել, ասացին, թէ իրենք ձայնագրելու համար չեն խօսում: Ի դէպ այսօրուայ կլոր սեղան փակ քննարկմանը մասնակցում էին երեք կուսակցութիւններ՝ ԲՀԿ-ն, «Ժառանգութիւնը» եւ ՀԱԿ-ը:

«Ընդդիմութեան Պայքարը Միայն Իշխանութեան Համար Է»

ՀՀԿ խմբակցութեան ղեկավար Գալուստ Սահակեանը, խօսելով կայանալիք Սարգսեան-Ալիեւ հանդիպման մասին, ասել է, որ վերստին կողմերը կ'անդրադառնան Մադրիդեան սկզբունքներին:

Անդրադառնալով Կուտակային կենսաթոշակների մասին օրէնքին ու դրա կիրառմանը՝ Գալուստ Սահակեանը յայտարարեց. «Պէտք է հերթով ընկնել տները, բացատրել մանուկ-մանչուկներին, թէ ինչ է դա: Ակցիաներին մասնակցում են մարդիկ, ովքեր չեն էլ աշխատում: 10 տարի այս հարցը քննարկուել է, ժողովրդի վախը արդարացուած չէ, որովհետեւ իշխանութիւնը պատասխանատու է իր յայտարարութեան համար, 20 տարուց մարդիկ արժանապատիւ թոշակ կ'ստանան»:

Գալուստ Սահակեանը չմոռացաւ նաեւ ընդդիմութեանը. «50 հոգի ցոյց է անում, ընդդիմութիւնը կանգնում է կողքին՝ ասում է սատարում եմ, բայց ինչին է սատարում՝ ինքն էլ չգիտի: Ընդդիմութեան պայքարը միայն իշխանութեան համար է»:

ԼՈՒՐԵՐ

ԼՂ Հիմնահարցը՝ Թուրք-Ամերիկեան Բանակցութիւնների Օրակարգում

Ջոն Քէրի եւ Ահմետ Դավութօղու մամլոյ ասուլիսի ժամանակ

Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների երկար սպասուած հանդիպման մեկնարկից հաշուած ժամեր առաջ ղարաբաղեան հիմնախնդիրը դարձաւ Թուրքիայի եւ Միացեալ Նահանգների արտաքին քաղաքական գերատեսչութիւնների ղեկավարների բանակցութեան հիմնական թեմաներից մէկը: Այդ մասին Վաշինգտոնում յայտարարեցին պետքարտուղար Ջոն Քէրին եւ Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարար Ահմետ Դավութօղուն:

«Թուրքիան շատ կարեւոր դերակատարութիւն ունի խաղում բազմաթիւ առումներով: Մենք արդէն մի քանի ամիս է՝ ինչ բանակցում ենք Կիպրոսի խնդրի շուրջ, խօսել ենք նաեւ Ղարաբաղի խնդրի մասին: Եւ կարող եմ նշել, որ առանց աւելորդ աղմուկի փորձում ենք ուղիներ որոնել, որպէսզի այս գործընթացներում ներգրաւուած մեր դեսպանները կարողանան ապահովել պրոցէսի շարունակականութիւնը»,- մի քանի ժամ շարունակուած բանակցութիւնների աւարտին նշեց պետքարտուղար Քերին՝ յաւելելով նաեւ, որ վերջին օրերին Ադրբեջանի ու Հայաստանի նախագահների հետ ուղիղ հեռախօսային բանակցութիւններ է ունեցել:

«Ես զրուցել եմ թէ նախագահ Ալիեւի եւ թէ նախագահ Սարգսեանի հետ վերջին 48, կամ գուցէ 72 ժամերին, նրանք շուտով հանդիպում են: Կոչ ենք անում առաջընթաց ապահովել այս գործընթացում, մենք էլ շարունակելու ենք ակտիւօրէն ներգրաւուած լինել դրանում»,-յայտարարեց Քէրին:

Սարգսեան-Քերի հեռախօսազրոյցն, ի դէպ, եթէ հաւատանք Հայաստանի նախագահի լրատուական ծառայութեան տարածած հաղորդագրութեանը, կայացել է Սերժ Սարգսեանի՝ Վիեննա մեկնելուց անմիջապէս առաջ:

Ղարաբաղեան հիմնախնդրի շուտափոյթ լուծման անհրաժեշտութեան մասին խօսել է նաեւ Ահմետ Դավութօղլուն՝ ընդգծելով, որ վերջին շրջանով ղարաբաղեան հիմնախնդրի շուրջ բանակցութիւնները ընթացել են ինչպէս Մինսկի խմբի ձեւաչափում, այնպէս էլ երկկողմ բանակցութիւնների միջոցով:

Եւրասիական Միութիւնում Ռուսերէնը Կ'ունենայ Յատո՞ւկ Կարգավիճակ

Ռուսաստանի արտաքին գործերի նախարար Սերգէյ Լավրովը հայ գործընկերոջ հետ համատեղ ասուլիսի ժամանակ ընդգծեց, որ ռուսական կողմին ուրախացրել է այն փաստը, որ երիտասարդ հայերի շրջանում աճել է հետաքրքրութիւնը ռուսաց լեզուի հանդէպ եւ աւելացել է ռուսական բուհեր ընդունուելու ձգտումը:

Նոյեմբերի 11-ին Հայաստանի կրթութեան նախարարն Արմէն Աշոտեանը ռուսական «Գոլոս Ռոսիի» ռադիոկայանի հետ հարցազրոյցում նոյնպէս նշել էր, որ երիտասարդների շրջանում նո՞ր վերաբերմունք է առաջացել ռուսաց լեզուի հանդէպ:

«Հայաստանն այսօր ունի բոլոր ենթակառուցուածքները ռուսերէնին կրկին շունչ հաղորդելու համար»,- յաւելել էր նախարարը:

Վերջին մէկ շաբաթուայ ընթացքում ռուսերէնն ամրապնդելու անհրաժեշտութեան մասին խօսեց նաեւ երրորդ պաշտօնեան՝ Ռուսաստանի Պետդումայի ներկայացուցիչ Լեոնիդ Սլուցկին՝ նշելով, որ Եւրասիական Միութիւնում ռուսերէնը պէտք է ունենայ, եթէ ոչ բարձր, ապա առնուազն տեխնիկական կարգավիճակ, որովհետեւ բոլոր փաստաթղթերը, տնտեսական պայմանագրերը կը լինեն ռուսերէնով: Նա հայ պատգամաւորներին օրինակ էր բերել Բելառուսն ու Ղազախստանը, որտեղ ռուսերէնն ունի պաշտօնական լեզուի կարգավիճակ:

Մասնագէտները Երեւանում արդէն մտահոգւում են Կրեմլից հնչող այս ակնարկներով. շատերը մտավախութիւն ունեն, որ կարող է կրկնուել Խորհրդային Միութեան պատմութիւնը:

«Խորհրդային տարիներին ռուսերէնի ազդեցութիւնը մեծ էր մեր լեզուի վրայ, եւ յատուկ քաղաքականութիւն էինք իրականացնում, որ մեղմէինք այդ ազդեցութիւնը, այս խնդիրն ունէինք: Պաշտօնական գրագրութեան մէջ ռուսերէնի ազդեցութիւնը շատ մեծ էր, եւ դրանով վտանգւում էր լեզուի մաքրութիւնը», - ասում է Երեւանի պետական համալսարանի Հայոց լեզուի ամբիոնի վարիչ Եուրա Աւետիսեանը:

Մասնագէտը կարծում է, որ Խորհրդային Միութեան տարիներին, չնայած ռուսերէնի խիստ կարեւորութեանը, հայերէնով աւելի լուրջ էին զբաղւում, իսկ այսօր լեզուի հետ կապուած հարցերն աւելի բարձիթողի են:

Ինչ Կը Լինի, Եթէ «Թուրքիայի Ձայնի» հայ մասնակիցը Դուդուկի Ուղեկցութեամբ «Դլէ Յաման» Երգի

Թուրքական Star TV-ի եթերում ցուցադրուող «Թուրքիայի Ձայնը» նախագծի ընթացքում իր ելոյթով ժիւրիի հաւանութեանն արժանացած ազգութեամբ հայ Ջորջ Շեքերի՝ հայկական ինքնութիւնը չթաքցնելու մասին գրել է պոլսահայ «Ակօս» կայքը:

«Թուրքիայում հայերը յաճախ ստիպում են իրենց երեխաներին գաղտնի պահել ազգային պատկանելիութիւնը»,- գրում է յօդուածագիր Նայաթ Քարաքեոսէն՝ յաւելելով, թէ ինչ է զգացել այն պահին, երբ միլիոնաւոր հեռուստադիտողների առաջ Ջորջն ասաց. «Ես հայ եմ»:

«Թուրքիայի Ձայնն» այժմ Թուրքիայում ամենադիտուող հաղորդումներից մէկն է եւ էկրանների մօտ է հաւաքում տարբեր տարիքի եւ խմբերի միլիոնաւոր մարդկանց:

Ջորջ Շեքերն այդ մրցոյթին մասնակցող առաջին հայն է (հնարաւոր է՝ առաջ էլ հայեր մասնակցել են, սակայն չեն նշել, որ հայ են):

«Համոզուած եմ՝ էկրանների մօտ չկար մի հայ, որ նրա եւ ժիւրիի երկխօսութիւնը լսելով չյուզուեր: Յատկապէս 50-60 տարեկան հայերին, որոնք իրենց երեխաներին «Ամէն տեղ հայ լինելդ ցոյց մի՛ տուր», «հասարակական վայրում հայերէն մի՛ խօսիր» ասելով են իրենց երեխաներին մեծացրել, Ջորջը ստիպեց յուզուել: Նա «արմատներով հայ եմ» ասելով չխուսափեց պատասխանից եւ պարզապէս ասաց. «Հայ եմ»: Չնայած, որ իր այդ քայլը վիճաբանութիւնների պատճառ կը դառնար, իր կեանքի համար վտանգաւոր կը լինէր, նա առանց խօսքն այս ու այն կողմ գցելու, հանգիստ եւ սրտանց ասաց. «Հայ եմ»,- գրում է յօդուածագիրը:

Նա յիշեցնում է, որ նման դէպք էկրաններին առաջին անգամը տեղի չի ունենում: 12 տարի առաջ մէկ այլ մրցոյթի էդի անունով հայ էր մասնակցել: Հայ լինելը չթաքցնելով՝ պարբերաբար խաչակնքուող էդին խաչ կրելուց վախեցող, քրիստոնեայ լինելը թաքցնող, խաչ կրելն արգելող ծնողների երեխաների համար օրինակ եղաւ: Եւ երբ նա առաջին տեղը գրաւեց,

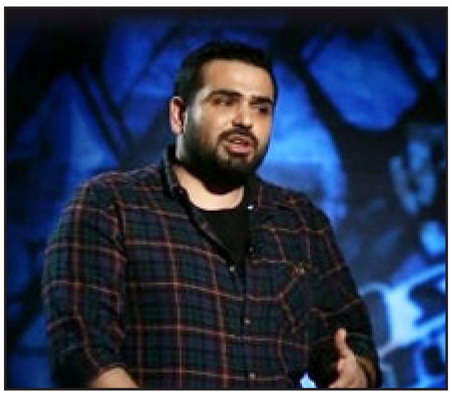

Երգիչ Ջորջ Շեքեր

հայերը մեծ ուրախութեամբ ընդունեցին, մտաւելով՝ արդեօք Թուրքիայում ինչ-որ բա՞ն է փոխւում:

Նոյն մրցոյթին 2003թ.-ին մասնակցեց եւ յաղթեց մէկ այլ մասնակից՝ Վիգէն Ժամկոչեանը:

«10-12 տարի անց դարձեալ մրցոյթի մի մասնակից կարողանում է տպաւորել ժիւրիին, եւ Ջորջ Շեքերին էկրանին տեսնելը յուզիչ է»,-գրում է Նայաթ Քարաքեոսէն:

Այս մասնակիցն արդէն սկսել է քննարկուել սոցիալական ցանցերում: Նրա հանդէպ երկու հիմնական մօտեցում, տեսակէտ կայ. ոմանք ասում են «հալալ լինի», որ ինքնութիւնը չթաքցրեց՝ չնայած դրանով յաղթելու հնարաւորութիւնը հաւասարեցրեց 0-ի: Միւս խումբն էլ պնդում է, որ «նա իր գործը լաւ գիտի» եւ որ այդ քայլը քարոզչութիւն էր, լոբբինգ:

Առաջիկայ շաբաթների ընթացքում Ջորջ Շէքերի մասին մի շարք մեկնաբանութիւններ ու վէճեր կը լինեն: Նա ժիւրիի՝ իրեն հաւանած անդամներից ընտրեց թուրք յայտնի երգչուհի Էբրու Գիւնդեշին:

«Արդեօք ի՞նչ տեղի կ՚ունենայ, եթէ նա միլիոնաւոր հեռուստադիտողների առջեւ հայերէն երգով հանդէս գա, բայց չերգի «Սարի գեալին» երգը. ասենք՝ դուդուկի ուղեկցութեամբ «պայթեցնի» դահլիճը «Դլէ Եաման»-ով, կամ «Սարերի հովին մեռնեմ» երգով: Եւ պարտադիր չէ, որ նա անպայմանն առաջին տեղը գրաւի: Իսկ եթէ յանկարծ «Թուրքիայի Ձայնը» Ջորջը դառնայ, ի՞նչ լաւ կը լինի...»,-գրում է նա:

Երկու Տարի Ետք Դարձեալ Հանդիպեցան

Շարունակուած էջ 1-էն

ներուն հետ միասին, կատարուածի հիման վրայ շարունակել աշխատանքը՝ խաղաղ գործընթացի աշխոյժացման նպատակով: Անոնք պայմանաւորուած են կրկին հանդիպիլ յառաջիկայ ամիս»:

Երկու նախագահներու հանդիպումէն ետք Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը հրապարակե յայտարարութիւն մը, ուր ըսուած էր,- «Տեւական ընդմիջումից յետոյ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ բարձր մակարդակով հանդիպումների վերսկսումը կարեւոր նշանակութիւն ունի ադրբեջանա-ղարաբաղեան հակամարտութեան խաղաղ կարգաւորման գործընթացի աշխուժացման եւ տարածաշրջանում խաղաղութեան եւ կայունութեան պահպանման տեսանկիւնից:

«Կարծում ենք, որ կայացած հանդիպումն ապացուցում է խաղաղ կարգաւորման այլընտրանքի բացակայութիւնը եւ կը ծառայի նրա անշրջելիութեան ապահովմանը:

«Միաժամանակ, անհրաժեշտ ենք համարում նշել, որ կարգաւորման գործընթացում իրական յառաջընթացի հնարաւոր է հասնել միայն հաշուի առնելով առկայ իրողութիւնները եւ բանակցութիւնների լիարժէք ձեւաչափի՝ նրա բոլոր փուլերին Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան անմիջական եւ ուղղակի մասնակցութեամբ, վերականգման պայմանով»:

www.massisweekly.com
updated every Friday

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՍԴՀԿ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵՆԱՊԵՏ՝ ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Ձեռք կ՚երկարենք Թուրքիոյ մէջ գործող այն բոլոր կուսակցութեանց եւ կազմակերպութիւններուն, որոնք Հայկական Ցեղասպանութեան փաստը կ՚ընդունին

- Ընկեր Տիգրանեան, վերջին շրջանին Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար՝ Տաւուտօղլու յաճախ կը հնչեցնէ Հայաստանի հետ յարաբերութիւններու հետ կապուած այլազան հարցեր: Ան նոյնիսկ խոստացաւ անակնկալ մատուցանել, եթէ կարենայ համոզել Ազրպէյճանը...: Ի՞նչ է ձեր տեսակէտը այս իրադարձութեանց նկատմամբ:

- Նախ պէտք է ըսել, որ տարածաշրջանին մէջ Թուրքիոյ վարած արտաքին քաղաքականութիւնը, Տաւուտօղլուի գլխաւորութեամբ, ձախողութեան մատնուած է: Այսօր Թուրքիան լուրջ խնդիրներ ունի բարելաւելու իր յարաբերութիւնները ի՛ր իսկ դրացի երկիրներուն հետ: Ինչ կը վերաբերի Տաւուտօղլուի այսպէս կոչուած անակնկալին, ես այդտեղ ոեւէ մէկ դրական զարգացման հիմքեր չեմ տեսներ: Ըստ երեւոյթին միակ դրական բանը որ կարելի է ենթադրել այն է, թէ Թուրքիան համոզուած ըլլալու է այլեւս եւ կը փորձէ համոզել Ազրպէյճանը, որ Ղարաբաղի կարգաւորումը միայն բանակցութիւններով կրնայ լուծումի մը հանգիլ եւ ոչ՝ ռազմական միջոցներով:

- Ձեր կարծիքով հնարաւո՞ր է որ Թուրքիան վերականգնէ հայթրքական արձանագրութիւնները:

- Հայ-թրքական արձանագրութիւնները դեռ չծնած՝ վախճանած էին այն պահէն, երբ Թուրքիան այդ արձանագրութիւնները կապեց Ղարաբաղի հարցին հետ: Հետեւաբար, ղարաբաղեան հարցի կարգաւորման մէջ որեւէ յառաջընթաց չըլլալուն պատճառաւ, ոչ մէկ նշանակութիւն ունի այդ արձանագրութիւնները Հայաստանի Ազգային Ժողովին մէջ պահելը եւ օր առաջ պէտք է ձերբազատուիլ անկէ:

- Վերջին շրջանին նկատելի է Հնչակեան Կուսակցութեան եւ կարգ մը թրքական կուսակցութիւններու եւ կազմակերպութիւններու միջեւ երկխօսութեան աքթիւացումը: Ինչպէ՞ս կը մեկնաբանէք այդ:

- Հնչակեան Կուսակցութեան 20-րդ համագումարի որոշումով, մենք ձեռք կ՛երկարենք Թուրքիոյ մէջ գործող այն բոլոր կուսակցութեանց եւ կազմակերպութիւններուն, որոնք Հայկական Ցեղասպանութեան փաստը կ՛ընդունին: Մենք պատրաստ ենք այդ յառաջդէմ եւ առողջ տարրին հետ համագործակցութեան դաշտեր որոնել եւ այդ ուղղութեամբ արդէն սկսած են աշխատանքները: Թուրք հասարակութիւնը պէ՛տք է ընդունի եւ հաշտուի իր անցեալի գործած սխալներուն հետ: Մենք կը հաւատանք որ երկխօսութիւնը դրական շարժառիթ մը պիտի ըլլայ վստահութիւն ձեռք բերելու եւ հայ-թրքական յարաբերութիւնները առողջ հիմերու վրայ դնելու:

Հայկական Ցեղասպանութեան 100-ամեակի շեմին կը գտնուինք: Ես կը հաւատամ որ Ցեղասպանութեան 100-ամեակը առիթ մը պիտի ըլլայ Թուրք հասարակութիւնը մօտեցնելու իրականութեան փաստին: Երեւակայական չէ այլեւս, որ 2015 Ապրիլ 15-ին Թուրքիոյ մէջ մեծ շուքով նշուի Հայկական Ցեղասպանութեան 100-ամեակը՝ նոյնինքն Թուրք հասարակութեան կողմէ: Ցեղասպանութեան ճանաչումն է, որ անկիւնադարձային պիտի ըլլայ հայ-թուրք պատմութեան նոր հանգրուանի մը:

- Այս զարգացումներուն հետ կապուած Հայաստան եւ Սփիւռք համատեղ ինչպիսի՞ քայլեր կը պահեն:

- Մենք ունինք 100-ամեակի պետական յանձնաժողովը: Այդ յանձնաժողովը կարգաւորողն է 2015-ին տեղի ունենալիք բոլոր միջոցառումներուն: Հոն կը պակսի քաղաքական հայեցողութիւնը՝ Ցեղասպանութեան ճանաչումէն առաջ ազգովին դիմագրաւելիք մարտահրաւէրներուն: Այս ուղղութեամբ այսօր բոլորս առանձին կը գործենք. Հայաստանը իր ձեւով, եկեղեցիները՝ իրենց, կուսակցութիւնները՝ նմանապէս: Անհրաժեշտ է ստեղծել Ցեղասպանութեան ճանաչման եւ անոր հետ կապուած քաղաքական, իրաւական, ինչպէս նաեւ համազգային ռազմավարութիւն մշակող կեդրոնական մարմին մը:

Հարցազրոյցը վարեց Ա. Ե.

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցէք
«Մասիս» Շաբաթաթերթին
T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863
Massis2@earthlink.net

«ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ» ՇՔԱՆՇԱՆ ԸՆԿ. ՎԱԶԳԷՆ ԳԱԼԹԱՔՃԵԱՆԻՆ

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան նախագահ Բակօ Սահակեան հրամանագիր ստորագրեց շարք մը գործիչնե րու «Երախտագիտութեան» շքանշանով պարգեւատրելու մասին: Նախագահ Սահակեանի հուչակագրին համաձայն, պարգեւատրուած 6 ամերիկահայերը մեծ դեր ունեցած են Արցախի ժողովուրդի ինքնորոշման իրաւունքը պաշտպանելու եւ Հանրապետութեան միջազգային ճանաչման ուղղութեամբ աշխուժօրէն աշխատելու առումով: Նախագահ Բակօ Սահակեանի «Երախտագիտութեան» մետալին արժանացաւ Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Կեդրոնական վարչութեան անդամ Ընկ. Վազգէն Գալթաքճեանը, որ միաժամանակ կը նախագահէ ամերիկեան Լուիզիանա նահանգի հայ-ամերիկեան խորհուրդը:

Նշենք, որ Գալթաքճեանի ջանքերով, 2013-ի Մայիս 30-ին, Լուիզիանա նահանգի ծերակոյտը վաւերացուց Արցախի Հանրապետութիւնը ճանչցող բանաձեւ եւ շեշտեց արցախցիներուն ազատ եւ անկախ ապրելու իրաւունքին զօրակցելու կարեւորութիւնը:

ՎԱՐԴԵՆԻՍ-ՄԱՐՏԱԿԵՐՏ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Շարունակուած էջ 1-էն

կառուցեց արդիական դպրոցներ, հիմնեց գրադարաններ, մարզարաններ, հասակ առնող սերունդներուն ջամբելու համար յառաջադէմ ուսում՝ ամառնային տաք եւ ձմեռնային ցուրտ եղանակներուն դէմ բարենպաստ պայմաններու ստեղծու-մով:

Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամը կառուցեց արդիական դարմանատուներ, հիւանդանոցներ, ծերանոցներ հայրենի սահմաններէն ներս կարենալ խնամուելու, բուժուելու, հոգատարութիւն ստանալու համար: Բացաւ ըմպելի ջուրի եւ ջրառոգման արդիական համակարգ:

Այս բոլոր իրագործումները կատարուեցան շնորհիւ Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի շուրջ բոլորուած միասնացած հայութեան, որ ջերմօրէն ողջունելի եւ գնահատելի է: Մինչեւ օրս, այդ բոլոր իրագործումները արժած էին աւելի քան 250 միլիոն տոլար, որուն գոյարումը արդար հպարտութիւնը կը կազմէ մեր հայրենանուէր երախտաշատ հայորդիներուն, որոնք քիչով, շատով, յանուն հայրենիքի կառուցման, ամէն տարի իրենց նիւթական ներդրումը կը կատարեն հեռուստամարաթոնային հանգանակութիւն-ներով:

Իր այս տարուան ծրագրով, Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամը հրապարակ իջաւ հանգանակային յանդուգն մարտահրաւէրով մը, որ ոչ միայն Հայաստանի եւ Արցախի միջեւ հեռաւորութիւնները կրճատելու եւ ռազմագիտական խորը նշանակութիւն ունեցող բնոյթ ունի, նաեւ վերջին հաշուով ունի Արցախը պաշտպանելո՛ւ, Արցախին տէր կանգնելո՛ւ, Արցախը իրե՛ն պահելու անփոխարինելի վճռականութիւն եւ արժանապատուութիւն: Թշնամին ու ամբողջ աշխարհ պէտք է իմանար Արցախի ազգաբնակչութեան այս ազգային վեհ դիրքորոշումը, ինչպէս հպարտօրէն եւ բարձրաձայն պիտի յայտարարէր Արցախի փոխ Վարչապետ Արթուր Աղաբէկեան: Դրացին՝ ազերի Ալիեւը, թիկունքը քարիւղին տուած, կը յոխորտար մօտ ատենէն, իր առաւօտեան յաղթական նախաճաշը ընել Ստեփանակերտի մէջ:

Վարդենիս-Մարտակերտ մայրուղին, սկսեալ Հայաստան աշխարհի հիւսիսէն մինչեւ Արցախով մէկ, իր երեսուն միլիոն տոլար արժողութեամբ, պիտի կտրէ 70 մղոն երկարութիւն, որուն հանդիպակած 300 գիւղեր պիտի կապուին իրարու ու իրենց մատուցուած փոխադրական միջոցներու շնորհիւ պիտի ներգրաւուին ներքին եւ միջազգային շուկայական ոլորտներէն ներս:

Ինչպէս ցոյց տուինք նախապէս, Վարդենիս-Մարտակերտ մայրուղին, պիտի դառնայ Հայաստանի հիւսիսային տարածաշրջանը Արցախի հիւսիսային տարածաշրջանին կամրջող այն շինարարութիւնը, որ ոչ միայն ամենէն կարճ, արագ եւ ապահով ռազմագիտական բնոյթի ճանապարհը պիտի հանդիսանայ, նաեւ պիտի հանդիսանայ այն ուղին, որ ամբողջական պիտի դարձնէ Հայաստանի եւ Արցախի մայրուղիներու իրարու շղթայումը, նաեւ՝ Հայաստանի վրայով, կապուելու Եւրոպայի երկաթուղիներու հսկայ ցանցին, ինչ որ զարկ պիտի տայ Արցախին, դէպի Եւրոպա բացուելու աշխարհագրական հնարաւորութիւններու ստեղծման եւ զբօսաշրջիկութեան զարգացման:

Մեր ազգային բոլոր կառոյցներուն նիտի պարտքն է, միասնական եւ վճռորոշ շարքով մասնակցիլ Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի Վարդենիս-Մարտակերտ մայրուղիի անյետաձգելիօրէն հրատապ ծրագրի իրագործման նուիրուած հեռուստամարաթոնային հանգանակութեան արշաւին, յանուն հայրենիքի եւ ազգային արժանապատուութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԷՏՔ Է ՉԵՂԵԱԼ ՀԱՄԱՐԷ ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԷՆ ՇԱՏ ԱՌԱՋ

ՅԱՐՈՒԹ ՍԱՍՈՒՆԵԱՆ
«Քալիֆորնիա Քուրիըր» թերթի հրատարակիչ եւ խմբագիր

Ակնկալելով քարոզչական մեծ մղձաւանջ Հայոց Ցեղասպանութեան հարիւրամեակին ընթացքին, թուրք պաշտօնեաները կը փորձեն վնասազերծել իրենց երկիրի արդէն իսկ արատաւորուած հեղինակութիւնը:

Թէեւ անոնք մտադիր չեն բանալ Հայաստանի հետ սահմանը, սակայն թուրք ղեկավարները անընդհատ հանդէս կու գան ձեւական եւ շինծու հաշտարար յայտարարութիւններով: Կեղծ արտայայտութիւններով անոնք կը պնդեն, որ իբրեւ թէ Թուրքիան կը հարթէ Հայաստանի հետ իր տարաձայնութիւնները, մինչդեռ Անգարայի թաքուն նպատակն է կասեցնել այլ երկիրներու կողմէ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը:

Սակայն, հաշուի առնելով Ատրպէյճանի հիւանդագին արձագանգը Հայաստանի հետ սահմանը բանալու Թուրքիոյ իւրաքանչիւր ելոյթին վերաբերեալ, թուրք պաշտօնեաները ստիպուած են նահանջելու, նախազգուշացնելով, որ Հայաստան-Թուրքիա սահմանը այնքան ժամանակ փակ պիտի մնայ, որքան «յառաջընթաց» չէ արձանագրուած Արցախի հարցին մէջ:

Նման թրքական հակասական յայտարարութիւններ բազմիցս տարածուած են՝ սկսեալ 2009էն, երբ Հայաստանն ու Թուրքիան Արձանագրութիւններ ստորագրեցին իրենց ընդհանուր սահմանը բանալու եւ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու վերաբերեալ: Անցեալ շաբաթ, Թուրքիոյ խորհրդարանի Արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովի փակ նիստին, արտաքին գործոց նախարար Ահմետ Տաւութօղլուն ըսաւ, որ նախապատրաստական աշխատանքներ կը տարուին Հայաստանի հետ սահմանը բանալու համար: Առճակատուելով ընդդիմադիր պատգամաւորի մը հետ Թուրքիոյ իրական մտադրութիւններու հարցով, Տաւութօղլու շատ արագ փոխեց իր դիրքորոշումը՝ ըսելով, որ նախ Հայաստան պէտք է դուրս գայ Ղարաբաղէն՝ մինչեւ սահմանի հնարաւոր բացումը:

Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարը նմանատիպ ելոյթ ունեցաւ նաեւ մէկ ամիս առաջ Զուիցերիա կատարած իր այցելութեան ընթացքին, երբ յայտարարեց, որ Թուրքիան «ստեղծագործական գաղափարներ» կը փնտռէ Հայաստանի հետ իր յարաբերութիւնները բարելաւելու համար: Տաւութօղլիի ստեղծագործական կամ աւելին՝ խորամանկ քայլն է՝ խուսափիլ խափանարարի պիտակէն, միաժամանակ արդարացնելով իր երկիրին կողմէ Արձանագրութիւններու վաւերացման մերժումը:

Տակաւին 2009ին Թուրքիոյ կառավարութիւնը կը ձեւացնէր, թէ կը փափաքի վաւերացնել Արձանագրութիւնները, որոնք կ՛ընդգրկէին տարբեր կողմնակի հարցեր, ներառեալ՝ պատմաբաններու յանձնաժողովի մը ստեղծումը Հայոց Ցեղասպանութեան վերաբերեալ արխիւային փաստաթուղթերու ուսումնասիրութեան համար: Երբ Ատրպէյճան կտրականապէս դէմ արտայայտուեցաւ Հայաստանի հետ սահմանի բացման թրքական ծրագիրներուն, Թուրքիա յայտարարեց, որ ինք այլեւս չի կրնար վաւերացնել Արձանագրութիւնները, թէեւ ատիկա ակնյայտօրէն կը բխէր անոր ազգային շահերէն: Այսպիսով, չնայած իր յաւակնութիւններուն՝ իբրեւ տարածաշրջանի գերիշխան պետութիւն, Թուրքիա ենթարկուեցաւ Ատրպէյճանի վեթոյին: Նոյեմբեր 6ին Թուրքիոյ խորհրդարանին մէջ ունեցած իր ելոյթին մէջ Տաւութօղլու ոչխարի նման հլու հնազանդ կրկնեց, որ իր երկիրը Հայաստանի հետ սահմանը պիտի բանայ միայն Ատրպէյճանի արտօնութիւնը ստանալէ ետք:

Ակնյայտ է, որ մամուլով խայտառակուելէ ետք, Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան խօսնակը հերքեց, որ Տաւութօղլու հանդէս եկած է նման յայտարարութեամբ: Այս հերքումը հաւաստի չէ, որովհետեւ թուրք պաշտօնեաներ բազմիցս կատարած են նման յայտարարութիւններ: Հայաստանի հետ սահմանի եւ երկաթուղագիծի վերաբացումի հեռանկարի աշխուժացման համար միակ հաւանական բացատրութիւնը կրնայ ըլլալ Թուրքիոյ մտադրութիւնը ճնշում գործադրելու Վրաստանի նորընտիր նախագահին վրայ, որ կը հրաժարի աջակցութիւն ցուցաբերելէ շատոնց ծրագրուած Կարս-Թիֆլիս-Պաքու երկաթուղագիծի ծրագիրին, որմով կը նախատեսուէր շրջանցել Հայաստանը:

Թուրքիոյ կողմէ Արձանագրութիւններու շարունակուող շահարկման վերջ դնելու համար նախագահ Սերժ Սարգսեան պէտք է իրականացնէ երեք տարի առաջ տուած իր խոստումը, երբ ան զգուշացուցած էր, որ եթէ Թուրքիա «շուտով» չվաւերացնէ Արձանագրութիւնները, ապա ան պիտի վերանայի իր դիրքորոշումը այս հարցին վերաբերեալ, այսինքն՝ Հայաստան պիտի հրաժարի այս պայմանագիրէն: Նկատի ունենալով, որ Արձանագրութիւնները տակաւին չեն վաւերացուած անոնց ստորագրումէն չորս տարի անց, ապա նախագահ Սարգսեան զանոնք պէտք է չեղեալ յայտարարէ:

Հասկնալի է, որ հայ պաշտօնեաները չեն փափաքիր նման կտրուկ քայլի դիմել, քանի որ մտահոգուած են, որ մեծ տէրութիւնները զիրենք պիտի մեղադրեն Արձանագրութիւններու ձախողութեան մէջ: Հայաստան կը նախընտրէ, որ թրքական կողմը առաջինը հրաժարի Արձանագրութիւններէն՝ մեղադրանքի արժանանալով անոնց տապալման համար: Հնարաւոր է, որ թուրք պաշտօնեաները նոյն խաղը կը խաղան՝ սպասելով, որ առաջինը Հայաստանը հրաժարի:

Իմ կարծիքով, Հայաստան այլեւս չի կրնար ինքն իրեն արտօնել եւ սպասել: Հայոց Ցեղասպանութեան հարիւրամեակին 18 ամիսէն պակաս ժամանակ մնացած է եւ Հայաստանի նախագահը պէտք է կատարէ երեք տարի առաջ տուած իր խոստումն ու ետ վերցնէ իր կառավարութեան ստորագրութիւնը այդ չարաբաստիկ Արձանագրութիւններէն: Հայաստան չի կրնար մեղադրուիլ այդ քայլին համար, որովհետեւ թուրք պաշտօնեաները յաճախ յայտարարած են, որ անոնք մտադիր չեն վաւերացնելու Արձանագրութիւնները:

Զարմանալի չէ, որ անցեալ շաբաթ Տաւութօղլու եւս յայտարարեց, որ Ցեղասպանութեան հարիւրամեակի հայկական ծրագիրներուն հակազդելու համար Թուրքիա «տենդագին եւ արագընթաց պատրաստութիւն կը տեսնէ»: Որպէսզի թոյլ չտրուի Թուրքիոյ խոչընդոտել Հայոց Ցեղասպանութեան հարիւրամեակի ոգեկոչումները ամբողջ աշխարհի մէջ, Հայաստանի ղեկավարները պէտք է չեղեալ համարեն Արձանագրութիւնները 2015ի Ապրիլ 24էն շատ առաջ:

Բացի այդ, հաշուի առնելով թրքական կառավարութեան հարիւրամեայ յամառութիւնը չճանչնալու իր մեղքը Ցեղասպանութեան մէջ եւ համապատասխան հատուցման մերժումը, հայ պաշտօնեաները պէտք է յայտարարեն, որ անոնք մտադիր են արդարութեան հասնելու վերջապէս, տեղական, տարածաշրջանային եւ միջազգային դատարաններ դիմելու միջոցով:

Թարգմանեց՝
ՌՈՒԶԱՆՆԱ ԱՒԱԳԵԱՆ
Արեւմտահայերէնի վերածեց՝
«Եռագոյն» կայքը

ԻՆՉՈ՞Ւ ԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՎԱԽԵՆՈՒՄ 1915Թ.-Ի ՀԱՅ ՈՐԲԵՐԻ ՁԵՌՔՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԳՈՐԳԻՑ

ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ ԲՆԱԿՈՒՈՂ ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆԻ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ

Aykiri dogrular *կայքի յօդուածագիր, ազգութեամբ հայ մտաւորական Նադիա Ուչգունն իր անդրադարձը նուիրել է Սպիտակ տան պահեստում պահուող հայ որբերի գործած գորգի պատմութեանն ու այդ արժէքի հանդէպ ԱՄՆ կառավարութեան վերաբերմունքին:*

Յօդուածը ներկայացնում ենք առանց կրճատումների.

«Այս գորգը 400 հայ որբի՝ երախտագիտութեամբ եւ յոյսով մօտեցած, իրենց ցաւերն ամէն հանգոյցում արտացոլած պատմական նմուշ է՝ երախտագիտութեան եւ ցաւի խորհրդանիշ:

Հայ պատմաբանների, գիտնականների, թեմայով հետաքրքրուող ակտիւիստների մօտ հարց է ծագում՝ նման կարեւոր նշանակութեան իրն ինչո՞ւ է տարիներ շարունակ պահեստում պահւում: Այդ հարցով հետաքրքրուող պատմաբաններ կան:

Դոկտոր Մարտին Դերանեանը երկար ժամանակ է՝ այդ գործն է ուսումնասիրում. Միսակ Քելեշեանը եւս գորգի պատմութեան, փաստաթղթերի վրայ շատ է աշխատել:

Դեկտեմբերին հայ որբերի գորգը ցուցադրել պատրաստուող Սպիտակ տունը դարձեալ վերջին պահին յետ է կանգնել որոշումից...

Անթիւ նամակներ են գրում աշխարհի չորս կողմը սփռուած հայերը, եւ մի պատասխան են պահանջում՝ ինչո՞ւ էք վախենում գորգից: Որբերի՝ բոլոր ցաւերն ու դժուար կեանքի պայմաններն անտեսելով ի՞նչ իրաւունքով էք այդ նմուշը պահում պահեստում:

Գորգագործ փոքրիկ աղջիկներից մէկի՝ Վարդուհի Յովսէփեան Գիւլեզեանի դուստրը տարիներ անց Սպիտակ տան ֆիլմերից մէկում տեսնում, ճանաչում է գորգն ու դիմում... Նա ընտանիքի հետ հրաւիրւում է Սպիտակ տուն եւ 90 րոպէ անցկացնում գորգի մօտ:

Որբերի այս գորգը եթէ լեզու ունենար, ինչեր կ՚ասէր, գիտէ՞ք: Ամէն օղակն ու հանգոյցը հայ ազգի վերապրած տառապանքով ու ցաւով է լի, պատկերները որբերի լուռ հառաչանքով են գոյն ստացել, եւ այժմ այն կենդանի պատմութիւն լինելու փոխարէն լքուած է պահեստում:

Մենք՝ հայերս, հարցնում ենք Սպիտակ տան ներկայացուցիչներին. հայ որբերի գորգը եթէ մէջտեղ հանուի, այդ պատմութիւնն էլ կը վերյիշուի, եւ ձեր սիրելի բարեկամ Թուրքիայի սիրտը կը կոտրուի, չէ՞: Այն, ինչ դուք չէք կարողանում մեկնաբանել, մենք կ՚ասենք...

Ազատութիւնների երկիր ԱՄՆ...մի՛ ծիծաղեցրէք մեզ: Ձեր ազատութիւնները, ցաւօք, ձեր շահերով են սահմանափակւում»,-գրում է յօդուածագիրը:

ԵՂԾՈՒՄ ԵՒ ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՐՈՒԹ ՏԷՐ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Սկիզբէն յստակացնենք մեր ընթերցողին, որ խորագրի «եղծում» բառը մեր նախընտրած թարգմանութիւնն է անգլերէն corruption բառին, որ հայրենի մամուլի մէջ պարզապէս դարձած է «կոռուպցիա», իսկ սփիւռքահայ մամուլի մէջ՝ կաշառակերութիւն: Եղծումը իր մէջ կ՚ընդգրկէ ոչ միայն կաշառակերութիւն իմաստը, այլ նաեւ՝ փտութիւն, փչացում, քանդում, խաթարում, ապականում, այլանդակում, աղաւաղում եւ հերքում իմաստները:

Առաջին հայեացքով, հաւանաբար չընկալուի այն սերտ առնչութիւնը որ կայ եղծման եւ ազգասիրութեան միջեւ: Շատերու համար եղծման կամ կաշառակերութեան միջոցաւ ծրագրի մը յաջող իրականացումը կրնայ նոյնիսկ մեկնաբանուիլ որպէս ճարպիկութիւն կամ ձեռներէցութիւն: Բայց երբ աւելի խորը նայելու ըլլանք, պիտի համոզուինք որ անիկա ժխտումն իսկ է օրէնքի գերակայութեան սկզբունքին: Եւ ուր որ օրէնքը բացակայ է, հոն անասնական կամ անտառի միջավայրն է տիրապետողը: Այդպիսի միջավայրի մէջ, ամէն մէկ էակի գերագոյն նպատակը իր փորը կշտացնելն է, հոգ չէ թէ այդ կ՚ըլլայ ի հաշիւ դիմացինի կողոպուտին եւ կամ սպաննութեան: Այդպիսի միջավայրի մէջ, էակ մը կրնայ որոշ ժամանակ «յաղթական» ըլլալ, բայց ուշ թէ կանուխ դատապարտուած է դառնալու զոհը նոյն այդ միջավայրին: Այդպիսի միջավայրի մէջ, հաւաքական պատկանելիութեան գիտակցութիւն չի՛ կրնար գոյութիւն ունենալ: Իսկ ազգասիրութիւնը այդ գիտակցութեան վեհ արտայայտութիւնն է:

Վերեւի խորհրդածութիւններով համակուեցանք, երբ կարդացինք Policy Forum Armeniaի վերջին տեղեկագիր-ուսումնասիրութիւնը Հայաստանի մէջ տիրող եղծման մասին (Տես ամբողջութեամբ՝ http://www.pf-armenia.org/document/corruption-armenia): Փաստացի տուեալներու օգտագործումով, ուսումնասիրութիւնը կը հիմնաւորէ գիտակից շրջանակներու մէջ տարածուած այն բացայայտ ըմբռնումը, որ Հայաստանի Հանրապետութեան բարօրութեան անհրաժեշտ զանազան ոլորտներ ահազանգային վայրէջքի մէջ են: Եղծումը բացայայտ է օրէնքի գործադրութեան, ռազմային, հանրային մատակարարութեան, առողջապահութեան, կրթութեան եւ տնտեսութեան բնագաւառներուն մէջ: Ահազանգային է մանաւանդ անցնող տասը տարիներու ուղղութիւնը (trend) եւ այն սպասուող հետեւանքները որոնց շատ հաւանական է որ յանգինք: Օրինակի համար, ըստ Transparency International միջազգային կազմակերպութեան Corruption Perception Indexին, 2003ի տուեալներով Հայաստան կը գրաւէր 78րդ դիրքը 182 երկիրներու մէջ: Սակայն 2011ի տուեալներով ան գահավիժած էր 129րդ դիրքի: Եղծման ոլորտի այս գահավիժող ուղղութիւնը բացայայտ է նաեւ այլ ոլորտներու պարագային, ինչպէս օրինակ արտագաղթի ահազնացող աճի, աղքատութեան բարձրացող մակարդակի եւ երկրի արտաքին պարտքի մտահոգիչ շատացման մէջ: Ասոնք դուռ կը բանան գալիք հաւանական աղէտներու եւ կը սպառնան մեր երկրին ու ժողովուրդին ապահովութեան ու գոյութեան:

Հիմնուելով պատմական փորձի վրայ, ուսումնասիրութիւնը կը փաստէ, որ երկրի մը հարստութեան կուտակումը փոքր թիւով վերնախաւի մը ձեռքերուն մէջ, կ՚արգելակէ այդ երկրին յառաջխաղացքն ու բարգաւաճումը, պատճառ դառնալով աղքատութեան, ինչպէս նաեւ ժողովրդային դժգոհութեան ալիքի տարածման: Ինքզինք ամրապնդելու համար, վերնախաւը կը տիրանայ մենաշնորհներու, խեղդելով անհատներու եւ փոքր ձեռնարկատէրերու աճը: Երկրի Խորհրդարանէն ներս, ան կը քուէարկէ օրէնքներ յօգուտ միայն իր նեղ շահերուն: Երկրի պիւտճէին իր բաժին բերելիք տուրքերէն խուսափելով ու կուտակած հարստութիւնը երկրէն դուրս հանելով, ան չի նպաստեր երկրի ենթակառոյցներու արդիականացման, ճանապարհական ու փոխադրական ցանցերու ընդլայնման, ժողովուրդին մատչելի առողջապահութեան ապահովման, եւայլն:

Հիմնուելով նաեւ առօրեայ տնտեսական տուեալներու վրայ, ուսումնասիրութիւնը կը բացայայտէ այն վնասը, որ եղծումը կը հասցնէ Հայաստանի առեւտրական հաստատութիւններու արտադրողականութեան եւ մրցակցութեան ու հետեւաբար՝ ընդհանուր տնտեսութեան: Այն ցոյց կու տայ որ եղծումը 2% տոկոսով կը նուազեցնէ Հայաստանի Ներքին Ընդհանուր Արտադրանքի (GDP) տարեկան աճը: Այս կը նշանակէ, որ եթէ Հայաստան ունենար կառավարման այն համեմատաբար լաւ մակարդակը, զոր ունին օրինակ՝ Աֆրիկեան Պոթսուանան եւ Նամիպիան, ապա մեր երկրի GDPն պիտի ըլլար $16.4 պիլիոն, փոխան? $10.5 պիլիոնի: Մեկնելով միջին հաշուով կաշառքներու յարաբերաբար փոքր չափէն (տարեկան եկամուտի մօտ 10%), տեղեկագիրը կը հաստատէ, որ կաշառակերութիւնը Հայաստանի համեստ ու միջին խաւի հանրային պաշտօնեաներու մօտ փոքր չափի է ու աւելի կեդրոնացած է վերնախաւի սակաւաթիւ պաշտօնեաներու ձեռքին:

Ուսումնասիրութիւնը օրինակ բերելով Տարոն Աճեմօղլուի եւ Ճէյմս Ռոպինսընի ,Ինչո?ւ Ազգեր կը Ձախողինե փաստերով հարուստ եւ հիանալիօրէն դաստիարակիչ հատորէն մէջբերումներ, կը փաստէ որ երկրի մը յառաջխաղացքին համար, իր աշխարհագրական դիրքէն ու մշակոյթէն աւելի կարեւորն ու անհրաժեշտը, իր միջառեալ (inclusive) քաղաքական ու տնտեսական հիմնարկութիւններն են: Ասոնք են, որ հիմնուած օրէնքի գերակայութեան սկզբունքին վրայ, կ՚ապահովեն անհատի ինչքի ու սեփականութեան իրաւունքները, այսպիսով ստեղծելով վստահութիւն ներշնչող ներդրումային ապահով մթնոլորտ մը, որ քաջալեր կը հանդիսանայ նոր գիւտերու եւ նորարարութեանց հնարման ու հետեւաբար երկրի ու ժողովուրդի զարգացման ու բարգաւաճման:

Ուսումնասիրութիւնը կը կատարէ փաստացի ախտաճանաչումներ Հայաստանի տնտեսական իրավիճակի թէ ընդհանուր եւ թէ մասնաւորի ոլորտներուն մէջ, ցոյց տալով թէ ո?ւր կրնայ յանգիլ այս ընթացքը եթէ անարգել շարունակուի: Այն կը կարեւորէ որակաւոր ղեկավարութեան մը անհրաժեշտութիւնը երկրի յառաջխաղացքի ապահովման մէջ: Ղեկավարութիւն մը, որ խորապէս կը գիտակցի թէ երկրին զարգացումը կախեալ է ,կեանքի, ինչքի եւ ազատութեանե հիմնարար իրաւունքներու յարգման մակարդակէն: Բերելով օրինակներ ղեկավար դիրքերու հասած անհատներու շահատակութիւններէն, այն ցոյց կու տայ անոնց պատճառած վնասները երկրին ու ժողովուրդին եւ անոնց ժխտական ազդեցութիւնն ու անդրադարձը ժողովուրդի հոգեվիճակին վրայ:

Ուսումնասիրութիւնը չի բաւարարուիր միայն ախտաճանաչումներու կատարումով, այլ միջազգային օրէնսդրութեան հիմունքներու եւ կարգ մը պետութիւններու օրինակներն ու փորձերը նշելով, ուղղութիւն կու տայ, թէ ի՞նչ միջոցներով կարելի է անօրէն կերպով երկրի հարստութիւնը թալանած անձերը հաշուետուութեան ենթարկել եւ անոնց շահոյթը վերադարձնել ու ներդրել երկրի բարգաւաճման գործընթացին:

Շատ նպատակայարմար կը գտնենք այստեղ նշել Massachusetts Institute of Technologyի Տնտեսագիտութեան Փրոֆ. Տարոն Աճեմօղլուի հետեւեալ գնահատութիւնը Policy Forum Armeniaի նշեալ տեղեկագրին մասին. «Որոշ մարդիկ կ՚ըսեն թէ Հայաստանը դատապարտուած է տնտեսական ձախողութեան, իր աշխարհագրութեան եւ գրաւած դիրքին պատճառաւ: Բայց ինչպէս ներկայի եւ պատմութեան շատ այլ երկիրներ, իր ձախողութեան պատճառներն են՝ եղծումը, անխիղճ քաղաքական ղեկավարները եւ տկար հիմնարկութիւնները: Հայաստանի չարիքներուն արմատը ոչ թէ պատեհութեանց պակասն է, այլ՝ մսխումը: Ան կրնայ յառաջդիմել միայն դիմագրաւելով այս փաստը եւ հաշուետուութեան ենթարկելով բոլոր անոնք, որոնք պատասխանատու են այդ ձախողութեանց: Այս հրաշալի տեղեկագիրը առաջին քայլ մըն է այդ ուղղութեամբ:

Ախտաճանաչումները կատարուած են: Լուծման եղանակները առաջադրուած են: Ի՞նչ պատճառաբանութեամբ կը շարունակենք մեր գլուխները պահել աւազին տակ, մասնակից չդառնալով ազգի ու հայրենիքի փրկութեան վեհ գործին: Եթէ Միքայէլ Նալպանտեան ականատես ըլլար մեր այսօրուան վիճակին, դարձեալ պիտի գրէր.

Հիմի է՞լ խօսենք, եղբարք, հիմի է՞լ,
Երբ ընտանեկան երկպառակութեամբ,
Ուրիշ բան չունենք, բայց իրար դաւել...

Հիմի է՞լ խօսենք, երբ օտարից շատ
Մենք ենք մեր ազգի արիւնը խմում...

Հիմի է՞լ խօսենք, երբ իշխանութիւն
Ծախւում է անարգ հացկատակներին,
Մինչ ստրուկ մարդիկ նստած մեր գլխին,
Ու մեզ կարծում են իրենց հող ոտքին,
Ու մենք մեզ կոխող ոտքը լիզո՞ւմ ենք,
Հիմի է՞լ խօսենք:

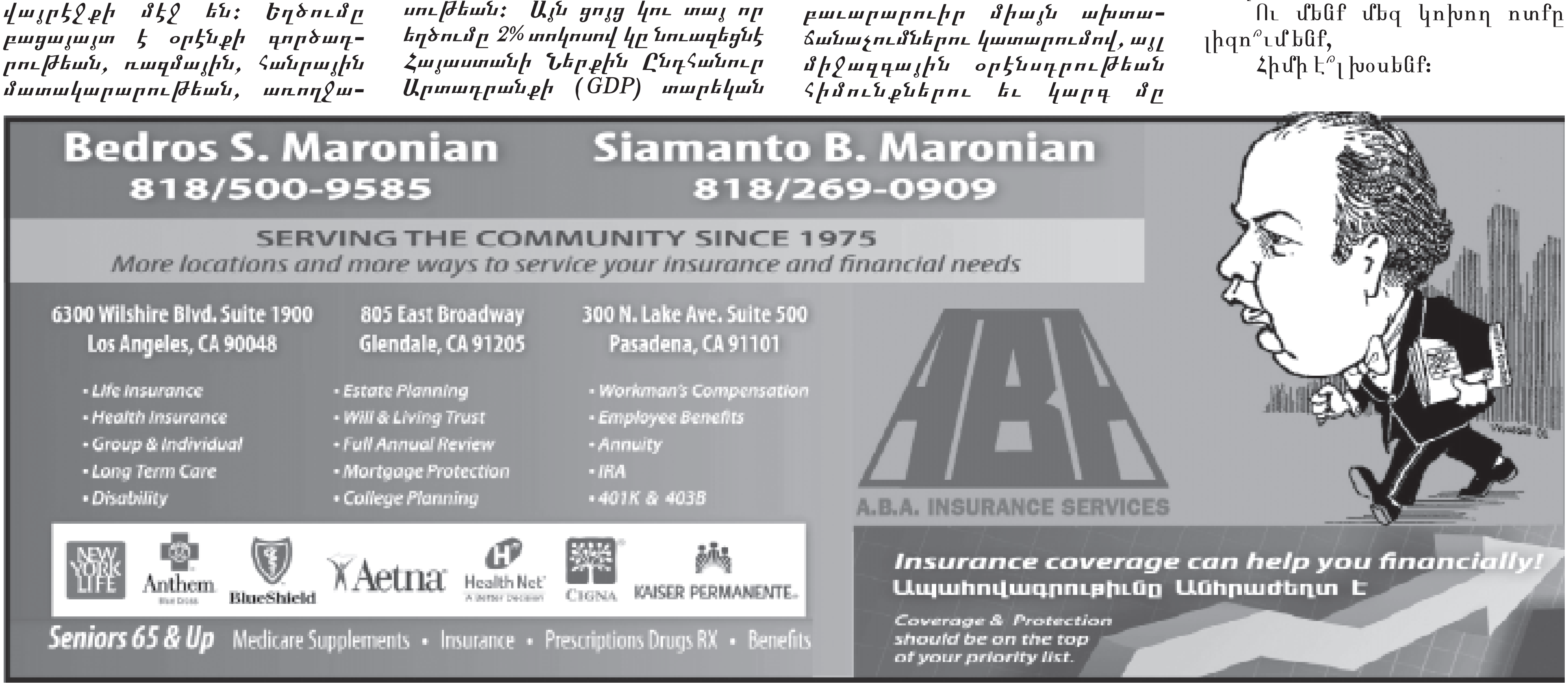

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿ «ԵՐՈՒԱՆԴ ՊԱՊԱՅԵԱՆ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ»

Հարաւային Գալիֆորնիոյ Քրեսենթա Հովիտի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին եւ անոր հովանիին ներքեւ գործող շաբաթօրեայ վարժարանի համար տօնական եւ յիշատակելի օր մը եղաւ անցեալ Կիրակի, Նոյեմբեր 17, 2013: Արդարեւ, այդ օր պաշտօնապէս Նոր անուն մը ստացաւ շրջանին մէջ տաս տարիէ ի վեր գործող շաբաթօրեայ վարժարանը: Նոր անուանակոչութեամբ այսուհետեւ այդ հաստատութիւնը պիտի կոչուէր բազմավաստակ Կրթական մշակ եւ հասարակական գործիչ «Երուանդ Պապայեան Շաբաթօրեայ Դպրոց»:

Կիրակնօրեայ պատարագի ընթացքին, շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Արժ. Տ. Աւետիս Քհնյ. Աբովեան, պատարագի ընթացքին, քարոզի նիւթ ընտրած էր «Ո՞վ է մեծը»: Այս բնաբանին շուրջ խօսելով առանձնապէս շեշտը դրած էր ծառայասէր խոնարհ մարդոց վրայ, որոնք նուիրուած են իրենց կոչումին եւ արդիւնաշատ ներդրում կ՚ունենան նոր սերունդի դաստիարակութեան վսեմ գործին մէջ: Այդպիսին էր վաստակաշատ մանկավարժ Երուանդ Պապայեան որ «իր մտքով, խօսքով ու գրչով կրթել եւ դաստիարակել է բազմաթիւ սերունդներ: Սերունդներ, որոնք այսօր իրենք են դարձել մշակներ կեանքի բոլոր ասպարէզներում ու ոլորտներում» ըսաւ ան:

Տէր Հայրը շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսութեան հովանաւոր Արեւմտեան Թեմի առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանին, որուն նախաձեռնութեամբ շաբաթօրեայ վարժարանը յետ այսու պիտի կրէ «Երուանդ Պապայեան Շաբաթօրեայ Դպրոց» անունը: Այս առթիւ խորանին կից առժամեայ կերպով ցուցադրութեան դրուած էր անուանակոչութեան յուշաքարը, որ հետագային պիտի զետեղուի դպրոցի պատին վրայ: Տէր Հայրը ցաւ յայտնեց, որ այս պահուն, առողջական պատճառով հանդիսութենէն կը բացակայի օրուան մեծարեալը՝ Երուանդ Պապայեանը:

Պատարագի աւարտին տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ Պապայեան գերդաստանի բոլոր ննջեցեալներուն հոգիներուն համար, մասնաւորաբար՝ Տէր Ներսէս Աւ. Քհնյ. Պապայեանի:

Այնուհետեւ, տեղւոյն վրայ գործադրուեցաւ խնամուած յայտագիր մը, հանդիսավարութեամբ Տ. Աւետիս Քհնյ. Աբովեանի: Ողջոյնի խօսքով ելոյթ ունեցաւ շաբաթօրեայ վարժարանի տնօրէնուհի Քաղցրիկ Մանուկեանը: Ան շնորհակալութիւն յայտնեց առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովնան Սրբազանին, եկեղեցւոյ հովիւ Տէր Աւետիսին, Հոգաբարձութեան եւ ծնողներուն, որոնց անմիջական հոգատարութեան շնորհիւ այս հայաբոյր դպրոցը կը գոյատեւէ, Ք. Մանուկեան առանձնապէս ծանրացաւ Երուանդ Պապայեանի կենսագրութեան եւ ընդգծեց որ իր ծառայական մէկ դարու կեանքը եղած է՝ «Կրթական եւ Մանկավարժական Փարոս մը փառաւոր» եւ իր դրոշմը դրած է բազմաթիւ հայ գաղթօճախներու կեանքէն ներս, արժանանալով բոլորի վստահութեան ու յարգանքին:

Հայ գիրին ու հայոց լեզուին նուիրուած խմբային եւ անհատական ասմունքներով ու երգերով հանդէս եկան Երուանդ Պապայեան շաբաթօրեայ դպրոցի վերի կարգի աշակերտներն ու աշակերտուհիները: Անոնք անթերի հայերէնով ու ապրումով կատարուած իրենց ելոյթներուն համար արժանացան բոլորի ջերմ ծափահարութիւններուն: Ուշագրաւ էին նաեւ Երուանդ Պապայեանի ծոռնուհիներու Փաթիլ եւ Թամար Գարակէօզեաններու կողմէ հայերէն լեզուով կատարուած մանկական արտասանութիւնները:

Վերոյիշեալ միջոցառումի աւարտին տեղի ունեցաւ ճոխ հիւրասիրութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Այս առթիւ ներկաներուն բաժնուեցաւ գեղատիպ առանձնատիպ մը, որուն մէջ կային Ե. Պապայեանի կենսագրութիւնը եւ ողջոյնի գրութիւններ, ընտանիքին խօսքը եւ շնորհակալութիւնները շաբաթօրեայ դպրոցի իրականացման սատարող նուիրատուներուն եւ մասնաւորաբար Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանին, Քրեսենթա Հովիտի Ծխական Խորհուրդի եւ Արժ. Տ. Աւետիս Քհնյ. Աբովեանին, որոնք Երուանդ Պապայեանի ծննդեան 100-ամեակին առիթով շաբաթօրեայ դպրոցը անուանեցին իր անունով:

Նշենք նաեւ որ յուշաքարին վրայ գրուած է հետեւեալը. «Անուանակոչուեցաւ շաբաթօրեայ դպրոցս յանուն «Երուանդ Պապայեան» մեծ դաստիարակի յառաջնորդութեան Գերշ. Յովնան Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեանի, Յունիս 16, 2013:

Բարի երթ «Երուանդ Պապայեան Շաբաթօրեայ Դպրոցին» ջերմութիւն, հայկականութիւն եւ յարատեւ յաջողութիւններ:

Գ. Մ.

ՏՈՔԹ. ԱԼՖՐԵԴ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ ՀԵՂԻՆԱԿԱԾ ՆՈՐ ԳԻՐՔԻ ՇՆՈՐՀԱՆԴԷՍ

Անուանի Բժիշկ Ալֆրէդ Դանիէլեանի հեղինակած վերջին գիրքը՝ «Ժամանակակից Հիւանդութիւնների ճանաչում»ի շնորհանդէսը տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի, Նոյեմբեր 7ին, 2013: Ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Առաջնորդարանի «Համբար Ընտանիք» Դահլիճին մէջ, որուն ներկայ գտնուեցան աւելի քան 60 գրասէր հայորդիներ:

Երեկոյի հանդիսավարն էր Սարգիս Մաճառեան: Տեղեկութիւններով հարուստ գիրքը ներկայացուցին Տոքթ. Յովիկ Մելիտոնեան եւ բանաստեղծ Գէորգ Քրիստինեան: Ներկայ էին նաեւ Գերշ. Տ. Վաչէ Արք. Յովսէփեան եւ Գերշ. Տ. Եփրեմ Արք. Թապագեան:

Փակման խօսքին մէջ Թեմակալ Առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեան ըսաւ. «Տոքթ. Ալֆրէդ Դանիէլեան բացառիկ եւ տեսիլք ունեցող անձնաւորութիւն մըն է իր եզական ոճով կարող է գիտութիւնը ամփոփել մի քանի բառերով, որ իր նկարագրի համեստութեան կարեւոր յատկանիշներէն մին է: Որքան ան յառաջդիմեց կեանքի մէջ, այնքան աւելի խոնարհ դարձաւ: 94 տարեկան բժիշկը կը շարունակէ իր ծառայութիւնը մատուցանել, ստեղծել եւ ներշնչել»:

Շնորհանդէսի աւարտին Տոքթ. Դանիէլեան ողջունեց հիւրերը եւ մակագրեց գիրքեր: Ապա «Փոլ Եղբայրներ Կալերիայ»ի մէջ տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն:

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ ՎԱՃԱՌՔ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 4ԻՆ

Առաջնորդանիստ Սրբոց Ղեւոնդեանց Մայր Տաճարի Յատուկ Ձեռնարկներու Տիկնանց Յանձնախումբը (Ladies Guild) կազմակերպած է Երրորդ Տարեկան Սուրբ Ծննդեան Վաճառքը, որ տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի, Դեկտեմբեր 4ին, 2013: Մեծ թիւով հայորդիներ կ՚ակնկալուին սոյն ձեռնարկին, որ տեղի պիտի ունենայ Առաջնորդարանի «Փոլ Եղբայրներ Կալերիայ»ի մէջ: Վաճառքը պիտի եզրափակուի Գալայճեան Սրահին մէջ համեղ ճաշով եւ երաժշտութեամբ ջութակահար Մերուժանի: Պիտի գործադրուի Սուրբ Ծննդեան նուիրուած յայտագիր: Վաճառքէն գոյացած հասոյթը պիտի տրամադրուի Սրբոց Ղեւոնդեանց Մայր Տաճարին եւ ի նպաստ Առաջնորդարանի Խնամակալութեան Ծրագրի:

Ճաշի ընթացքին Առաջնորդ Սրբազան Հայրը Օրհնութեան եւ Գնահատանաց Գիրով պիտի պատուէ Մայր Տաճարի Բարերար եւ Վէն Նայսի Սուրբ Պետրոս Հայց. Եկեղեցւոյ նուիրեալ անդամ՝ Տիկին Սիպիլ Աբրահամեանը իր մատուցած երկարամեայ ծառայութեան համար:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀԳՄ ՎՇՏԱԿՑԱԿԱՆ

Քալիֆորնիայի Հայ Գրողներու Միութեան վարչութիւնն ու անդամները խոր կսկիծով կը սգան, հայ գրականութեան ու մշակոյթի ջերմ բարեկամ «Հրանդ եւ Մանուշ Սիմոնեան Գրական Մրցանակ»ի հովանաւոր~ տիկին Մանուշին մահը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի Հոկտեմբեր 17 ին:

Ողբացեալը, գրող- հրապարակագիր ու բարերար Հրանդ Սիմոնեանի կողակիցն էր, որ ամէն առիթով նեցուկ կը կանգնէր ամուսնոյն գրական ու բարեսիրական գործունէութեան, Քալիֆորնիայէն ներս, ինչպէս նաեւ Հայաստանի գրողներու միութեան հովանիին տակ գործող համանուն գրական մրցանակի զոյգ հովանաւորութիւնները ստանձնելով:

Մանուշ Սիմոնեանին թաղման արարողութիւնը պիտի կատարուի Շաբաթ 23 Հոկտեմբեր, կէսօրէն ետք ժամը 3-ին, Հոլիվուտ Ֆորեսթ Լոն գերեզմանատան Սպիտակ Մատրան մէջ:

ՔՀԳՄիութիւնը իր խորազգաց ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի կողակիցին, զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն:

ՔՀԳՄ վարչութիւն

Massis Weekly

Volume 33, No. 43 Saturday, November 23, 2013

Sarkisian and Aliyev Agree to Give New "Impetus" to Negotiations

VIENNA -- The presidents of Armenia and Azerbaijan, Serzh Sarkisian and Ilham Aliyev, have been discussing the so-called Nagorno-Karabakh conflict during face-to-face talks in Vienna.

The Minsk Group of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), under whose auspices the talks were held on November 19, issued the following statement after the meeting:

" The Co-Chairs of the OSCE Minsk Group (the Russian Federation, France, and the United States of America) welcomed the President of the Republic of Armenia Serzh Sarkisian and the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev in Vienna, where the Presidents have arrived accompanied by the Ministers of Foreign Affairs of the two countries to continue negotiations aimed at a peaceful resolution of the NK conflict. Present at the meeting were also the Co-Chairs of the OSCE Minsk Group (Russian Federation, France, United States of America), as well as the Personal Representative of the OSCE Chairman-in-Office.

This is the first meeting of the Presidents since the Summit in Sochi in January 2012. During the tête-à-tête conversation and ensuing working meeting with the participation of the Co-Chairs and Ministers, the Presidents discussed a wide range of issues pertinent to the resolution of the NK

Continued on page 2

California Lutheran University Selects Black Dog of Fate as Required Reading For First-Year Class

By Taleen Babayan

California Lutheran University became the fifth U.S. university to use Peter Balakian's memoir *Black Dog of Fate* as the requiring book for nearly a thousand incoming freshmen. In recent years, The College of New Jersey, University of Connecticut, Sienna College and Colgate University have also made the book a core text or a required first year read.

California Lutheran University, a private liberal arts institution located in Southern California, found Balakian's memoir a compelling way to inaugurate its Freshman-Year Experience Program, which aims to integrate students into the school's academic way of life.

"In the First-Year Seminar, we are especially committed to assisting students in choosing and developing an ethical stance in their academic and professional commitments," said Professor James Bond, Associate Professor of English at CLU and Director of the Freshman-Year Experience Program. "A key emphasis in fostering an emerging ethical stance is helping them learn about what it might mean to participate in a global citizenship."

Bond said that Balakian's "elegant, moving, and critical memoir," fit the program needs perfectly because it helped demonstrate to students the importance of discovering purpose. He noted that Balakian's "younger self" does not occur through one event or moment, instead evolving over time and after much struggle,

Continued on page 2

Turkish FM Invited to Armenia

YEREVAN -- Turkish Foreign Minister Ahmet Davutoglu has been officially invited to visit Yerevan for an international ministerial conference next month, the Armenian government confirmed on Wednesday.

Foreign Ministry spokesman Tigran Balayan told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am) that invitations have been sent out to the foreign ministers of all countries aligned in the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) grouping, including Turkey and Azerbaijan. They are scheduled to meet in Yerevan on December 12.

Citing unnamed Turkish officials, the Turkish daily "Today's Zaman" reported on Tuesday that Davutoglu is considering attending the meeting. They said his decision depends on the outcome of the latest meeting of the Armenian and Azerbaijani presidents that took place in Vienna on Tuesday.

"If the two leaders agree to continue dialogue on the resolution of the Nagorno-Karabakh conflict in talks in Vienna, Davutoglu is expected to attend the BSEC meeting in Yerevan," added the English-language paper.

Davutoglu's predecessor, Ali Babacan, attended a similar BSEC gathering that was held in the Armenian capital in April 2009, during an unprecedented rapprochement between Armenia and Turkey. The U.S.-backed process culminated in the signing of two Turkish-Armenian protocols on the normalization of bilateral ties later in 2009. Ankara makes their implementation conditional on the resolution of the Karabakh conflict.

Davutoglu reportedly asked Switzerland to facilitate a renewed Turkish-Armenian dialogue during a visit to Berne last month. Still, he made clear that Ankara stands by the Karabakh precondition rejected by Yerevan.

Artur Baghdasarian, the secretary of Armenia's National Security Council, also visited Switzerland late last week. Some observers in Yerevan believe that his talks with top Swiss officials focused on Turkish-Arme-

Continued on page 2

United Appeal of the Largest Armenian Organizations of the Western United States

ACTING in the spirit of pan-Armenian unity,

CONSIDERING security and prosperity of Armenia and Artsakh as an undisputed priority for the Armenian Diaspora and

RECOGNIZING the remarkable achievements of Armenia Fund ("Hayastan" All-Armenian Fund), an institution, which for the past 21 years has united all major Diaspora-based Armenian organizations around the world under the mission of providing large-scale infrastructure development and humanitarian assistance to the Homeland,

WE, THE UNDERSIGNED

REAFFIRM our unequivocal support to the mission and goals of Armenia Fund and

CALL on each and every Armenian-American to bring his or her generous participation in the upcoming Armenia Fund International Thanksgiving Day Telethon to air live on Thursday, November 28, 2013, dedicated to the construction of a strategic Vardenis-Martakert Highway that has a critical importance to long term security and peace for both Armenia and Artsakh, as well as creation of jobs in agriculture, manufacturing, tourism and trade. As we cannot be indifferent to the plight of our brothers and sisters in Syria, 10% of general Telethon proceeds of Armenia Fund, U.S. Western Region will be allocated to Syrian Armenian humanitarian relief efforts.

It is up to each and every Armenian to ensure the prosperity of our Homeland and security of its borders

Archbishop Hovnan Derderian, Primate of the Western Diocese of the Armenian Apostolic Church of America

Archbishop Moushegh Mardirossian Prelate of the Western Prelacy of the Armenian Apostolic Church of North America

Reverend Joseph Matossian Minister to the Armenian Evangelical Union of North America of U.S. and Canada

Bishop Mikael Mouradian Armenian Catholic Eparchy

Gabriel Moloyan Chairman, Social Democratic Hunchakian Party of Western USA

Hagop Nazarian Chairman, Armenian Democratic Liberal (Ramgavar) Party, U.S. Western Region

Vicken Hovsepian Chairman, Armenian Revolutionary Federation, Western U.S. Central Committee

Krikor Karaguezian Chairman, AGBU Western District Committee

Lena Bozoyan Chair, Armenian Relief Society of Western USA, Inc.

Talin Yacoubian Southern California Regional Council Armenian Assembly of America

Turkey, Australia in Diplomatic Row Over Armenian Genocide Motion

NEW SOUTH WALES -- BARRY O'Farrell, Premier of New South Wales, is embroiled in a diplomatic row with Turkey that could potentially impact 2015's Anzac centenary commemorations following calls by the speaker of the Turkish government for the NSW Premier to renounce a motion condemning Turkey for the genocide of Armenians, The Telegraph reports.

Mr O'Farrell lashed back last night, saying "it's deplorable anyone associated with the Turkish government would try and use (the) centenary of the Gallipoli landing for political purposes."

Turkish Grand National Assembly Speaker Cemil Cicek, who holds the country's second highest office, said parliamentarians should confine themselves to issues involving their own communities.

In May this year, Premier O'Farrell moved a motion in state parliament reaffirming a 1997 motion that "recognized and condemned the genocide of the Armenians by the then-Ottoman government between 1915 and 1922?, and designated 24 April of every year thereafter as a day of remembrance of the 1.5 million Armenians who fell victim to "the first genocide of the twentieth century".

Speaking through an interpreter during an interview in his offices in Ankara, Mr Cicek said: "Parliaments should not be a place for shortsighted or political interest groups to raise matters which relate to history."

Mr Cicek said the right people to be discussing such matter were historians.

"If historians were to come together … and come out with a conclusion in favour of the Armenians and say, 'Turks, you've done wrong', as a country we are happy to accept that."

Mr Cicek said he could "go to parliament and put forward a motion condemning Australia for sending out the fleet to fight on the shores of Gallipoli … but that is not going to be good for Australia-Turkey relations.

"It can cause a huge rift between the two countries and jeopardize even the Anzac commemoration activities here in Turkey as well."

Asked if he was calling on the Premier to withdraw the motion, Mr Cicek said: "Naturally, I would like it to be withdrawn.

Asked about Turkey's threat to ban NSW parliamentarians who proposed the motion coming to Anzac commemorations in 2015, Mr Cicek said: "That is the case."

"Parliamentarians should be looking at matters that are of interest to their own communities, not looking at matters that are abroad."

Vasken Kaltakjian Awarded Artsakh Government Medal

STEPANAKERT -- On November 15, 2013, Artsakh Republic President Bako Sahakyan signed a decree awarding the "Appreciation" medal to several individuals who defended the self-determination rights of the people of Artsakh and for promoting international recognition of the Republic of Nagorno Karabagh. Included among the awardees is Mr. Vasken Kaltakjian, Chairman of the Louisiana chapter of the Armenian Council of America, and member of the Central Committee of Social Democrat Hunchakian Party.

On May 30 of this year, the Louisiana State Senate passed a Resolution recognizing the Nagorno Karabakh Republic, expressing support for its development as a free and independent nation in order to guarantee its citizens those rights inherent in a free and independent society.

The Resolution also urges the President of the United States and the House of Representatives to support the self-determination and democratic independence of the Nagorno Karabakh Republic and its constructive involvement with the international community's efforts to reach a just and lasting solution to security issues in that strategically important region. The Louisiana State Legislature became the fourth state legislative body to recognize the Nagorno Karabakh Republic, previous States to do so are Massachusetts, Rhode Island and Maine.

The Resolution was spearheaded by Louisiana State Senator Edwin R. Murray (D-New Orleans), who worked closely with Mr. Kaltakdjian.

Others who have been awarded the medal are; Jim Kaloustyan, manager of the "Rx.Ante.Inc" company (USA), dealing with Boston health issues; Jonathan Hecht, member of the USA Massachusetts state House of Representatives; Ani Haroyan, member of the ARF-US East Coast; and Anna Astvatsaturyan-Turcotte, lawyer and writer.

California Lutheran University

Continued from page 1

reflection and historical and family research.

"This process isn't merely academic or narrowly personal," said Bond. "Both are fused together, as they should be, and that fits our sense of educating the "whole person."

While *Black Dog of Fate* is a personal story, focusing on Balakian's life growing up in American-Armenian family in the 1950s and 60s, unaware that his family had been victims of the Armenian Genocide, Bond remarked that the memoir went beyond that and helps others understand the importance of being aware of one's past "for the purpose of contributing to a higher good."

"Professor Balakian is showing our students one viable and noble way for developing a calling beyond mere self interest, and also one that engages the self in the context of being a global citizen," said Bond.

Professor Balakian discussed his book with incoming freshman at California Lutheran University at the start of the academic year. The book won the 1998 PEN/Martha Albrand Prize for the Art of the Memoir and has been through dozens of printings. It was published in a 10th anniversary edition, with the addition of two new chapters several years ago.

New Developments in Turkish-Armenian Relations

On November 7, 2013, Turkey's the Greens and the Left Party of the Future, organized a meeting entitled "Confronting History" in Istanbul, with the participation of various organizations and individuals who have acknowledged the Armenian Genocide. The Social Democrat Hunchakian Party received an invitation to participate in the meeting.

In response to the invitation, the foreign relations board of the S.D.H.P. Central Committee conveyed the following letter to the participants of the meeting:

"Esteemed Friends,

We learned that a meeting entitled "Confronting History" will take place in Istanbul organized by the Greens and the Left Party of the Future.

On this occasion, our viewpoint is that being unmindful to historical events or denying and falsifying facets of history is wrong. History must be looked at with open eyes.

Throughout our history, the greatest pain has been caused by the calamity of the Armenian Genocide, which is on the brink of its centennial. Condemning and acknowledging historical wrongdoings and expressing it as such within a community, is pertinent only from highly civilized individuals.

From these foundations, the meeting entitled "Confronting History," and its decisions and affirmations, is an opening towards not repeating the mistakes of the past with the goals of establishing friendship between peoples along with justice and peace within the region. We extended our hand to you and welcome you and your spearheaded endeavors in a collaborative desire."

At the end of the meeting, it was decided to increase the participation of various left-wing parties including the Peoples' Democratic Party (HDP) and convene a larger conference to work toward developing a greater degree of production. Furthermore, it was decided to participate in Genocide commemorations within Armenia, and collaborate with Germany's Turkish population towards recognition and commemorations of the Armenian Genocide. The Greens and the Left Party of the Future have also invited the S.D.H.P. to participate in its party congress in Ankara on November 30th.

As a reminder, the Greens and the Left Party of the Future took part in the unprecedented commemorative events that took place in Istanbul, Turkey on June 13 and 15 of this year commemorating the 98th anniversary of the martyrdom of the "Twenty Gallows."

Sarkisian and Aliyev Agree to Give New "Impetus" to Negotiations

Continued from page 1

problem.

The Presidents agreed to give a new impetus to the negotiations aimed at reaching a peaceful solution. They instructed their respective Ministers of Foreign Affairs to continue to work together with the Co-Chairs towards the enhancement of the peace process, based on the registered achievements. They agreed to meet again in coming months.

As a follow up, the Co-Chairs will organize working meetings with the Ministers on the sidelines of the OSCE Ministerial Council which will take place on December 5-6 in Kiev. The Co-Chairs are planning to conduct a visit to the region before the end of this year."

Sarkisian told RFE/RL after the talks that the negotiations had been "normal."

The two leaders last met in Sochi in January 2012 in talks mediated by Russia.

Turkish FM Invited to Armenia

Continued from page 1

nian relations. A spokesman for Baghdasarian declined to comment on this on Wednesday.

"As far as I understand, the Swiss have conveyed to Armenia what they were told [by Ankara]"

Davutoglu held bilateral talks on Monday with U.S. Secretary of State John Kerry during which Karabakh conflict was on the agenda.

The German-Turkish Conspiracy Against the Diaspora

By Toros Sarian

The background and the effects of the German financed reconciliation projects.

The decades of silence regarding the Armenian Genocide during the Ottoman Empire was instantly broken as Gourgen Yanikian shot the Turkish General Consul and his Employee in Santa Barbara in January 1973. Turkish hopes that this act of Genocide would remain forgotten was transformed into an illusory wish. An elderly Armenian, living in distant California, proved that the descendants of this Turkish atrocity had not forgotten. In Santa Barbara the campaign had begun for the international recognition of this Genocide. During the campaign Armenians have informed the world public and have increased world awareness of these atrocities committed within the Ottoman Empire. Many Parliaments have passed resolutions recognizing the historical fact of the Armenian genocide. Turkey has declared the Armenian Diaspora to be a national enemy and took all possible measures to combat the "Armenian Lobby" and to prevent the International recognition of the Armenian Genocide.

It is widely accepted that Germany carries a joint responsibility for the Genocide against the Armenians during the Ottoman Empire period. This is clearly documented in the archive papers of the German Foreign Ministry which were published by the German journalist and publisher Wolfgang Gust in 2005. He persistently pointed out that only the German Government could have prevented Turkey from carrying out the Governments criminal plan of "solving the Armenian problem". The German government under Emperor Wilhelm II failed to do so as their Alliance with the Turkish Regime was more important than the lives of the Christian Armenians.

The Berlin Government had been extremely silent regarding these atrocities, whilst at the same time proclaiming their exemplary conduct in addressing the atrocities committed against the European Jews during the Second World War, even suggesting that Turkey should take to heart their example. But when Germany is so courageous and open to working out the crimes of their past why had the German government remained silent till 2005 before beginning to evaluate their part in the Armenian Genocide? Only at the start of 2005 did the present Chancellor, Angela Merkel, forward a motion to parliament to commemorate the victims of the atrocities committed against Armenians throughout the Ottoman Empire. In April a debate took place on this theme in the German Parliament and in June an all party formulated resolution was passed. This resolution read as follows:

"The German Bundestag honors and commemorates the victims of violence, murder and expulsion among the Armenian people before and during the First World War. The Bundestag deplores the deeds of the Young Turkish government in the Ottoman Empire which have resulted in the almost total annihilation of the Armenians in Anatolia. It also deplores the inglorious role played by the German Reich which, in spite of a wealth of information on the organized expulsion and annihilation of Armenians, has made no attempt to intervene and stop these atrocities." (Full text: www.armenian-genocide.org/Affirmation.339/current_category.7/affirmation_detail.html)

Although in the Resolution there was no explicit mention of an Armenian genocide many Armenians outside Germany interpreted the Resolution as being a recognition by the German Government of the Genocide against the Armenians. On the website of the „Armenian National Institute" it was stated that Germany was one of the nations which had recognized the Genocide. However, the Organization of Armenians in Germany has never viewed this Resolution from the German Parliament as recognition of the Genocide.

The Central Committee of Armenians in Germany has made it clear on many occasions that this parliamentary resolution does not meet the expectations of the Armenians in Germany.

In a Press release on the 13th March 2010 the organization stated that "The formal recognition of the Armenian Genocide by Germany is unavoidable and well overdue", On the 6th April the organization demanded again from the German Parliament the formal recognition of the Armenian Genocide by the Ottoman Empire in 1915, according the UN convention concerning Prevention and Punishment of Acts of genocide.

There are clearly different opinions regarding the assessment of the German parliamentary Resolution of 2005. If the resolution was such a clear recognition of the genocide, why did the Turkish Government accept it so calmly and not react as it always did after such resolutions? Germany has a large Turkish immigrant population and the Turkish nationalists are well organized, but still there were no protests or demonstrations. There were no demands for a boycott of German products. Although the Turkish Government sent a formal protest against the resolution, it was very mild in contrast to other occasions when a state recognized the Genocide.

One comes to the conclusion that there must be other reasons why the Turkish Government and Turkish Nationalists reacted so tamely to the resolution. After the debate in April 2005 the German Chancellor Schroder travelled to Turkey. One theme was surely the contents of the all party formulated resolution. As time passed it was clear that the German and Turkish Governments had agreed upon a common strategy in dealing with the Genocide resolution. The old German-Turkish alliance had made the Genocide in 1915 possible and now the two allies had to find a way of preventing the demands of the Armenians for the recognition of the genocide from being pushed into the political arena.

The key to answering this question lies in essence in the title of the resolution Thus: "Germany must make her contribution to the reconciliation between Turks and Armenians"

Enver Pahsa (L) meeting with a German military officer in Berlin. (photo AA)

At first glance the demand for reconciliation seems something which cannot be rejected or criticized. Reading from statements issued by the German government since 2005, it is clear that the policy is not reconciliation between Armenians and Turks, but between the Republic of Armenia and Turkey. If the German government views the Genocide question as an issue to be solved by the two states then it is clear that the Armenian Diaspora has no role to play, according to the German government. The descendants of the survivors of the genocide, who have settled all over the world, would be accordingly ignored. Although over the decades it has been these people who have campaigned for the recognition of the atrocities. Demands of the German Parliament for a Turkish-Armenian reconciliation have aroused no opposition from the Turkish government: It is willing for reconciliation, but is not prepared to recognize the atrocities of 1915 as genocide.

The Armenian Diaspora is viewed by the Turkish Government as an "enemy", which they have not so far been able to muzzle. The only possible way available for the Turkish Government to bypass the "irreconcilable Armenian Diaspora" is to turn the Genocide Question into a theme to be dealt with the Republic of Armenia. The Genocide will become a question for negotiation between the two states, thus the Diaspora will have no right or chance to engage in the process. The weakened State of Armenia, already isolated by Turkey and Azerbaijan can alone be put under even more pressure not only by Turkey but also her allies, especially Germany. By putting the reconciliation of the two nations, onto the political Agenda, the German Government has done the Turkish government an immense favor.

Armenian organizations in Europe have neither been very attentive in following the political developments since 2005. Nor have they been able to recognize the ramification of the German contribution to the Reconciliation process, let alone the political motives behind this policy. However on evaluation of the information currently available it becomes increasingly clear. Ulla Jelpke, Parliamentary member for the Links Party (The Left Party) put forward a short written question to the German government in August this year. Her aim was to ascertain which academic projects were being financed by the German state with the aim of critically evaluating the Genocide Question. The Foreign Office Secretary of State, Cornelia Piper responded giving details of great interest to Armenians. The detailed statement included the following: "On the basis of the cited Resolution of the German Parliament from June 2005, mentioned in your question, the German Government´s representative at the Department for Culture and Media has granted a sum of 410,000 euros to the Lepsius House in Potsdam, for equipment and cultural development programs, to establish the House as a center for German-Turkish Research and Cultural Place of Exchange. The German Government is accompanying the Turkish-Armenian reconciliation process with support for cross-border activities of NGO´s and German Political Foundations. In this spirit, the German Foreign Office has provided funds to a total of 1,4 million between 2009 and 2013 to the reconciliation project established by the Institute for International Cooperation of the German Adult Education Association, (dvv international), under the title "Speaking to One Another". The content of this project involves Student and scholar exchanges between Armenia and Turkey, common critical historical evaluation of the past events in the form of seminars, publications and exhibitions." Apart from these two large sums 410,000 and 1, 4 million, the German Government has funded smaller activities to the sum of 50,000 euros. In total, the sum of 1, 9 million has been provided to support projects involved in the Reconciliation Process between Armenia and Turkey.

The financial support by Lepsius House in the city of Potsdam is widely known, and the work of Lepsius House is also known also by many Armenians in Germany. But, the work carried out by "dvv international" is largely unknown. On their website the organization's areas of activity are described as follows: "The dvv supports a European and worldwide exchange of information and expertise regarding adult education and development, aids the establishment and expansion of structures for youth and adult education in developing and transformation countries and offers training consultation and medium provision for global intellectual euro political learning." (For more information see: http://www.dvv-international.de/index.php?article_id=1&clang=1)

This institution which has been active in the Republic of Armenia since 2002 and according to their Website is "one of the most important players in the field of Adult Education and LifeLong Learning", has certainly established good contacts with the Government. The German Foreign Office and the dvv-international, and the Armenian ministries have presumably cooperated in organizing the Recon-

Continued on page 4

Dr. Richard Hovanissian's Special Presentation in Trumbull, Connecticut

TRUMBULL, CT -- At Armenian Church of the Holy Ascension, Dr. Richard Hovannisian's Nov. 3rd presentation on the people and culture remaining in historic Western Armenia left the over 50 attendees from NY and CT wanting more. "... the Hovanissian lecture was absolutely fantastic." emailed William Papzian.

After a luncheon and a surprise birthday cake and wishes for Dr. Hovannisian, a fantastic journey embarked as Dr. Hovannisian began his multi-media presentation.

He opened with Smyrna, the showing of a brief video which was a collage of old photos and footage of life in Smyrna up to and including the burning of Smyrna in September 1922. Smyrna was a port for much trade and was in the vanguard: In as early as the 1840's the Armenians in Smyrna had a newspaper, something pretty much unheard of in the Ottoman Empire. A discussion of many of the provinces of historic Western Armenia followed with engaging discussion and interesting photos.

Near the end of Hovannisian's June 2013 trip to Turkey, his group headed north to the Black Sea into the mountains in search of the Hamshens. The video of the discussions with the Hamshen people was intriguing. The Hamshens speak a dialect of Armenian, but do not consider themselves Armenian.

The video footage of the interactions with some of the last few remaining Armenians in Dikranagerd was enlightening and also humorous at times. Dr. Hovannisian is UCLA emeritus professor of Armenian and Near Eastern History and has authored or edited over 20 books. He sold and autographed some of his books after the presentation and Q & A session in the church hall. One can look forward to his next volume which will focus on Asia Minor.

Following the event Stepan Piligian wrote on the church Facebook page: "He is a national treasure of the Armenian community who has led the academic and scholastic work for decades. His contributions are profound and will continue to inspire for generations. It is wonderful that Holy Ascension sponsored this event."

The German-Turkish Conspiracy Against the Diaspora

Continued from page 1

ciliation projects in Armenia. A similar close cooperation will have taken place with the Turkish Government as the "dvv international" is also active in Turkey.

The Sarkisian government gladly embraced their role, thought out by Germany, in the Reconciliation process and, not purely for political reasons. They should have made it unmistakably clear right from the start, that the Genocide Question was certainly not an issue solely between Republic of Armenia and Turkey, but an issue which also involved the Armenian Diaspora. The position of Yerevan on this issue shows again that there is no clear agreement between the Sarkisian Government and the Diaspora regarding the Genocide Question.

One of the Turkish government's policies is to drive a wedge between the Diaspora and the Republic of Armenia. The signing of the Turkish-Armenian Protocols in Zurich is in this connection was a great success for this Turkish political strategy, even though the Protocols were not ratified in the end. It may appear to be coincidental that the dvv-international began their reconciliation projects in the same year, 2009, as the Turkish-Armenian Protocol was being signed in Zurich and it is not known when the „Secret-Diplomacy" began, which led to the Zurich protocols. If the Turkish-Armenian negotiations began after 2005 it could be an indication that the negotiations had been initiated by the German government. Due to Germany's involvement in the Genocide, Germany had an interest in ensuring that this theme was at last taken off the political Agenda.

As close ally to the Turkish government, Germany also had established close contacts to the Armenian government. Germany had given generous aid to the country and German investors are an important investment factor in the region. Therefore the German government had enough leverage to "convince" Yerevan as to the benefits of starting negotiations. Perhaps, this leverage had to be used again to persuade Yerevan to support their "Reconciliation Projects". After Germany had pushed the "Recognition Question" onto the "Reconciliation Track" the Diaspora was and still is confronted with a new situation.

Should they give up their campaign for the recognition of the Genocide and instead join the "Reconciliation Process" with Turkey?

The Armenian Diaspora must realize the German Government pursued Reconciliation Policy serves Turkish political interests. Thanks to Germany, the Turkish Government can now point out that these "Reconciliation Projects" are being supported by the Armenian Government and are prepared to "solve" the Genocide question in cooperation with them. If the international community follows suit and also views the Genocide Question as a matter between only the Republic of Armenia and Turkey then the Armenian Diaspora with their demands for recognition of the Genocide would find no support, as in the past.

The Sarkisian Government was heavily criticized for the Zurich Protocol. But why is the Diaspora remaining silent when Germany and Turkey together with the Republic of Armenia are cooperating on reconciliation? The goal of the German financed "Reconciliation Projects" is not to persuade Turkey to recognize the atrocities of 1915 as Genocide but to bring about reconciliation between Turkey and the Republic of Armenia. If this policy succeeds, the Diaspora campaign for Genocide Recognition which began with the shots in Santa Barbara would be at an abrupt end.

Armenian Community Center Opes in Hong Kong

On Saturday, November 9, 2013, the Armenian community of China, known as 'ChinaHay', as well as more than one hundred guests including many from overseas gathered in Hong Kong to attend a significant event: the official opening ceremony of the newly established Jack & Julie Maxian Hong Kong Armenian Center.

Honorary guests included prominent Armenians: His Holiness Karekin II, Supreme Patriarch and Catholicos of All Armenians, His Grace Bishop Haigazoun Najarian, Primate of the Diocese of Australia and New Zealand, His Eminence Archbishop Aram Ateshian, Patriarchal Vicar of Constantinople, His Excellency the Armenian Ambassador to China, Mr. Armen Sargsyan as well as the Honorary Consul of Armenia to Thailand, Mr. Arto Artinian.

The two-day celebration began with a ribbon-cutting ceremony followed by the blessing given by His Holiness at the beautiful Center altar built specially for religious events. 'Armenian couples will marry here, and Armenian kids will be baptized in this house,' Jack Maxian mentioned in his welcoming speech. 'We will arrange Armenian meetings in this Center, festivities devoted to Armenian culture, and foreigners will be surprised that the Armenian people are able to build an Armenian house outside of their own land,' said Mr. Maxian.

In that evening, His Holiness Karekin II granted a special award – St. Nerses Shnorhali Medal of Honor – to Mr. and Mrs. Maxian for their devotion to the nation. 'We are happy to see that Armenian national identity is so well preserved in a remote country like China, despite the small size of the community,' said Karekin II. His Holiness also visited the grave of Sir Paul Catchik Chater, probably the most famous Armenian in Asia, who moved to Hong Kong in 1864 from CalcuttaIndia and became one of the most successful businessmen in the history of Hong Kong with streets, parks and buildings across Hong Kong still bearing his name.

Speaking on behalf of the Armenian Community of China, Mr. Henri Arslanian, highlighted the symbolic importance of this event and presented Mr. and Mrs. Maxian with a real piece from Ararat mountain, in appreciation of their years of devotion to the community and to celebrate their efforts in bringing the idea of creation of Armenian Center to life in Hong Kong.

Jack Maxian, in his inauguration speech highlighted, approaching the guests: 'I am convinced that, very soon, with your personal and collective commitment, the capacity of the Center will multiply and the Armenian community of China will become exemplary in its patriotic and Armenian-oriented activity.'

Jack and Julie Maxian generously donated a large collection of paintings to adorn the walls of the Center, all of which were made specially for this occasion.

On the second day of the great celebration, Bishop Haigazoun Najarian held the Holy Mass, the first celebrated in the Centre. The guests also enjoyed brunch, after which they attended a lecture by Professor Sebouh Aslanian, Chair of Armenian Studies at UCLA, who travelled to Hong Kong for the occasion and who described the role of Julfan Armenian merchants in the early modern world of the Indian Ocean and up to Manila and China.

Later, the guests learned that Armenian language, history and culture classes would soon be offered at the new Centre in Hong Kong via the Armenian Virtual College (AVC). Mr. Yervant Zorian, the founder of the AVC, described how the educational institute has been helping similar communities worldwide and the enthusiasm of the AVC's team in working with the Armenian Community of China in the coming years.

From now on, the Jack and Julie Hong Kong Armenian Centre will host Armenians from China and all over the world, hold events with guest speakers, exhibitions, invite Armenian artists to perform, but most importantly will be a gathering venue for Armenians and their friends.

Armenians have been traveling and living in China for centuries. In 1910, the Armenian Relief Society created the Armenian Club of Shanghai as a station for Armenian refugees in Shanghai. The Club evolved over the years into a social Club where the community gathered and where Armenian weddings, baptisms and events would took place. In 1923, the 400 people strong Armenian community of Harbin in Northern China built their first Church. Most of the Armenians in China left China around 1949 following the communist takeover of China. The Armenian Club of Shanghai was converted to private ownership by the Communists in 1949 and the Armenian Church was destroyed as part of Mao's Cultural Revolution in the late 1960s.

The Armenian community of China has been growing considerably over the last years. It currently consists of approximately five hundred Armenians living in the country, mainly in the cities of Hong Kong, Shenzhen, Guangzhou, Shanghai, Nanjing, and Beijing.

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ
ԱՋ ՈՒ ՁԱԽ Կ'ԵՐԹԱՆՔ՝ ՕՏԱՐԷՆ ՄՈՒՐԱԼՈՒ ՄԵՐ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հարցազրոյցը վարեց՝
Սիրանոյշ Պապեանը

Մեր զրուցակիցն է Կիպրոսի «Ազատ խօսք» համացանցային թերթի խմբագիր Երան Գույումճեանը:

Հարցում- Տիկին Գույումճեան, վերջերս օֆշորային սքանտալի հետքերով Կիպրոս էր մեկնել քննչական խումբ, որը ասում են՝ վերադարձել է բարձրաստիճան պաշտօնեաների հետ կապուած հետաքրքիր բացայայտումներով: Արդեօք օֆշորի թեման այդպէս էլ փակ մնաց Կիպրոսում:

Պատասխան - Զարմանալիօրէն այդ թեման փակ մնաց այստեղ: Կիպրոսի մէջ ալ շատ «սքանտալներ» բացայայտուեցան, ուր պարզ դարձաւ, որ պատասխանատու որոշ անձինք որքան չարաշահած են իրենց պաշտօնը եւ միլիոններ են դիզած ժողովուրդի կրնակէն: Ի զուր չէ, որ երկիրը գրեթէ սնանկացած է: Հետեւաբար, ինչպէ՞ս բացայայտուի նման գործարքը, երբ նմանատիպ բաներ այստեղ ալ պատահեր են դժբախտաբար:

Հարցում- Պաշտօնատար անձինք ասելով նկատի ունէք Կիպրոսի առաջին դէմքերի՞ մակարդակով:

Պատասխան - Նկատի ունիմ դրամատուներու կառավարիչներ, կիսակառավարական հաստատութեան պատասխանատուներ, առաջին դէմքերու անմիջական պարագաներու եւ շրջանակի մարդիկ: Եւ այստեղ ալ՝ օրէնքի գերակայութեան խուսանաւումներ, այսինքն՝ թէ ապօրինի գործարքներ, թէ ալ անպատիժ մնալու հանգամանքներ:

Հարցում- Այսինքն՝ հիմա կոնկրէտ ձերբակալուածներ չկա՞ն այդ չարաշահումների ֆոնին:

Պատասխան - Երբեմն մարդիկ կը ձերբակալուին, յետոյ զանազան պատրուակներով զանոնք ազատ կ'արձակեն: Այն տպաւորութիւնը ունիմ, որ օրէնքը անհրաժեշտ ուժը չունի, մանաւանդ անոնց համար, ովքեր կը գտնուին խնամի-ծանօթ-բարեկամ շրջագիծէն ներս:

Իսկ ճգնաժամը աւելի եւս կը խորանայ, եւ գալիք տարի, ինչպէս ըսեր էի այլ առիթով, աւելի դժուար տարի մը պիտի ըլլայ Կիպրոսի ժողովուրդին համար: Գործազուրկներու թիւը, ըստ շարք մը կանխատեսումներու, պիտի հասնի հարիւր հազարի, այսինքն՝ բնակչութեան աշխատուժին մէկ երրորդը անգործ պիտի մնայ: Իրականութեան մէջ, ո՛վ որ կրնայ, անթաքոյց փափաք ունի արտագաղթելու եւ իր ապագան այլ տեղ փնտռելու: Շատ անորոշ վիճակ է, քանի որ Ջուրի երես դուրս ելան ամէն տեսակի չարաշահումներ, գործարքներ, կողոպուտներ, օրինազանցութիւններ:

Հարցում- Կիպրոսի հայկական սփիւռքն ինչպէ՞ս արձագանգեց ԵԽԽՎ-ում Սերժ Սարգսեանի ելոյթին: Եւ ինչպէ՞ս արձագանգեց Զարուհի Փոստանջեանի հարցին:

Պատասխան - Ես կրնամ միայն իմ կարծիքս յայտնել այս առնչութեամբ: Առաջին հայեացքով, եղածը բացայայտ խայտառակութիւն էր յաչս Եւրոպական Միութեան եւ աշխարհին, կարծես մեր աղտոտ լաթերը լուայինք հրապարակաւ, աշխարհին ի տես: Միւս կողմէն, սակայն, կը մտածեմ, որ խեղդուողը օձին կը փաթթուի, ինչպէս կ'ըսէ մեր ժողովուրդը: Իսկ խեղդուողը մենք ենք՝ հայրենի ժողովուրդը, ճարահատ եւ անօգնական: Այս մասին, անշուշտ, սոցիալական ցանցերուն մէջ, ինչպէս կ'ըսեն, շատ մելան հոսեցաւ, կողմ եւ դէմ կարծիքներ, զայրոյթ արտայայտող խօսքեր, բուռն տեսակէտներ: Մեր ժողովուրդը միշտ ալ նման պարագաներուն կարծէք կը հակադէ շատ բուռն կերպով: Արդէն հայուն չափը չափազանցն է: Եւ կարծէք հայ հանրութիւնը կը բաժնուի երկու հակընդդէմ ճակատներու՝ իրերամերժ, իրար նկատմամբ թշնամաբար տրամադրուած ճակատներու: Անձամբ ես ոչ հերոս, ոչ ալ հակահերոս կը փնտռեմ կատարուածին մէջ, սակայն ամօթ կը զգամ, որ մենք հասեր ենք նման իրավիճակի, որ չենք կրնար մեր տան մէջ լուծել մեր խնդիրները եւ դարձեալ կ'ապաւինինք օտարին՝ մեր հարցերուն լուծում գտնելու համար: Իսկ օտարը նման խայտառակութիւնները կը շահագործէ յանուն իր շահերուն: Կը մտածեմ՝ սա արդեօ՞ք բեմադրութիւն էր, նախապէս ծրագրուած: Սա պարզապէս վարկած մըն է անշուշտ: Ցամենայնդէպս, մենք դեռ չենք կրցած թօթափել սարկամտութիւնը, գաւառամտութիւնը, խմբակային նեղ մտածելակերպը մեր մէջ, չենք կրցած մեր մէջ մշակել պետական մտածողութիւն, համահայկական շահերու եւ արժեհամակարգի վրայ հիմնուած ռազմավարութիւն ու ծրագիր: Հետեւաբար աջ ու ձախ կ'երթանք՝ օտարէն մուրալու մեր փրկութիւնը:

Մինչդեռ այնքան կարեւոր է, որ կարենանք կերտել մեր ներքին ամրութիւնը, մեր հաւաքական ուժը եւ դադրինք աղերսելէ այլոց ողորմութիւնը: Սա կախեալ է միայն մեզմէ, մեր ազգային-պետական մտածողութենէն, վարքագիծէն, ազգային-մշակութային-հոգեւոր մեր սեփական արժեհամակարգին վրայ յենուելու մեր գիտակցութենէն ու քաղաքական կամքէն:

Հարցում- Տիկին Գույումճեան, կարծիք կայ, որ խնդիրը ոչ թէ Հայաստանի եւ Եւրամիութեան, այլ Բրիւսէլի եւ Մոսկուայի մէջ է, եւ իրականում Հայաստանը որեւէ խնդիր չունի:

Պատասխան - Ես գաղափար չունիմ, թէ ինչ խնդիր կայ Բրիւքսէլի եւ Մոսկուայի միջեւ, բայց տարրական տրամաբանութիւնը կը յուշէ, որ նշեալ երկու վերպետական կառոյցներու կեդրոնները մրցակցութեան մէջ են, ու իրենց տնտեսաքաղաքական ազդեցութեան գօտիները տարածելու համար, կը միտին առաւելագոյն չափով ընդգրկելու, այսինքն՝ օգտագործելու մեր երկիրը, իրենց կառոյցէն ներս՝ ի շահ իրենց հզօրացման: Հայաստանը պէտք է յստակեցնէ իր ազգային-պետական գերագոյն շահերը եւ չդառնայ գործիք ուրիշին շահերուն:

Հարցում- Այս առումով, որքանով է Հայաստանը կարողանում ինքնուրոյնութիւն ցուցաբերել:

Պատասխան - Դժբախտաբար, նման էական, ճակատագրական հարցեր պիտի լայնօրէն քննարկուէին հանրութեան առջեւ եւ Ազգային Ժողովէն ներս: Սա ապագայակերտ որոշում է, որ ոչ մէկ նախագահ առանձինն իրաւունք ունի միանձնեայ կայացնելու: ՀՀ-էն ներս, այո, տպաւորութիւնն այնպիսին է, որ կարծէք նախագահը առանձին որոշում կը կայացնէ՝ առանց հաշուի առնելու իր ժողովուրդին կարծիքը կամ տեսակէտը: Բայց առնուազն նախագահը նաեւ մտածելու է, որ նման պարագաներուն, ամբողջ պատասխանատուութիւնը պիտի վերցնէ իր վրայ: Զմոռնանք, որ իշխանութիւնը կը պատկանի ժողովուրդին եւ ոչ՝ հակառակը: Մեր երկրէն ներս, սակայն, ճիշդ հակառակն է, այսինքն՝ ժողովուրդը կը պատկանի իշխանութեան: Ժողովուրդը պէտք է անպայմանօրէն իր ըսելիքը ունենայ նման ծանրակշիռ հարցերուն մասին: Ինչ կը վերաբերի ինքնուրոյնութեան, մեր երկիրը չի կրնար ամբողջովին ինքնուրոյն ըլլալ, քանի իր սահմանները ռազմական հսկողութեան տակն են ռուսական զօրամիաւորներու կողմէ: Մենք կրնանք մեր ինքնուրոյնութիւնը կերտել, եթէ մեր պետականութիւնը կառուցենք ազգային գաղափարական եւ մեր հոգեւոր-մշակութային արժէքներու ամբողջականութեան վրայ:

ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ ՇՈՒՐՋ 4 ՄԻԼԻՈՆ ԻՍԼԱՄԱՑԱԾ ՀԱՅ ԿԱՅ, ՆՐԱՆՑ ԿԷՍԸ ԾՊՏԵԱԼ Է

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱԼՎՐՑԵԱՆ

«Արեւմտահայոց հարցերի ուսումնասիրութեան կեդրոն» գիտահետազօտական հիմնադրամի տնօրէն Հայկազուն Ալվրցեանն այսօր կայացած ասուլիսին խօսելով իսլամացած հայերի խնդիրներից, մէջբերեց Հրանդ Տինքի խօսքերը, որ եթէ մի օր Թուրքիան ժողովրդավար երկիր դառնայ, ապա առնուազն երկու միլիոնով հայ ժողովրդի թիւը կ'աւելանայ: Ըստ նրա՝ ընդհանուր ուսումնասիրութիւնը ցոյց է տուել, որ 4 միլիոն իսլամացած հայեր կան, որոնցից կէսը չեն ընդունում իրենց ազգային ինքնութիւնը, իսկ միւս մասն, ըստ նրա, ինչպէս հայերն են ասում, ծպտեալ հայեր են եւ նրանց թիւը կազմում է շուրջ 1,5-2 միլիոն եւ նրանց հիմնական մասն ապրում է Մեծ Հայքի տարածքում:

«Ծպտեալ հայ կոչուածն ո՞վ է, որ լաւ գիտի, թէ ինքն ով է: Նրանք իրանց երեխաներին իրար մէջ են ամուսնացնում, եւ մեզանից շատ էլ լաւ գիտեն հայկական աւանդոյթները»,- ասաց նա եւ աւելացրեց, թէ նոյն ծպտեալ հայերը նաեւ կրօնը փոխելու իրենց արդարացումներն ունեն եւ նշում են, թէ իրենք ոչ թէ կոտորուել են, այլ մնացել ու հող են պահել:

Հայկազուն Ալվրցեանը այնտեղ հանդիպել է ծպտեալ հայի եւ երբ հարցրել է, թէ ինչու չի գալիս Հայաստան, պատասխան է ստացել.

«Մենք Հայաստանում ենք, էդ դուք եկէք Հայաստան»:

Ինչ վերաբերում է միւս խմբին, ապա ըստ մասնագէտի, նրանք հաշտուել են իրենց վիճակի հետ եւ չեն ուզում անցեալը յիշել, քանի որ ենթագիտակցօրէն նրանց մէջ վախ կայ, եւ նրանք չեն ուզում կորցնել ունեցուածքը, կեանքը, ապագան:

Հայկազուն Ալվրցեանը բացատրեց, թէ ինչով է պայմանաւորուած Թուրքիոյ կողմից վերջին շրջանում տարուող քաղաքական փոփոխութիւնը, ու, թէ ինչու են այս մարդիկ սկսել բարձրաձայնել իրենց խնդիրների մասին:

«Սա քաղաքական հարց է նախեւառաջ, որովհետեւ իսլամացած հայութեան հարցը Թուրքիոյ համար դարձել է խնդիր, քանի որ Թուրքիան խնդիր ունի Արեւմուտքին ինչ-որ բան ցոյց տալու: Իսկ դրա համար կարեւոր է կրօնական ազատութեան, մարդկային ազատութեան խնդիրը: Մեզ առաջին հերթին իսլամացած հայերի խնդիրն է հետաքրքրում, որի տակից պէտք է դուրս գան»,- ասաց նա եւ ներկայացրեց, թէ քանի տեսակէտ կայ այս խնդրի շուրջ Թուրքիայում:

«Առաջինը կայ իշխանութեան տեսակէտը, եւ այն հաստատող գիտական աշխատութիւնները, երկրորդը՝ ազգայնամոլական գործչները եւ այլն, շրջանակների, ուղղութիւնների վերաբերմունքն է եւ երրորդը՝ այս խնդիրը լաւագոյնս գիտակցող մտաւորականութեան պահանջն է, որոնք պահանջում են հարցը բարձրաձայնել եւ լուծում տալ»,- ասաց նա:

Բացի այդ, Հայկազուն Ալվրցեանը յիշեցրեց, որ Թուրքիոյ Սահմանադրութեամբ Թուրքիայում ապրողները բոլորն էլ թուրք են: Սակայն, ըստ նրա, դա չի նշանակում, որ իսլամացած հայերին նրանք չգիտեն: «Բոլոր իսլամացած հայերն էլ՝ ծպտեալ լինեն, թէ ոչ, ցուցակագրուած են: Վերջերս իմացանք նաեւ քոտերի մասին, որը գործում է նաեւ այսօր եւ որի նախաձեռնողը Թալիաթն է: Ոչ միայն յստակ գիտեն, այլ նաեւ վերահսկելի են բոլոր հայերը, ինչը յուշում է տարուող քաղաքականութիւնը: Այսինքն, օրինակ՝ որտեղից գիտեն, որ երբ մի իսլամացած հայ, որ նոյնիսկ ինքը դրա մասին չգիտի, երբ ուզում է բանակ մտնել կամ պետական ասպարէզ, անմիջապէս արգելում են, յուշելով, որ նրա աստիճանը չի կարող բարձրանալ»,- ասաց նա եւ նշեց, թէ վերահսկելի են ոչ միայն հայերը, այլ բոլոր ազգային փոքրամասնութիւնները:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ
ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻԻ ՀԱՄԱՐ)
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

ԴԱՍԱԴՈՒԼ

Ռ. ԿՈՐԻՒՆ

Մի քանի ամիսներ էին անցել Իրանի իսլամական յեղափոխութիւնից, աստիճանաբար նոր վարչակարգը ամրապնդում էր իր ղեկավարման օրգանները՝ իսլամական կարգ ու կանոն հաստատելու երկրում : Դժուար թէ կարճ ժամկէտով յեղափոխականացած երկրում ամէն ինչ կարգաւորուէր, մանաւանդ՝ Իրանի պէս մի հսկայ երկրում մշակոյթներով տարբեր ժողովուրդների օրրօրանում: Այո՛, դեռ ժամանակի կարիք էր զգացւում երկիրը խաղաղ կարգ ու կանոնի բերել, ժողովուրդը վարժուէր նոր դրուածքի հետ, այդուհանդերձ դրութիւնը կառավարելի էր, ոչ մտահոգիչ, սակայն անսպասելի դէպքերով լղի:

Ահա այս իրավիճակում տեղի ունեցաւ յեղափոխութեան առաջին տարուայ դպրոցական վերամուտը: Իրանում դպրոցական կեանքը սկսւում է Սեպտ. 21-23ին, պարսկական Մեհր ամսի մէկից:

Մէկ ամիս էր անցել վերամուտից:

Դպրոցական օր է, հոկտ. 24, 1979 թիւ, Նարմաք քաղաքամասի իմ բնակարանից քայլում եմ դէպի « Յովհաննէս Թումանեան » երկսեռ ուղեցոյց եւ միջնակարգ դպրոցը: Նա գտնւում է Զարքէշ քաղաքամասում: Զարքէշը եւ Նարմաքը միացնող գետի աջ ափում: Նարմաք եւ Զարքէշին յաջորդող Վահիդիէ ու Արբաբմեհդի չորս քաղաքամասերը միասնաբար ամենահայահոծն են Թեհրանում, որոնք հայ կոմիտէների կողմից անուանուեցին՝ «Սասուն», այլ հայաբնակ քաղաքամասեր որպէս Մաջիդիէն՝ «Զէյթուն», իսկ Հեշմաթիէն՝ «Սարդարաբադ»: Հայրենասիրական հոյակապ մտայղացում, պատմական դիւցազնական մարտերի տեղանուններ, որոնք անմոռանալիօրէն մեզ շարունակ պիտի յիշեցնեն մեր մարտնչող հերոսների դիմադրողական եւ յաղթական գոյամարտի գուպարները մեր արիւնարբու թշնամու դէմ, այդ ոգով ու շնչով ապրելու կորուսեալը ետ բերելու նոր յաղթական մարտերով: Այս անունակոչումները միայն ներքին հայկական գործածութիւն ունեն, ոչ՝ պաշտօնական:

Կեանքը ընդհանրապէս սկսւում է արեւագալի ծէգից եւ հերթականօրէն աշխուժանում է: Աշնանային առաւօտ է, գեղեցիկ ու զով, յիշեցնում է գարնանային գաղջ օր, արեւը սարերի ետեւից գլուխն է պարզել անամպ երկնակամարից սփռելով ոսկեհոյս ճառագայթները՝ հաւասարապէս բաշխելով բոլորին կենսատու լոյսն ու ջերմութիւնը:

Ճամբիս նկատւում են ծառերից թափուած կենսազուրկ տերեւներ, արմատի սնունդից զրկուած, որոնք տրորւում են քայլքերի տակ խշխշոց ձայներ արձակելով, մայր հողից կտրուածը նոյնպէս այդ ճակատագրին է ենթակայ, չինարի ծառերից են գետնին թափուել, հրաշաբոյր բնութիւնը իր դերումն է իր կարգ ու սարքով եւ իր չորս եղանակների դրութեամբ գործող: Աշակերտներ խումբ-խումբ, պոչ-պոչի շարքերով, դպրոցական տարազներով, նրանց անհոգ ու երջանիկ խինդ ու ծիծաղով է լցւում մթնոլորտը՝ դպրոցի ճամբէն, շրջապատը:

«Սասուն» քաղաքամասում ոչ հեռու հարեւանութեամբ շուրջ տաս հայկական դպրոցներ են գտնւում հոծ թւով աշակերտների ներկայութիւն տարբեր օղակներում՝ մանկապարտէզից մինչեւ միջնակարգ, կարելի է ասել ողջ բոլորքն ու շրջապատը հայկականութիւն է բուրում ՝ հայկական դպրոցներ, հայ խանութպաններ եւ հայ խիտ բնակչութիւն: Սակայն մեր ներկայ օրերի դրութեամբ թէ՛ դպրոցների թիւն է պակսել եւ թէ՛ աշակերտութեան:

Դպրոցի ճամբով քայլելիս աջ ու ահեակ լսում եմ.

-Բարի լոյս պարոն, բարի լոյս պարոն:

Դպրոցի աշակերտներից են, քաղցրութեամբ ընդունում եմ նրանց բարեւները եւ պատասխանում եմ գորովալից.

-Բարի լոյս աղջիկս, բարի լոյս տղաս:

Դպրոցի հսկայ երկաթէ դարպասից ներս եմ մտնում եւ ուղղւում դէպի շէնքը, որի մուտքին մօտիկ պատուանդանի վրայ զետեղուած է ՝ Յովհաննէս Թումանեանի կիսանդրին անաղարտ եւ կարծր մոխրագոյն քարից կերտուած, քանդակուած:

Մի հոյակապ արդիական կառոյցով դպրոց նկատելի հայկական որոշ մոտիւներով՝ ճարտարապետական նմուշներ: Դպրոցը կառուցուել է Պապիկ Թումանեանի ջանքերով ու գուրգուրանքներով, իր ծախսերով եւ իր անմիջական հսկողութեամբ նուիրուած հօր յիշատակին: Նրա ճարտարապետն է եղել Էդիկ Այուազեանը, որն օգտագործել է հայկական ճաշակ, ձիրք եւ բարձրարուեստ վարպետութիւն: Այս դպրոցը, ոչ թէ սովորական, այլ՝ կաճառի նմանող բացառիկ կառոյց է օժտուած արդի դպրոցական յարմարութիւններով հողային մեծ տարածքի վրայ: Դպրոցը իր տասնեակ տարիներից աւելի անցեալով մեծ ազգօգուտ ծառայութիւն է մատուցում լոյս ու գիտութիւն եւ ազգասիրութիւն սփռելով մեր ժողովրդի զաւակներին իր լուսաճաճանչ կամարների ներքոյ: Դպրոցն ունի իր անմոռանալի եւ հետաքրքիր քաշքշուքներով պատմութիւնը□

Ուսուցչարան եմ մտնում, բարի լոյս ասելով ներկայ ուսուցիչուհիներին տեղաւորւում եմ բաց աթոռին նրանց կողքին:

-Պրն. Ռուբէն այսօր դասարան չկայ.

Դպրոցի վերակացու տիկ. Սիրանն էր:

-Ինչո՞ւ, միթէ՞ ինչ է պատահել:

Հետաքրքրուած հայեացքով հարց եմ տալիս վերակացուհուն:

-Միջնակարգ դասարանների աշակերտները դասադուլ են յայտարարել:

-Ի՞նչ դասադուլ, ի՞նչ նպատակով:

-Աշակերտները առաջարկներ են ներկայացրել տեսչութեան, անիրականալի պահանջներ, չի ընդառաջուել եւ այս պատճառով դասարան չեն գնում:

Շտապում եմ հանդիպելու տեսչուհուն՝ տիկ. Աստղիկ Բաբայեանին, երկար տարիների կարող եւ գործունեայ տնօրէնին: Տեսչարանում հաւաքուել են մի քանի ուսուցիչներ, նրանց դէմքերին նշմարւում է յուզմունք եւ վրդովմունք: խօսում են, ելքեր առաջարկում, մերթ փսփսուքով, մերթ բարձրաձայն քննադատում եւ մեղադրում դասադուլ անողներին:

-Եղբա՛յր, սրանք դրսից են, փէյքարիքն են, խառնում են, գրգռում են աշակերտութեան տեսչութեան դէմ:

-Նրանց են միացել միամիտներ եւ կրակը թէժացնում են:

-Պէտք է նրանց դպրոցից վռնդել անմիջապէս, եթէ ոչ ամբողջ դպրոցը կը վարակուի:

Ոչ մի խօսք գնաց դասադուլ անողների պահանջումից եւ իրենց հետապնդած նպատակից:

Գրեթէ բոլոր դպրոցներում էլ քիչ թէ շատ այս շփոթ վիճակն էր տիրում, վարչակարգի փոփոխութիւն էր տեղի ունեցել, նոր մարդիկ պիտի անցնէին գործի գլուխ՝ նոր օրէնքներով եւ նոր քաղաքականութեամբ:

Փէյքարիքը իբր յեղափոխական կազմակերպութիւն պայքարում էին շահի ժամանակից իրենց պաշտօնը շարունակող գլխաւոր պաշտօնեաների դէմ շինծու եւ ստահոտ լուրեր տարածելով՝ խառնաշփոթ վիճակ եւ անվստահութիւն առաջացնելու նպատակով:

Արդէն ընբռնում եմ եղելութիւնը, լուռ ու մունջ թողնում եմ տեսչարանը եւ քայլում եմ դէպի բակ: Հնչում են ոչ յստակ լոզունգներ, մօտենում եմ շուրջ կազմած մի խումբ աշակերտների, փոխադարձ բարեւներից խառնւում եմ նրանց մէջ, բարձրակոչ յայտարարւում է իմ միանալս իրենց հետ: Ծխախոտի գլանակը շուրթերիս հրահանով վառել եմ ուզում, սակայն մի քանի հոգիներ խնդուքով վռազ ձեռքները դէպի իմ կողմը մեկնած, թէ.

-Պարո՛ն, պարո՛ն, չվառէ՛ք:

Ամէն ինչից անտեղեակ, շփոթուած, թէ.

-Ինչո՞ւ չվառեմ, միթէ՞ ինչ կը պատահի:

-Պարո՛ն, շրջապատը կրակ կը բռնի:

-Ինչպէ՞ս թէ կրակ կը բռնի:

-Դպրոցի շուրջի հարեւանները օղի են քաշում, ալքոհոլի գազով է պատած դպրոցի մթնոլորտը:

Բոլորս միասին քահ-քահ ծիծաղում ենք, այսպիսով ուրախ տրամադրութիւն է ստեղծւում մեր մէջ:

Դա իրականութիւն էր, աննշան թւով հայ տներ մղուելով պաշտօնական յայտարարութիւնից, թէ՝ քրիստոնեաներին թոյլատրւում է իրենց սեփական գործածութեան համար ալքոհոլիկ խմիչք պատրաստել, այդ հիման վրայ առիթը շահագործւում էր: Ակայն այս մենաշնորհ վիճակը դարձաւ պատուհաս, որոշ հայ երիտասարդներ ձգելով արհեստը զբաղուեցին օղեվաճառութեամբ:

Ուրախ ու ժպտուներես դիմում եմ աշակերտներին.

-Տղերք ջա՛ն, ի՞նչ է պատահել ձեզ, ինչո՞ւ դասարան չէք գնում:

Զորս կողմերից դերակատարները խռնւում են շուրջս եւ հնչում է պատասխանը.

-Պարո՛ն, դասարան չենք գնայ, մինչեւ մեր պահանջները կատարուեն, մեզ էլ միանալու են միւս դասարանները, վճռականութեամբ պնդեցին:

-Ի՞նչ պահանջներ, դպրոցն իր դերի մէջ է, յիշէք աշակերտի պարտականութիւնները, ինչ նպատակներով է դպրոց գալիս, լաւ իմացէք, որ դպրոցը ուսման վայր է, ոչ թէ՝ անկարգութիւնների:

Նրանք ինձ են ներկայացնում առաջարկների գրութեան մէկ պատճէնը, բարձրաձայն կարդում եմ առաջարկները մէկ-մէկ բացատրութիւն պահանջելով եւ մեկնաբանելով՝

-1.- Սահմանափակուի տեսչութեան եւ վերակացութեան իրաւունքները:

Կանգ եմ առնում աւելի լուսաբանուելու համար:

-Պարո՛ն, այլեւս չենք ուզում տեսչութիւնը, նրանք խիստ են վարւում, ասում են. -համազգեստ պիտի հագնել: Ամենաչնչին ուշանալու վրայ վերակացուն բղաւում է մեր վրայ եւ չեն թողնում դասարան մտնենք, այլեւս փոխուել են պայմանները, մեր ուզեցածին պէս պիտի վարուեն:

Լսելով նրանց յորդորում եմ.

-Այ տղանե՛ր, որտեղ էք տեսել աշակերտների ցանկութեամբ դպրոց կառավարուի, դպրոցը սրբազան առաքելութիւն ունի լոյս եւ գիտութիւն սփռելու, ապագայ ուսեալ մարդ պատրաստելու, դպրոցը կարգ ու կանոն ունի աշակերտների թերացումները զգուշացնելու համար, եթէ խստութիւն չլինի, դպրոցը կը մատնուի անտէրութեան:

-2.-Մեր հայերէն դասագրքերը բարդ են եւ դժուար հասկանալի, մեր պատմութիւնը թագաւորութեան պատմութիւն է, իսկ ուղղագրական կանոնների գրքոյկը՝ գայլ ու աղուէսի պատմութիւն, ուզում ենք բոլորը փոխուեն:

-Ինչպէս կարելի է պատմութիւնը փոխել, միթէ՞ պատմութիւնը հագուստ է: Պատմութիւնը գրուել եւ փոխանցուել է մեզ, իւրաքանչիւր երկիր եւ ժողովուրդ

Շար.ը էջ 19

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԸՄԲՈՍՏԸ՝ ԼՈՐՏ ՃՈՐՃ ՆՈՒԷԼ ԿՈՐՏԸՆ ՊԱՅՐԸՆ

Եթէ Անգլիային Բանաստեղծին մարմինը կը պատկանի, իսկ Յունաստանին՝ սիրտը, ապա հոգիին մէկ մասը, թերեւս ազնուագոյնը, դուք, հայերդ կը ժառանգէք, քանզի ձեզի հետ են Բանաստեղծին խաղաղութիւնն ու մտերիմ սէրը եւ ոչ անոր ցաւն ու վիշտը...

Չ. Կամմէլ, անգլիացի բանաստեղծ

ԱՆԻ ԹՈՐԱՆԵԱՆ

Անգլիացի հանճարեղ բանաստեղծ Ճորճ Պայրընը ծնած է 1788 Թուականի Յունուար 22-ին եւ մահացած՝ 19 Ապրիլ 1824-ին: Դասական ռոմանթիզմի ամէնէն երեւելի ներկայացուցիչներէն է, եւ համաշխարհային գրականութեան մեծագոյն դէմքերէն:

Լորտերու պալատի անդամ էր եւ անգլիական ազնուականութեան բարձրագոյն դասի ներկայացուցիչ, որ սակայն ըմբոստ եւ ազատատենչ Բանաստեղծին բնաւ չխանգարեց հրաժարիլ իր բարեկեցիկ կեանքէն եւ որպէս բողոք իր երկրի վարած գաղութային քաղաքականութեան՝ հեռանալ Հայրենիքէն: Այդ հիմա, անոր ողբերգական մահէն երկու հարիւր տարի յետոյ է, որ Պայրընը

Անգլիոյ բարձրաճաշակ արուեստի խորհրդանիշերէն եւ ժողովուրդի հպարտութիւններէն կը համարուի, բայց հեռաւոր այն օրերուն, կայսրութեան քաղաքական եւ ազնուական վերնախաւը ցնծաց, որ իրմէ կրցաւ հեռացնել համաշխարհային քաղաքական խարդաւանանքներու ոըջին մէջ արդարութիւն եւ ազատութիւն փնտռող

Բանաստեղծը...

1816-ին Պայրընը ընդմիշտ ձգեց Անգլիան: Ան ապրեցաւ Զուիցերիա եւ Իտալիա: Նոյն Թուականի աշնան հաստատուեցաւ Վենետիկ, ուր ծանօթացաւ Մխիթարեան միաբանութեան գործիչներուն հետ եւ հայոց լեզու, հայոց պատմութիւն ուսումնասիրելու նպատակով կանոնաւորաբար սկսաւ այցելել Սբ. Ղազար կղզի:

Երիտասարդ Պայրընին ուսուցանած է ականաւոր գիտնական, բառարանագիր եւ Թարգմանիչ Հ. Յարութիւն Աւգերեանը: Բանաստեղծը անոր հետ հրատարակած է անգլերէն-հայերէն եւ հայերէն-անգլերէն քերականութեան դասագիրքեր, որոնց մէջ նմոյշներ զետեղած է հայ հին եւ միջնադարեան գրականութենէն, օգնած է անգլերէն-հայերէն բառարանի ստեղծման, գրած է իր նշանաւոր յառաջաբանը, ուր արծարծած է հայ ժողովուրդը Թուրքական եւ պարսկական լուծէն ազատագրելու խնդիրները: Հայերէնէն անգլերէնի Թարգմանած է երկու Թուղթ Նոր կտակարանէն, երկու գլուխ՝ Մովսէս Խորենացիի «Հայոց պատմութենէն», հատուածներ՝ Ներսէս Լամբրոնացիի «Ճարտասանութենէն», ինչպէս նաեւ Աստուածաշունչի այն մասերը, որոնք կը բացակային անգլերէն Թարգմանութեան մէջ: «1816-ին, երբ այցելեցի Վենետիկ», նամակներէն մէկուն մէջ կը գրէ մեծ անգլիացին, «ինչպէս իմ, այնպէս ալ միւս ճանապարհորդներուն վրայ մեծ տպաւորութիւն ձգեց Ս. Ղազարի համայնքը, որը կարծես իր մէջ կը միաւորէ վանքային հաստատութեան բոլոր առաւելութիւնները՝ մաքրութիւն, յարմարաւէտութիւն, հեզութիւն, անկեղծ Աստուածասիրութիւն: Միութեան եղբայրներու տաղանդն ու բարեգործութիւնը ունակ են աշխարհիկ մարդը համոզել, որ այլ աշխարհ մը գոյութիւն ունի այս կեանքին մէջ, այս աշխարհի մէջ ա՛յլ կեանք մը: Այս մարդիկ ստրկացուած, բայց ազնուական մնացած ազգի հոգեւոր դէմքերն են, ազգ, որ հրեաներուն եւ յոյներուն հետ հաւասար ենԹարկուած է աքսորի ու հալածանքի, բայց երբեք չէ չարացած առաջիններուն պէս եւ ստրկաքարշ չէ դարձած երկրորդներուն նման:

Այս ազգը հարստութիւն ձեռք բերած է առանց վաշխառութեան:

Դժուար է ազգի ձեռագիր գտնել, որ այսքան յանցագործութիւններու մէջէն անցած, բայց այսքան անարատ մնացած է: Եւ ինչպիսին ալ ըլլայ այդ ճակատագիրը, իսկ մինչեւ հիմա շատ տխուր է, ինչ ալ սպասէ անոնց ապագային՝ իրենց երկիրը միշտ կը մնայ աշխարհի մէջ ամէնէն հետաքրքրականներէն մէկը, իսկ լեզուն՝ Աստուծոյ հետ խօսելու լեզուն է եւ աւելի գրաւիչ ըլլալու համար հարկաւոր է զայն աւելի խորութեամբ ուսումնասիրել:

Եթէ գրուածքը ճիշտ վերծանուի, ապա դրախտը Հայաստանի մէջ եղած է, իսկ Հայաստանը նոյնքան Թանկ վճարած է, որքան Ադամի սերունդները: Հոն է, որ Ջուրերը ետ քաշուեցան Ջրհեղեղէն ետք եւ հոն է, որ ճախր առաւ աղաւնին: Բայց կարծես դրախտի անհետացման հետ ծայր առին այս ազգին դժբախտութիւնները: Հակառակ անոր, որ ժամանակին հզօր Թագաւորութիւն եղած է՝ սակայն հազուադէպ անկախ եղած է: Պարսկական սատրապներն ու Թուրքական փաշաները հաւասար չափով մեղսակից են այն երկրամասի քայքայման համար, ուր Աստուած ստեղծեց մարդը իր տեսքով եւ իր էութեամբ...»:

Վերիվայրումներով լեցուն իր երկրային կեանքի վերջին տարիներուն անգլիացի մեծ Բանաստեղծը գլխաւորեց Թուրք հրոսակներու դէմ կենաց-մահու կռիւ տուող յոյն ազատարարներու զօրախումբերէն մէկը: Ճիշդ է, Պայրընը զոհուեցաւ ոչ Թէ ճակատի վրայ, այլ ճակատամարտի ընԹացքին ձեռք բերած մահացու հիւանդութենէն, սակայն անոր մեծաքանքար բանաստեղծական ժառանգութիւնը մինչեւ այսօր կը շարունակէ մնալ ճակատի՛ վրայ:

Շար.ը էջ 19

«ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ՜» ԳՐՈՂՆԵՐ

ԱՒԵՏԻՍ ՌԱԶՄԻԿ

Դպրոցական գրասեղաններու ետին նստած, երբ կը սերտէինք հայ գրականութեան դասանիւթը, դասագիրքերուն մէջ տեղ գտած հայ գրագէտներու լուսանկարները դիտելով, ինչ ակնածանքով եւ երկիւղածութեամբ կը համակուէինք անոնց նկատմամբ՝ որոնք հայ գրականութեան շքեղ էջերը հիւսեցին:

Գրողներ, հակառակ իրենց կեանքի դաժան պայմաններուն եւ տաժանելի հանգամանքներուն, ազգային կեանքին ոգի եւ ուղղութիւն տուին, իրենց ապրած ժամանակին վարքն ու բարքը անմահութեան փոխանցեցին, հայութեան հոգեմտաւոր աշխարհը հարստացուցին եւ մեր լեզուն յղկեցին ու շքեղազարդեցին:

Հասարակական կեանքի մէջ, անխուսափելիօրէն, գրողին վերապահուած է իւրայատուկ դեր: Ան ժողովուրդին խիղճն է, անոր բաղձանքներուն արտայայտիչը, յոյզերուն եւ յոյսերուն Թարգմանը. ընկերութեան աղաղակող ձայնն է, որ ժառանգելով ազգին հոգեմտաւոր գանձարանը՝ զայն կը փոխանցէ ժամանակակից սերնդակիցներուն եւ ապա գալիք շառաւիղներուն. ուրեմն՝ անցեալն ու ապագան իրարու կամարող օղակն է ան: Հասարակական կեանքի մէջ, ինչպէս քաղաքական գործիչները, կղերականները, ֆինանսական հսկաները, մշակոյԹի եւ գիտութեան մշակները, մամուլի եւ լրագրութեան ոլորտի նուիրեալները ունին իրենց ազդեցիկ ուժն ու ներկայութիւնը, մԹնոլորտ եւ հանրային կարծիք ստեղծելու կարողութիւնը, նոյնպէս գրողները ունին իրենց ազդու խօսքը միջավայր եւ տրամադրութիւն գոյացնելու. կոչում մը՝ որ ոչ ոք կրնայ փոխարինել, ոչ ոք կրնայ լրացնել. աւելին՝ առաքելութիւն մը՝ որ կը նպատակադրէ ժողովուրդը ուղղորդել, դաստիարակել, սրտապնդել եւ կեանքը իմաստաւորել դրական լիցքերով եւ լաւատեսական հայեացքներով: Յայտնուն է օրինակը վիպասան Ռաֆֆիին, որ իր վէպերով եւ գրչի ուժով սերունդ մը ամբողջ մղեց ազատագրական պայքարի ամեհի յորձանուտը, եղաւ սերմնացանը ֆետայիական գաղափարներուն, խօսքի՛ ուժով նուիրագործեց ինքնամոռաց պայքարին վեհութիւնն ու հրամայականը, որոնց հետեւանքով գոյացան նախադրեալները գաղափարապաշտ երիտասարդութեան կազմաւորման եւ ուռճացման: Ռաֆֆի առանձինն իր արագահոս գրիչով հանդիսացաւ մունետիկը իր դարաշրջանի երիտասարդութեան պայքարի մարտահրաւէրին, անոր Թմբիրէն զարԹնումին եւ ազատութեան տենչանքին:

Վերջերս կայացաւ Հայաստանի Գրողներու Միութեան արտահերթ համագումարը. անոր գլխաւոր օրակարգը նոր նախագահի ընտրութիւնն էր, որուն պաշտօնը Թափուր մնացած էր նախկին նախագահ, գրող՝ Լեւոն Անանեանի անսպասելի կորուստով: Հետեւաբար, համագումարը չնմանեցաւ նախկիններուն, որոնց ընԹացքին կը քննարկուէին գրողն ու հասարակութիւնը յուզող հարցեր, գրականագիտական հրատապ խնդիրներ, հայ գրողին դերն ու առաքելութիւնը ճշդորոշող նիւԹեր, գրականութեան հետ առընչուող այժմէական ցաւեր եւ այլն: Նման առաջնային Թեմաներ մէկդի Թողած, շրջանցելով յոյժ էական նիւԹեր, գրողներ մաղձոտ տրամադրութեամբ մէկտեղուեցան՝ ընտրութենէ աւելի ընտրապայքար մղելու, գրողի բարձրութեան վրայ մնալէ աւելի՝ զիրար վիրաւորելու, փնովելու, խծբծելու եւ վարկաբեկելու:

Դիտելէ յետոյ համագումարին կարգ մը դրուագները, բնականաբար մարդ կ՚ապշէր ի տես հոն տիրող կրքոտ եւ լարուած մԹնոլորտին. կարծէք գրչի մարդիկ չէին հոն հաւաքուածները. կարծէք դարաւոր Թշնամիներ բարեպատեհ առիթ գտած էին զիրար ստորնացնելու, վրէժխնդիր ըլլալու. կուսակցական փոքրիկ մասնաճիւղի մը հայհոյչներով համեմուած զզւռտոցները յիշեցնող մԹնոլորտ մը, արեւելեան բաղնիքներուն խառնաշփոԹը գերազանցող միջավայր մը, ուր բղաւոցներուն դէմ գոռոցներ կը լսուէին, պոռչտուքներուն՝ մատի Թափահարումներով կը հակադարձէին. այսինքն՝ ամէն գլուխէ ձայն մը. բանաստեղծ Դաւիթ Յովհաննէսի բնուԹագրումով՝ «Կավկաս Թամաշա» մը, որուն ներկայ չգտնուելուն համար իր հեռատեսութեան եւ խոհեմութեան վրայ կը պարծենար բանաստեղծ Հրաչեայ Յովհաննիսեանի նշեալ որդին:

Համագումարին տպաւորութեան ներքեւ՝ Հայաստանի գրական մԹնոլորտը ոչ միայն ճահճացած կը Թուի ըլլալ, այլ՝ անհանդուրժողականութեան եւ ատելութեան ոգին՝ համատարած եւ տիրական:

Արդարեւ, նոյնինքն Դաւիթ Յովհաննէս հարցազրոյցի մը ընԹացքին դիտել կու տար, որ Հայաստանի Գրողներու Միութեան 520 անդամ գրողներէն միայն առաջին Թուանշանին համապատասխան իսկական գրողներ կան, այսինքն՝ հինգ հոգի... որոնցմէ մին ի հարկէ ինքն է...: Իսկ երիտասարդ գրող Արփի Ոսկանեան վերջին համագումարը կը նկատէ յաջողած ու դրական, բաղդատմամբ նախորդներուն, որովհետեւ՝ այս համագումարին «ձեռնամարտ» տեղի չունեցաւ. ուրեմն՝ առանց արեւելեան մարտարուեստի ու բռնութեան կիրառման կայացած համագումարը պէտք է ողջունել... ծափահարելի է համագումարը՝ առանց քաշքշուքի եւ հրմշտոցի...: Մինչ Դաւիթ Յովհաննէս Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը կը կոչէ՝ «անմիութիւն»:

Փաստօրէն, ինչ որ ոգեշնչիչ քայլ կ՚ակնկալուէր գրողներէ, վերջ գտաւ հիասԹափութեամբ եւ պատրանախաբութեամբ. չէ՞ որ ժամանակին գրողները օրինակելի տարբերն էին հասարակութեան. ուղղորդիչ առաջնորդները ժողովուրդին եւ ժամանակին. Թիֆլիսի վերնատունէն մինչեւ պոլսահայ գրական մԹնոլորտն ու մտաւորականութիւնը անջնջելի հետք Թողուցին մեր մտաւոր մշակոյԹի զարգացման հոլովոյԹին վրայ. գրագէտը հմայք ու հեղինակութիւն ունէր ժողովուրդի աչքին եւ գիտակցութեան մէջ. պատկառանք կը վայելէր յամենայն դէպս:

Ի՞նչ փոխուած է ժամանակէն. ինչո՞ւ անփառունակ անկում եւ նահանջ այս առումով եւս:

Անցեալին, հոգեմտաւոր

Շար.ը էջ 19

ՀԵՆՐԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ «ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ»Ը 19ՐԴ ԴԱՐ

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՆԵԱՆ

Այս մեծածաւալ հատորը հրատարակուած է Երեւանի մէջ 2010 թուականին:

Ներկայացուած է Արեւմտահայ ու Արեւելահայ 19-րդ դարու պատմութիւնը թատրոնի ճիգերուն տակ 686 էջերու վրայ:

Հատորը ունի հետաքրքրական ծանօթութիւն տրուած 48 էջերու վրայ: Ունի լուսանկարներու բաժին, թիւով 77 լուսանկար: Հարստացած է անուանացան կով 19 էջերու մէջ: Տպաքանակը ամբողջ 500 օրինակ: Հազար ափսոս:

Հազար ափսոս որ տասնամեակի աշխատանք այս ուղղախօս գիրքը տպուած է միայն 500 օրինակով:

Երկհազարամեայ թատրոնի պատմութիւն ունեցող հայութեան մէջ այդքա՞ն նուազա՞ծ են մեր ընթերցողները:

Բազմաչխատ նուիրումի արդիւնք այս հատորին հեղինակը՝ Դոկտ. Փրոֆ. Հենրիկ Յովհաննիսեան ծնած է 1936 թուականին: Հ.Հ. Գիտութիւններու Ակադեմիայի թղթակից անդամներէն մէկն է:

Ան, 1969-էն մինչեւ թուականս հրատարակած է տասը հազար մենագրութիւն եւ մէկ հատոր թարգմանութիւն Պուշկինէն: Իր բոլոր մենագրութիւնները որպէս նիւթ կ՚ընդգրկեն հայ թատրոնը:

Ձեզի ներկայացող այս հատորը կը բաղկանայ ինը գլուխներէ ուր մեր թատերական շարժումները կը ներկայացուին բազմանկիւն եւ բազում վերլուծումներով, բաղդատական խօսքով ուր կայ խօսքը ռուսական եւ եւրոպական թատրոններու եւ անոնց աշխատանքի կերպերուն: Ուր կը գտնէք վերլուծումները

Շէյքսպիրի, Իպսընի ու բազմատասնեակ թատերագիրներու հայ թէ օտար, գործերու վերծանումին:

Հատորին մէջ պիտի հանդիպինք հայ անուանի թատերական գործիչներէն դերասան ու բեմադրիչ առանձնացած բաժինի մը ուր հեղինակը իր խօսքը ունի տասէ աւելի անուններու որոնց մէջ կան Մնակեանէն ու Աբէլեանէն մինչեւ Ազնիւ Հրաչեայի ու Սաթենիկ Ադամեանի գործունէութիւնը եւ Վահրամ Փափազեանի մուտքը՝ հայ թատրոն:

Գիրքը ունի բաժին մը հայոց գաւառական թատրոն անուան տակ ուր հեղինակը կը ներկայացնէ.-

Երեւանի, Շուշիի, Տրապիզոնի, Երզնկայի, Անիի, Ախալցխայի, Կարինի, Ալեքսանդրապոլի, Վանի եւ Կիլիկիոյ կարգ մը քաղաքներու թատերական ճիգերուն շուրջ:

Հատորը կը բացուի յառաջաբանով մը եւ ունի նաեւ ներածական խօսք, որոնց կը յաջորդեն գիրքին գլուխները:

Առաջին գլուխը՝ նիւթ «Նոր դրամայի նախաշեմին», ունի 5 ենթաբաժին:

Գլուխ Բ. «Արեւմտահայ բեմը 50-60-ական թուականներին», 9 ենթաբաժինով:

Գլուխ Գ. «Արեւելահայ բեմը 60-ական թուականներին», 9 ենթաբաժինով:

Գլուխ Դ. «Սնդուկեանական շրջան», 11 ենթաբաժինով:

Գլուխ Ե. «Տարապայման ձգտումներ Պոլսոյ բեմում», 11 ենթաբաժինով:

Գլուխ Զ. «80-ական թուականների բեմը եւ Պետրոս Ադամեան», 10 ենթաբաժինով:

Գլուխ Է. «Գաւառական թատրոն», 7 ենթաբաժիններով:

Գլուխ Ը. «Ռէալիստական թատրոն եւ կրքերի ռոմանտիկա», 7 ենթաբաժիններով, ուր կը հանդիպինք.- Դաւիթ Թրեանց, Գէորգ Տէր Դաւիթեան, Վարդուհի,

Ազնիւ Հրաչեայ, Սիրանոյշ արուեստագէտներու գրութեանց:

Գլուխ Թ. «Դարավերջ»ը 9 ենթաբաժիններով, ուր կը հանդիպինք հետեւեալ արուեստագէտներու գործունէութեան.- Յովհաննէս Աբէլեան, Շիրվանզատէ, Պօղոս Առաքելեան, Արամ Վռոյր, Գրիգոր Աւետեան, Պետրոս Ադամեան, Գէորգ Պետրոսեան, Սաթենիկ Ադամեան եւ Վահրամ Փափազեան:

Երկար է ցանկը հայ թատրոնի նուիրեալներուն Արեւմտեան թէ Արեւելեան Հայաստանի ու Կիլիկիոյ տարածքին, Արցախի եւ Սփիւռքի մէջ նաեւ:

Հեղինակը այս հատորին յառաջաբանին մէջ կ՚անդրադառնայ այս ուսումնասիրութեան գոյառումի աշխատանքին մէջ քննական աչքով մաղելու ամբողջ Արեւմտահայ եւ Արեւելահայ մամուլը, դիմելով նաեւ անհատական վկայութիւն ներու:

Հեշտ է ըսել այսքանը, բայց տարիներու աշխատանքի արդիւնք է այս գիրքը:

Գիրք, գրուած խոր վերլուծումով, կայսրինը կայսեր տալու եւ Աստծունը Աստուծոյ ուղիին հետեւելով:

Իսկ հատորին ներածականին մէջ Հենրիկ Յովհաննիսեանը կ՚ըսէ.- «Թատրոնն իր իրականացուած իմաստով ժամանակի հոգեւոր խորհրդարանն է հասարակական առաջդիմութեան ծանրաչափը»:

Յիրաւի ծանր խօսք, որ ընթացք կու տայ հատորին բոլոր էջերուն վրայ մանրազննին ներկայացնելու հայ թատրոնի 19-րդ դարու պատմութիւնը, մինչեւ շեմը 20-րդ դարին մեծն Փափազեանի մուտքով՝ Շէյքսպիրեան դրօշով:

Հեղինակը կը յամենայ միջավայրի եւ դարաշրջանի պատմութեան քննութեան վրայ: Հայոց թատրոնի պատմութիւնը այդ պայմաններուն արդիւնքն էր:

Հատորը վկայարանն է անաչառ մօտեցումի մը երբ հեղինակին խօսքը ուղղուած է մերթ Արեւմտահայ, մերթ Արեւելահայ թատրոնի պատմութեան երբ զոյգ ճակատներու վրայ գրեթէ նոյն թուականներուն ծնունդ կ՚առնեն ու կը ծաղկին հայ թատրոնին ընձիւղները, յատկապէս Պոլսոյ ու Թիֆլիսի մէջ տարծուելով Հայաստանով մէկ բազում աւաններ ալ ընդգրկելով: Ծայր կ՚առնեն դերասաններու եւ բեմադրիչներու անուններու շարաններ, ուր.- «Թատրոնի ու դերասանի արուեստի շուրջ արուող երկարաբան դատողութիւններում ամէնից աւելի գործածուում է մէկ բառ՝ ճշմարտութիւն: Հազար ու մի բան է նշանակում սա՝ պատմական ճշմարտութիւն, գաղափարի ճշմարտու թիւն, ձգտումների ճշմարտութիւն, լեզուի ճշմարտութիւն, դերասանին գնահա տելու դէպքում՝ խաղի համոզչականութիւն, խօսքի ու շարժման ներդաշնակու թիւն...»:

Ճշմարտութիւն բառէն ծնած որպիսի ընդգրկում ու ամբողջ այս ուսումնասիրութեան պատկերը ունի այս սկզբունքը որպէս ապառաժէ յենակէտ:

Հոս է Արեւմտահայ թատրոնի «Պոլսահայ դերասանութեան առաջին սերնդի պարագլուխ Ստեփան Էքշեանը (1834-1901թ.թ.), իսկ Արեւելահայ թատրոնէն

Միքայէլ Պատկանեանը:

Կը խօսուի եւ երկարօրէն Մխիթարեաններուն դերին շուրջ, որոնք սկիզբ կու տան դպրոցական թատրոնին նշելով Գաբրիէլ Այվազեանին դերը այս շարժման մէջ:

Արեւելահայ թատրոնին.- «Այս շրջանում բեմադրւում է նաեւ (50-60-ական տարիներն են) Շէյքսպիրի «Վենետիկի վաճառականը» 1865թ. Մայիսի 7-ին Ֆասուլիաճեանը խաղում է Շայլոկ, Ջամչեանը՝ Անտոնիօ: Դա Շէյքսպիրին դիմելու առաջին փորձն էր հայ բեմում:

Պիտի տեսնենք, որ այդ փորձը, Շէյքսպիրը տեսնելու փորձը պիտի բազմապատկուի բազմաթիւ հայ դերասաններու կողմէ մինչեւ որ կը յայտնուի Պետրոս Ադամեանը եւ 20-րդ դարի շեմին յանկարծ կը յայտնուի Վահրամ Փափազեանը, նոր թռիչք տալու Շէյքսպիրի գործերուն:

Երկար շրջան մը հայ թատրոնը Թիֆլիսի մէջ եւ Թիֆլիսէն հեռու մինչեւ Պոլիս, Կովկաս Սունդուկեանական շրջան է: Գէորգ Ջմշկեանը շատ պիտի յիշուի ու շատեր իր կողքին մինչեւ Սաթենիկ Ադամեան:

Ապա կը հանդիպինք Պետրոս Դուրեանի թատրերգութիւններուն, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանին, մէկուն «Սեւ հողեր»ուն, միւսին Զէյթունի հերոսութիւններուն: Մնակեանը միշտ ներկայ խորհրդատու է: Կայ ամբողջ փաղանգը հայ դերասաններու:

Հապա Յակոբ Պարոնեանն ու Տիգրան Չուխաճեանը: Չէ՞ որ թատրոնը սերտօրէն կապուած է երաժշտութեան, չըսե՞նք, որ թատրոնը կը համախմբէ բոլոր արուեստները:

Հոս են նաեւ Սերովբէ Պէնկլեանը, Երանուհի Գարագաշեանը, Գարեգին Ռշտունին, Թովմաս Ֆասուլաճեանը, այս բոլորին վրայ ծիրանի գօտի՝ Պետրոս Ադամեանը:

Կը մօտցուի Մարտիրոս Մնակեանը.-«Պոլսահայ բեմի վարպետների մէջ նա եղել է ամենակրթուածը, ամենապրոֆէսիոնալը եւ ամենաերկարակեացը, որ տիրապետած էր բացի մայրենիէն յունարէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն լեզունե րուն»:

Հատորին մէջ լայն տեղ գրաւած է եւրոպական եւ ռուսական թատրոնը թարգմանութիւններով եւ բազուն երեւելի անուններով:

Կ՚ըսուի նաեւ.- «Թատերական քննադատութեան չափանիշները բնականաբար Պոլսում չէին մշակւում, այլ արեւելահայ միջավայրում, եւ այստեղ քննադատական մտքի առաջատարը Շիրվանզադէն էր»: Թէեւ այստեղ «Մշակ»-ի խմբագիր Արծրունին ու Դերենիկ Դեմիրճեանի կողքին նաեւ Արշակ Չօպանեանը մինչեւ իսկ Գրիգոր Զօհրապ: Կը հասնինք նորարարութեան ձգտող Պօղոս Արաքսեանին:

19-րդ դարի հայ թատրոնին նուիրուած ոսկեզանձ մըն է Հենրիկ Յովհաննիսեանի մեծի նուիրաձը այս հատորով որուն «վարագոյրը» երբ կ՚իջնէ, հեղինակը կ՚ըսէ.- «Ես փորձել եմ դիտել չտեսածս իմացածիս լոյսով, համոզուած որ 20-րդ դարի առաջին կէսի հայ բեմը հիմնուած էր նախորդ դարաշրջանի փորձի վրայ...»:

Օգտաշատ, ողջունելի ուսումնասիրութիւն:

ՆԱՄԱԿ «ՄԱՍԻՍ»ԻՆ

Յարգելի Արշակ Գազանճեան,

Հոգով ու սրտով անձամբ իմ եւ հայ գրողների գոհունակութիւնն ու յարգանքի զգացումներն եմ յղում «Մասիս» թերթին, աշխատակիցներիդ ու Ձեզ, պարոն խմբագիր, օբիեկտիւութեան ու անաչառութեան համար, արուեստն ու գրականութիւնը պատշաճ մակարդակով եւ մեծ սիրով ընթերցողին մատուցելու համար: Եւ ընդհանրապէս հայոց կեանքն ու քաղաքական զարգացումները մեծ ճշմարտութեամբ եւ համարձակութեամբ բացայայտելու, ընթերցողին կողմնորոշելու Ձեր մեծ աշխատանքի համար:

Գալիֆորնիայի Հայ Գրողների Միութեան Նախագահ՝

ԳԷՈՐԳ ՔՐԻՍՏԻՆԵԱՆ

VA Print Media
Book Printing • Hard Covers • Year Books
Restoration of Old Books & Bibles
Նոր Գիրքերու Տպագրութեան եւ
Հին Գիրքերու Նորոգութեան Համար
Հեռաձայնել՝ ՎԱՀԷ ԱՃԱՊԱՀԵԱՆԻն

Vahe Atchabahian
1743 E. Elizabeth St. • Pasadena, CA 91104
626-354-5924 • vamedia@yahoo.com
www.vaprintmedia.com

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԽԼԱՑ(ՈՒ)ՈՂ ԱԿԱՆՋԸ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՋԵԱՆ

1962թ., հարաւսլաւական Բլեդ քաղաքում տեղի էր ունենում շախմատային մրցոյթ, որին մասնակցում էր նա՝ Տիգրան Պետրոսեանը, թերեւս դա էր պատճառը, որ հայկական մամուլը առանձնայատուկ ուշադրութիւն էր յատկացնում այդ իրադարձութեանը: Մրցոյթը հրճուանքի բազմաթիւ պահեր պարգեւելով շախմատասէրներին, իւրատեսակ գլխացաւանք պատճառեց լրագրողներին: Քսան մասնակիցներից մէկը՝ հարաւսլաւացի մի շախմատիստ, կրում էր մի ազգանուն, որը հայերէն, տառացիօրէն, հնչում էր այնպէս, ինչպէս իգական սեռանդամը: Հասկանալի է, որ Հայաստանի թերթերից ո՛չ մէկը (ռուսերէն թէ հայերէն), ո՛չ մի անգամ այդ ազգանունը չգրեց այնպէս, ինչպէս հնչում էր շախմատիստի մայրենի լեզուով: Տարիներ անցան, եւ մի նոր գլխացաւանք յայտնուեց հայ մամուլի համար: Այս անգամ իգականին փոխարինել էր արականը, իսկ գործունէութեան ասպարէզն էլ համեմատաբար անվնաս մարզականից տեղափոխուել էր վտանգաւոր քաղաքականը:

1993թ. Կիպրոսի հանրապետութեան նախագահ ընտրուեց քաղաքական մի գործիչ, որի ազգանուան առաջին չորս հնչիւնները աշխարհասփիւռ հայկական թերթերից ո՛չ մէկը, ո՛չ մի անգամ չգրեց այնպէս, ինչպէս գրւում եւ արտասանւում էր յունարէն: Այո՛, խօսքը Գլաֆկոս Կղերիդիսի մասին է: Հայկական ականջ ունեցողների համար «կղեր» բառը յունարէն եւ ռուսերէն հայհոյական հնչողութիւն ունի, ուստի բարեկիրթ մարդիկ, հայկական միջավայրում, աշխատում են յումպէտս չբարձրաձայնել:

Յաջորդ փորձութիւնը եկաւ Պորտուգալիայից, որտեղ կոմկուսի լեգենդար նախագահի ազգանունը գրաբարի անցեալ կատարեալով նոյնքան հայհոյական էր, որքան նախորդ երկուսը: lvaro Cunhal-ի ազգանունը հայկական մամուլը խոհեմաբար գրում էր Ալվարո Կունհալ, այսինքն՝ այնպէս, ինչպէս արտասանւում էր պորտուգալերէն, եւ ոչ թէ մեսրոպեան այբուբենի երեսունվեցերորդ տառով: Հայերէնի ականջ ունեցողները, վստահ ենք, արդէն լսեցին այդ անուան գրաբարեան արտասանութիւնը եւ տեղնուտեղը որսացին աշխարհաբար իմաստը: Օրինակները կարելի է շարունակել, բայց այսքանն էլ բաւական է՝ ապացուցելու համար, թէ ինչպէս երեք դէպքում էլ գործել է լեզուամշակութային միեւնոյն օրինաչափութիւնը. օտար բառերը նախեւառաջ լսւում են մայրենի լեզուով, այդպիսին է մեր ականջը, ուզենք թէ չուզենք:

Մենք դեռեւս մայրական որովայնից լսում ենք մեր մայրենին եւ հոգեպէս թէ մարմնապէս հասակ առնում, ձեւաւորւում նրա հնչիւնների ու մեղեդու ներքոյ: Աշխարհի միւս բոլոր լեզուները նախեւառաջ լսում ենք նրա ելեւէջներով, լսում ենք հայերէն, որքան էլ դա մեզ հեռացնի օտար լեզուի բուն բառիմաստից: Ուրիշ կերպ չենք կարող, ընդոծին այդ յատկութիւնը մեզ հետ պիտի տանենք գերեզման, եթէ անգամ մինչ այդ մի քանի օտար լեզուներ իւրացնենք: Միեւնոյն է, օտար բերանից դուրս եկող ամէն մի բառը նախեւառաջ պիտի լսենք հայերէն: Եւ սա միայն հայերէնին բնորոշ երեւոյթ չէ, ապացոյց՝ ռուսների հեգնական զարմանքը, երբ լսում են մեր Սիրուն անձնանունը, որը ռուսերէն, առաջին ձայնաւորը սղելու դէպքում, բաւական խայտառակ իմաստ է ստանում: Ֆրանսացիներին էլ զուարճացնում է մեր լաւաշը, որը նրանք լսում են որպէս la vache, ասել է թէ՝ կով: Լեհերն էլ վրդովւում են, երբ իմանում են, որ եւեւեւեւ ռուսերէն նշանակում է այլանդակ, քանի որ լեհերէն uroda-ն ճիշտ հակառակն է՝ գեղեցկութիւն: Եւ այսպէս շարունակ: Աշխարհը մայրենի լեզուով լսելու եւ ընկալելու յատկութիւնը մեր ինքնութեան, մեր մշակութակերտման անքակտելի եւ կարեւորագոյն բաղադրիչներից է: Այդպէս կարող են լսել միայն տուեալ ազգի ներկայացուցիչները եւ միայն այդ լսողութեամբ կարող են միանալ ազգերի բազմաձայնութեանը: Դրա կորուստը կարող է ծանր եւ անդառնալի հետեւանքներ ունենալ մեր նկարագրի համար՝ հասցնելով մեզ վերջնական մարգինալացման, ինչն արդէն ծայր է առել Հայաստանում: Եւ բաւական արագացուած ընթացքով:

Մօտ երեք տասնամեակ առաջ հայերէնում յայտնուեց «տեստ» բառը, որ գրւում էր Տ-ով ոչ միայն որ փոխառնուել էր ռուսերէնից, այլեւ որ այդ տարիներին մեր ականջը լսում էր հայերէն: Բառն ամրապնդուեց մեր գործածական բառարանում եւ որոշ ժամանակ անց, ենթարկուելով «անգլոամերիկերէնի» աշխարհաքաղաքական ագրեսիային, դարձաւ թեսթ եւ գիշերուզօր այդպէս հնչում է հեռուստաէկրանից: Այս խայտառակ տառադարձումի հեղինակի ականջն, անշուշտ, խլացել էր, այլապէս շրջանառութեան մէջ կը դնէր հայերէն բազմաթիւ համարժէքներից մէկը կամ կը խուսափէր Տ-ն Թ-ով փոխարինելուց, որպէսզի զարշահոտութեան զուգորդումներ չառաջացնի: Սակայն, պարզւում է, ոչ միայն նրա, այլեւ տասնեակ հազարաւորների ականջն է խլացել: Եւ ոչ միայն ականջը: Կորցրել են նաեւ հոտառութիւնը: Աշակերտ, ուսանող, ուսուցիչ, դասախօս, բանասէր, պատմաբան, գրող, լրագրող... բոլորը կրկնում են, եւ ոչ մէկի մտքով չի անցնում յիշել, թէ անգլերէն տառադարձմամբ այդ բառը հայերէնում ինչ է նշանակում:

Այս ողբալի երեւոյթի ախտորոշումն առաւել քան որոշակի է. ականջի զանգուածային, գուցէ եւ համազգային խլացում, իսկ հոտառութեան խնդիրը թողնում եմ իրենց... Այսինքն, գուցէ խտացրինք գոյները. վերջերս Վալերի Միրզոյեանը հեռուստաելոյթի ժամանակ գործածեց «տեստ»-ի հայերէն լիովին ընդունելի համարժէքը. «հարցաշար»: Գուցէ մի քիչ երկար է, բայց չի ստիպում քիթը բռնել: Անչափ միամիտ ենք, եթէ կարծում ենք, թէ բախտներս բերեց, որ Բլեդի մրցաշարը յիսուն տարի առաջ էր կամ Կիպրոսի վերոյիշեալ նախագահը վաղուց լքել է քաղաքական ասպարէզը: Եթէ հիմա տեղի ունենային այդ դէպքերը, մեր խլացած ականջներն առանց վարանելու կը գրէին այնպէս, ինչպէս չգրուեց անցած տարիներին: Դարձեա՞լ խտացրինք գոյները: Ամէն՞ին: Օրինակ՝ ամէն կերպ ջանում ենք հաճոյանալ Եւրոպային, երբեմն նոյնիսկ արւում են զիջումներ, որ, հաւանաբար, կարելի էր չանել, բայց հասարակ մի հարցում թոյլ ենք տալիս աններելի մի անտակտութիւն՝ Եւրոպայից եկած բարձրաստիճան պաշտօնեայի ազգանունը տառադարձելով այնպէս, որ տեղնուտեղը յիշում ես համառութեամբ աչքի ընկնող չորքոտանուն: Դրութիւնն առաւել ծանրանում է, երբ իմանում ենք, որ խնդրոյ առարկայ անձը կին է: Կարող ենք առանց վարանելու ասել, որ քսան-երեսուն տարի առաջ Catherine Ashton-ի ազգանունն անպայման կը գրուէր Ա-ով, բայց այսօր, խլացուած ականջները հլու-հնազանդ ենթարկուելով «անգլոամերիկերէնի» արտասանական տարբերքին՝ առանց դոյզն-ինչ մտահոգուելու, թէ դա ինչպէս կը հնչի հայերէն, գրում են Էշթոն: Բարեբախտաբար, տիկինը հայերէն չգիտի եւ հայկական թերթեր չի կարդում...

Դեռեւս XIX դարի երկրորդ կէսին Ժիւլ Վեռնը նկատել էր, որ լեզուն եւս դառնում է ոչ միայն գաղութացման, այլեւ զանգուածային տխմարացման գործիք: Նրա վէպերից մէկում կայ մի տեսարան, երբ Ժակ Պագանելը հեռաւոր Աւստրալիայի տափաստանում հանդիպում է մի տղայի, որը շատ է զարմանում՝ իմանալով, թէ աշխարհում անգլերէնից զատ ուրիշ լեզուներ գոյութիւն ունեն:1 Այսօր Հայաստանում գնալով շատանում է «աւստրալացի տղաների» թիւը, եւ այն, ինչ հասկանալի ու ներելի էր հարիւր յիսուն տարի առաջ հեռաւոր մայրցամաքի ծակուռում գոյութիւնը քարշ տուող պատանու համար, կատարելապէս աններելի ու դատապարտելի է այսօրուայ բազմամշակութային աշխարհում ապրող հայաստանեան մի հսկայական զանգուածի համար, որը հաւակնում է ներկայանալ որպէս մտաւորական: Նրանցից շատերի անգլերէնի, աւելի շուտ՝ «անգլոամերիկերէնի» իմացութիւնը (եթէ իսկապէս գիտեն) բնաւ յարգանք չի առաջացնում իմ մէջ, քանի որ իւրացրել են օտար լեզուն ոչ թէ սեփականը հարստացնելու, այլ աւելի շատ աղքատացնելու եւ քայքայելու համար: Այսինքն, այնքան լեզուն չեն իւրացրել, որքան այդ լեզուի արտասանական որոշ սկզբունքներ, որոնք գիտակցուած թէ ոչ՝ պարտադրում են հայերէնին:

Հասկանալի է, որ հայերէնում աւելի ու աւելի յաճախակի գործածուող անգլերէն բառերը տառադարձւում են այդ լեզուի արտասանութեամբ2, բայց կատարելապէս անհասկանալի եւ անընդունելի է, երբ եւրոպական գրեթէ բոլոր տեղանուններն ու անձնանունները տառադարձւում են «անգլոամերիկերէնով»: Այս «սկզբունքի» ողջ անհեթեթութիւնն ու վնասակարութիւնը երեւում է յատկապէս ռոմանական լեզուների հետ առնչուելիս, որոնցում, ի տարբերութիւն անգլերէնի, Տ-ն Թ, Պ-ն Փ, Կ-ն Ք չի դառնում: Սակայն նրանք թքած ունեն միւս բոլոր լեզուների՝ դարերի ընթացքում կայունացած սկզբունքների վրայ, քանի որ այդ մարդիկ աշխարհը տեսնում ու լսում են բացառապէս անգլերէն: Արդէն ասել ու գրել ենք, նորից պիտի ասենք. Քամյու մի՛ գրէք, այլ՝ Կամյու, Թրուայա մի՛ գրէք, այլ՝ Տրուայա, Փոլ Էլյուար մի՛ գրէք, այլ՝ Պոլ, Բեռնար Քլավել մի՛ գրէք, այլ՝ Կլավել: Կամ կը ցանկանա՞ն արդեօք մեր անգլագէտները բացատրել, թէ ֆրանսացի աշխարհահռչակ դերասանուհու անունն ինչո՞ւ է հայկական ամբողջ մամուլում «արտասանւում» անգլերէն՝ Բրիջիտ Բարդօ, երբ մեզ համար ճիշտ ձեւը Բրիժիտն է, ինչպէս ֆրանսացիք են արտասանում: Հայաստանի ռուսալեզու մամուլն էլ, ենթարկուելով այս պսիխոզին, գրում է եւեւեւեւեւեւեւ: Ինչո՞ւ պիտի մենք՝ հայերս, որ ֆրանսացիների հետ աւելի քան հազար տարուայ առնչութիւններ ունենք, այսօր «անգլոամերիկերէն» արտասանենք նրանց անունները: Ճշգրիտ տառադարձումը ոչ միայն օտար մշակոյթի առաւել հարազատ տեղափոխութիւնն է դէպի հայկականը, այլեւ լեզուի պաշտպանական համակարգի կարեւոր բաղադրիչներից մէկը:

Հայերէնում, մեսրոպեան ժամանակներից ի վեր, գործել է տառադարձման միակ ճիշտ սկզբունքը. գրել այնպէս, ինչպէս արտասանւում է բնագրում: Զհաշուած այն հատուկենտ դէպքերը, երբ տառադարձուած բառը, պահպանելով բնագրի հնչողութիւնը, աննշան փոփոխութիւններ է կրել՝ ենթարկուելով հայերէնի արտասանական առանձնայատկութիւններին: Աւերները, սակայն, տառադարձումով չեն սահմանափակւում: Այսօր Կլենտէյլում ապրող հայն առանց անգլերէնի իմացութեան կարող է ապրել, մինչդեռ Երեւանում, որտեղ պետական լեզուն, իբրեւ թէ, հայերէնն է, անգլերէն չիմացողի համար կեանքը գնալով աւելի է դժուարանում: Հետեւութիւնը պարզ է. սովորիր անգլերէն, եթէ ոչ՝ ռադդ քաշիր այստեղից, այլապէս առանց այդ լեզուի իմացութեան քո իսկ հայրենիքում կը դառնաս մարգինալ, ներողութիւն՝ հոմլես: Այսօր առանց բառարանի այլեւս անկարելի է հայկական հեռուստատեսութիւն նայել: Անգլերէն բառերի մի տարափ է թափւում էկրանից, բառեր, որոնց մեծագոյն մասի համարժէքները գոյութիւն ունեն հայերէն:

Լաւ, հեռուստացոյց կարող ես չնայել, դա նոյնիսկ օգտակար է մարմնի եւ մտքի առողջութեան համար: Բայց փողոցով չքայլել չես կարող, քայլելիս էլ համատարած տխմարութեան դրսեւորումները չնկատել չես կարող: Օրինակ՝ հնարաւո՞ր է արդեօք առողջ մտքի արտայայտութիւն համարել Զէյթունի կորած-մոլորած փողոցներից մէկի կիսանկուղային հարկում ծուարած կասկածելի մաքրութեան ճաշարանի ճակատին գրուած «Ֆաստֆուդ» ազդը: Եթէ եանկիների համար է գրել (նրանք հաստա՛տ այդտեղ չեն հասնի, բայց ենթադրենք), ապա պիտի գրուէր լատինատառ, իսկ եթէ հայերի՝ ապա ինչո՞ւ հայատառ անգլերէն եւ ինչո՞ւ, ընդհանրապէս, անգլերէն: Տխմարութեան նոյնպիսի բարձր մակարդակ է մատուցում Մոսկովեան փողոցում հաստատուած չինական ռեստորանը, որի ցուցափեղկին կարդում ենք. «ԼԱՆՉ 1500 դրամ»: Ի դէպ, որքան անցել եմ այդտեղով, օրուայ տարբեր ժամերին, ռեստորանը միշտ դատարկ է, եթէ «ՃԱՇ» գրէին, ամենայն հաւանականութեամբ, այցելուներ կ՚ունենային: Հապա տաքսիների շարժուն անգրագիտութիւնը: «Vernisaj», «Chao» կարդում ենք մեքենաների վրայ: Ուղեղը մի՛ լարէք եւ իզուր մի՛

Շար.ը էջ 19

ՀՈԳԵԲԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ
ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՆԱԽԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարդու հոգեբանական առողջութիւնը ուղղակիօրէն կապուած է անոր հետաքրքրութիւններուն եւ նախասիրութիւններուն հետ: Ֆրոյտը չեշտը դնելով «սեռական ուժ»ի տեսութեան վրայ՝ չանտեսեց եւ ընդունեց ստեղծագործական ու մտաւոր աշխուժութեան կարեւոր դերը մարդկային կեանքին վրայ: Բացատրելով մարդու ստեղծագործելու ձգտումը՝ ան նոյնիսկ մտցուց առանձին հասկացութիւն՝ «սուպլիմացիա»:

Նշեալ հասկացութեամբ Ֆրոյտը կը բացատրէր մարդկային գործունէութեան այն ձեւերը, որոնք տեսանելի կապ չունին սեռականութեան հետ, բայց կը ծագին սեռական համումէն:

Իբրեւ «սուպլիմացիա»-ի ակնյայտ ձեւեր՝ ան անդրադարձած է յատկապէս կերպարուեստին եւ գրական գործունէութեան:

«Սուպլիմացիա»-ն Ֆրոյտը կը համարէր լաւագոյն դրական եւ պաշտպանական մեքենականութիւն:

Ֆրոյտէն ետք փոխուած է շատ բան, դադրած են «սեռական ուժ»-ի՝ մարդու կեանքին վրայ ունեցած ազդեցութեան այդքան կարեւորութիւն տալը, բայց մօտեցումը ընդհանրապէս աշխոյժ գործունէութեան դերին մնացած է նոյնը:

Երբ մենք բաւարարուածութիւն կը ստանանք մեր աշխատանքէն, լաւ կը զգանք. բազմազան հետաքրքրութիւնները միտքը կը պաշտպանեն բացասական մտածումներէն եւ զգացմունքներէն: Յաճախ որեւէ գործունէութեան հանդէպ զարգացած հետաքրքրութիւնը ի վիճակի է յաղթահարելու ընկճուածութիւնը, թախիծը, գայրոյթը, անհանգստութիւնը, անսովոր մտահոգութիւնը կամ մեղքի զգացումը:

Այլ մարդոց մէջ ընդհանուր հետաքրքրութիւններու մեր փնտռտուքը հիմք է ընտանեկան եւ հասարակական կեանքի:

Բազմակողմանի հետաքրքրութիւններն ու բազմազան գործունէութիւնը կ՚օգնեն աւելի դիւրին շփուելու շրջապատին հետ: Նոր հետաքրքրութիւններն ու նախասիրութիւնները կը բարձրացնեն ինքնայարգանքը, կու տան կենսախնդութեան եւ լաւատեսութեան զգացում, ինչպէս նաեւ աւելի կը դիւրացնեն լաւ ընկեր կամ ապագայ կողակից գտնելը:

Ասոր հակառակ՝ քիչ հետաքրքրութիւններու պարագային հնարաւոր չէ դիմակալել ընկճուածութիւնը: Վատ է, որ մարդիկ հակում ունին պահպանելու հետաքրքրութիւններու նախկին նեղ շրջանակը՝ այդպիսով սահմանափակելով իրենց կեանքն ու շփումները: Միայն լայն մտահորիզոն ունենալով մարդը կրնայ մշտական կենսասիրութեան զգացում ապրիլ, երբ յագեցած են օրերը եւ բազմածրագիր գործունէութիւնը:

Բոլոր անոնց, որոնք կը փափաքին ձեռք բերել կամ զարգացնել նոր ընդունակութիւններ, պէտք է դիմակալեն բացասական միտքերը ամէն անգամ, երբ անոնք կ՚այցելեն: Կրնաք դուք ձեզի ըսել, «ես կը փորձեմ, կրնայ ըլլալ ատիկա ինծի համար իսկապէս հաճելի ըլլայ»:

Յաճախ աներեւակայելիօրէն դժուար է նոր նախասիրութիւններ ձեռք բերել ընկճուածութենէն կամ ձանձրոյթէն խուսափելու համար:

Ցաւօք մենք յաճախ կը մոռնանք՝ ինչը մեզի հաճոյք կը պատճառէ, ինչը հետաքրքրութիւններ յառաջացուցած է մեր կեանքին մէջ: Մենակեաց ու ձանձրոյթի մէջ ապրելու սովոր մարդիկ յաճախ կը գերադասեն մոռնալ իրենց համար զուարճալի ու գրաւիչ եղած ամէն ինչ:

ՆԻՀԱՐ ՄՆԱԼՈՒ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ

Սննդաբան-մասնագէտներու հաւաստիացումով՝ այս խորհուրդներուն պէտք է հետեւին բոլորը՝ ե՛ւ նիհարնալ ուզողները, ե՛ւ անոնք, որոնց համար կարեւոր է իրենց առողջութիւնը:

1. Անհրաժեշտ է սնուիլ յաճախակի, սակայն քիչ-քիչ: Երբեք մի հրաժարիք նախաճաշէն, ճաշէն եւ ընթրիքէն: Յաճախ, բայց փոքր չափաբաժիններով սնուելով՝ պիտի նպաստէք նիւթափոխանակութեան կարգաւորման եւ պիտի խուսափիք ճարպային կուտակումներէն:

2. Սննդակարգը պէտք է բազմազան ըլլայ. անհրաժեշտ են ե՛ւ ածխաջուրերը, ե՛ւ սպիտակուցները, ե՛ւ ճարպերը:

Այնուամենայնիւ, նախապատուութիւնը տուէք միրգերուն եւ բանջարեղէնին, որոնք հարուստ են նաեւ կենսանիւթերով, բջիջանիւթով եւ հանքանիւթերով:

3. Մի՛ չարաշահէք կենդանական ճարպերը, քաղցրեղէնը, շաքարն ու աղը, ալքոհոլը:

4. Հրաժարեցէ՛ք կազով քաղցր ըմպելիքներէն:

5. Պահպանեցէ՛ք հեղուկի ընդունման օրուան չափաբաժինը՝ օրը 2 լ (ջուր, բնական թարմ հիւթեր, ապուրներ, թէյ, 1-2 բաժակ սուրճ եւ այլն):

Նիհարնալ փափաքողներուն ամենաշատ յուզող հարցերէն մէկը՝ ինչ ուտել, որպէսզի աւելորդ քիլոկրամներ «չկուտակուին»: Պէտք է յիշել. գեղեցիկ կազմուածք ունենալու համար կարեւորը միայն «ինչ ուտել»ն ու «ինչ չուտել»ը չէ:

Շատ աւելի արդիւնաւէտ եւ առողջութեան համար օգտակար է, երբ միաժամանակ նաեւ կը զբաղիք մարմնամարզութեամբ: Շատերը նիհարնալու անզուսպ ցանկութենէն դրդուած՝ օրեր շարունակ անօթի կը մնան եւ չեն պատկերացներ, որ մեծ հարուածի տակ կը դնեն իրենց առողջութիւնը: Անօթի մնալը անթոյլատրելի է: Պարզապէս փոխեցէք սննդակարգը՝ պահպանելով առողջ ապրելակերպի հիմնական կանոնները՝ չափազանց իւղոտ մսեղէնը փոխարինեցէք թռչնամիսով եւ ձկնեղէնով, կազով քաղցր ըմպելիքները՝ թարմ հիւթերով, սպիտակ հացը՝ սեւ հացատեսակներով, նաեւ հնարաւորինս շատ կերէք միրգեր եւ թարմ բանջարեղէն, օրը 1,5-2 լիթր հեղուկ խմեցէք (ցանկալի է՝ ջուր, կանաչ թէյ, թարմ մրգահիւթեր, կանաչեղէնով ապուրներ), մի չարաշահէք ալքոհոլը, աղն ու շաքարը, հրաժարեցէք չիփսերէն, պահածոներէն: Եւ զբաղեցէ՛ք մարմնամարզանքով:

Նիհարնալ ուզողները պէտք է զգոյշ ըլլան սննդականոն ընտրելու ժամանակ: Երկարատեւ կիսաքաղց վիճակը ընկճախտ է մարմնին համար, այդ պատճառով ալ սննդականոնները նախ եւ առաջ կ՚անդրադառնան ջղային համակարգին վրայ (տրամադրութեան անկումներ, ընկճուածութիւն, գերլարուածութիւն եւ այլն): Հետեւաբար, սննդականոնը պէտք է ոչ միայն նպաստէ նիհարնալուն, այլեւ՝ ապահովէ լաւ ինքնազգացողութիւն:

Եթէ մարմինը քաղցրի պահանջք ունի, կրնաք կտոր մը դառն տուրմ կամ քանի մը հատ արմաւ ուտել: Ասոնք շատ քաղցր են, միաժամանակ չգիրցնող: Կարելի չէ մարմինը խսպառ զրկել քաղցրեղէնէն, հաշուի առնելով որ անոնք կը պարունակեն ածխաջրեր, որոնք կը «սնուցանեն» առոյգութեամբ:

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ համեմունքներուն մասին. անոնք համուհոտ կու տան կերակրատեսակներուն եւ չեն գիրցներ:

Տրամադրութիւնը բարձրացնելու համար կարեւոր է նաեւ կերակուրի մատուցումը. իսկ գեղեցիկ մատուցուած ուտեստը աւելի հեշտութեամբ կը մարսուի:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ

Անուշահոտը միշտ ալ կարեւոր դեր ունեցած է մարդու կեանքին մէջ: Հին Յունաստանի մէջ մարզիկները օգտագործած են թարմացնող բուրմունքներ, որպէսզի յաղթեն:

1930-ականներուն բժիշկները օգտագործած են բուժման նոր եղանակ՝ «արոմաթերափիա», որ կը նշանակէ բուրմունքներով բուժում: Անիկա նպաստած է ոչ միայն հիւանդի տրամադրութեան բարձրացման, այլեւ ախորժակի լաւանալուն: Ասկէ պարզ կը դառնայ, որ բուրմունքները կը թելադրեն տրամադրութիւն եւ կ՚ազդեն ինքնազգացողութեան վրայ: Սակայն միշտ չէ որ անոնք կ՚ունենան դրական ազդեցութիւն, երբեմն բուրմունքները կ՚առաջացնեն նաեւ գայրոյթ եւ գլխացաւ:

Առաջին անուշահոտերը յառաջացած են ՔԱ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Եւրոպայի համար դիւրին չէ եղած նորոյթը ընդունիլ, եւ անուշահոտը, մինչեւ Եւրոպա հասնիլը, ներմուծուած է Չինաստան եւ Ճափոն:

Եգիպտոսի մէջ շպարի միջոցներ պատրաստուած են շատ աւելի կանուխ ժամանակներու: Փարաւոններու դամբարաններուն մէջ յայտնաբերուած են կաւէ սափորներ եւ փղոսկրեր՝ լեցուած մարմնի խնամքի համար նախատեսուած իւղերով: Անոնք կը բուրեն նոյնիսկ հիմա՝ 3320 տարի ետք:

Հին Յունաստանի եւ Հռոմի մէջ նոյնպէս օգտագործուած են եգիպտական անուշահոտեր՝ հաշուի չառնելով նոյնիսկ անոնց բարձր գիները:

Հետագային, ինչպէս գիտենք, անուշահոտի կեդրոնը դարձած է Ֆրանսան: Միջերկրական Ծովու բնութիւնը շատ յարմար է ծաղիկներ աճեցնելու, որոնցմէ կը պատրաստուին եթերային իւղեր անուշահոտերու համար: Անուշահոտի պատրաստման մէջ լայնօրէն կը կիրառուի վարդը:

ՄԵՐ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Ջոր պտուղներ (չիր)

Անօթութեան անդիմադրելի պահանջ զգալու պարագային՝ սննդագէտները խորհուրդ կու տան չիր ու չամիչ ուտել: Պէտք չէ մոռնալ, սակայն, որ 100 կրամ չոր պտուղը կը պարունակէ 220-300 ջերմուժ, որ յատկապէս նկատի պէտք է ունենան գէր եւ սննդականոնի հետեւող անձերը:

Պտուղները չորցնելու միջոցին կը կորսնցնեն իրենց պարունակած ջուրին 70%ը՝ դառնալով ջերմուժով աւելի հարուստ, քան թարմ պտուղները: Անոնք հարուստ են կլուքոզով եւ ֆրուքթոզով. ի տարբերութիւն անուշեղէնի, չեն պարունակեր ներկանիւթեր եւ արհեստական յաւելումներ: Ջոր պտուղները հարուստ են նաեւ բնաթելերով, հանքային նիւթերով, կը պարունակեն փոթասիում եւ մակնեզիում 3-6 անգամ աւելի, քան թարմ պտուղները: Ջոր պտուղները հարուստ են B խումբի կենսանիւթերով, ի տարբերութիւն թարմ պտուղներու, որոնք հարուստ են Vit C-ով: Ծիրանի եւ սալորի չիրերը ոչ միայն կը բարձրացնեն տրամադրութիւնը, այլ կը մաքրեն աղիքները:

Նպաստելով շնչառութեան բարելաւման՝ ծիրանաչիրը կ՚ամրացնէ թոքերը, պարունակած մակնեզիումի եւ ֆոսֆորի շնորհիւ կը բարելաւէ յիշողութիւնը ուղեղի եւ սրտի աշխատանքը: Քաղցկեղի բուժման զուգահեռ, խորհուրդ կը տրուի, ամէն առաւօտ ուտել, նախորդ իրիկունէ թրջուած 20 հատ չիր:

Թուզի չիրը արժէքաւոր սնունդ է, շատ օգտակար է ուտել ընկոյզի հետ: Ջոր թուզով պատրաստուած թէյը ունի քրտնեցնող եւ ջերմութիւնը իջեցնող յատկութիւն:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

9 Նոյեմբեր, 2013ին կայացած «Մասիս» շաբաթաթերթի 33րդ Տարեդարձի շքեղ ճաշկերոյթի առթիւ մթնոլորտէն խանդավառուած եւ «Մասիս»ին նորանոր յաջողութիւններու եւ յարատեւ վերելքներու մաղթանքներով մի ոմն կը նուիրէ 200 տոլար:

SEROP'S CAFE
GREEK & LEBANESE FOOD
SERVING BATON ROUGE SINCE 1979

www.massispost.com

ԴԱՍԱԴՐՈՒԼ

Շարունակուած էջ 14-էն

իր սեփական պատմութիւնն ունի, մերն էլ այս է, որ համառօտ դասաւանդւում է, իւրաքանչիւր հայ պիտի իմանայ իր երկրի եւ ժողովրդի պատմութիւնը, չիմացողը կը նմանի արմատից զուրկ ծառի, որ կտրուելու է իր ժողովրդից՝ ազգային արժէքներից պարպուած օտարական: Դասագրքերի կապակցութեամբ մտածւում է:

-3.-Թոշակների սակը բարձր է, շատեր պետական դպրոց են գնում չունենալու պատճառով:

-Այս վիճակում էլ դպրոցը բուդջէի բաց ունի□

Ընդմիջումներ եւ հակաճառութիւններ□

-Չէ՛, պարո՛ն, Թոշակը բարձր է, չունենք, հայրս չի աշխատում□

Շարունակում եմ ընթերցումը.

-4.-Իրաւունք տրուի, որ դպրոցում ազատօրէն քաղաքական աշխատանք տանել:

-Դպրոցը քաղաքական եւ կուսակցական վայր չէ, շեղում եւ շփոթութիւն կ՛առաջացնի ուսման կեանքում, դպրոցը ուսում եւ գիտութիւն ջամբելու սուրբ տաճար է, աշակերտը պիտի զբաղուի իր դասերով, միտքն ու հոգին զարգացնի շատ գրքեր կարդալով, գիրքը անձրեւի նման բեղնաւոր է դարձնում մարդուս էութիւնը: Քաղաքականութեամբ զբաղուելը ուսման աւարտից յետոյ:

-5.-Աշակերտութեան արտաժամեայ իրաւունք տրուի օգտուելու դպրոցի միջավայրից:

-Այդ արտօնութիւնը կախում ունի կրթական նախարարութիւնից:

Ուրախ եւ գոհ էի, որ աշակերտները առանց խանգարելու լսում էին բացատրութիւններս եւ սպասում էին շարունակել առաջարկների ընթերցումը:

-6.-Դպրոցի խոհանոցային սպասարկումները ուտեստեղէնները թանկ են վաճառում:

-Լա՛ւ, եթէ թանկ է, դուք յանձն առէք բուֆէն, վստահ կը վնասուէք եւ կէս ճամբին կը հրաժարուէք, ամէն ինչ թանկ է մեր օրերում:

-7.- Մեր ազգային բոլոր տօները չեն կատարւում:

Ընկալ մտածմունքի մէջ, թէ այս առաջարկը ինչո՞ւ է ընդգրկուել, քանի որ այդպէս թերացում չի եղել, սթափուելով պատասխանեցի.

-Ուրախ եմ, որ նախանձախնդիր էք մեր տօների նկատմամբ, սակայն այն ինչ որ առաջնորդարանի կողմից շրջաբերական է տրուել, տօնւում եւ դպրոցը արձակւում է:

-8.-Իսկ եթէ մեր դասադուլ արած աշակերտներից որեւէ մէկը դպրոցից դուրս հանուի, բոլորս խստօրէն դուրս կը գանք տեսչութեան դէմ, միակ ճանապարհը, որ վերջ կը տայ դասադուլին մեր ուզածների իրագործումն է: Գրութեան վերջում հրաւիրւում է աշակերտութիւնը միակամ եւ վճռական լինել:

Այդ մի խումբ աշակերտները նկատելով իմ բացատրութիւնները ոչ գոհացուցիչ՝ միասնական կանչերով ինձ որակեցին.

-Սազէշքա՞ր, սազէշքա՞ր (համակերպող):

Այդ առաջարկներից մէկի հետ ես համաձայն կիսում էի նրանց հետ դասագրքերին կապուող, որոնք չէին համապատասխանում աշակերտութեան մակարդակին բարդ եւ ժամանակավրէպ լինելով: Այո՛, պէտք է ուշադիր նրբաթափանց մօտեցում ունենալ դասագիրք պատրաստելիս՝ հոգու եւ մտքի զարգացումներին զուգահեռ նկատի առնել ազգային արժէքների ճիշտ ու շիտակ ուսուցման պահանջը:

Բաժանւում եմ դասադուլ խմբակից եւ վերադառնում եմ տեսչարան:

Դասադուլը ղեկավարւում էր դրսից:

Դասադուլը դադարեց:

Տեսչութիւնը մնաց անփոփոխ:

Ուսումնական տարին շարունակուեց:

Հետագայ տարիներում փոփոխութիւններ կատարուեցին՝ ոչ հայ տնօրէններ նշանակուեցին, դպրոցը դարձաւ միայն օրիորդաց (աղջկանց), երկսեռ դրուածքը արգելուեց երկրի տարածքում, հայոց լեզուի դասաժամերը նուազեցին, հետագայում որոշ չափով վերատեսութեան արժանացաւ շնորհիւ Առաջնորդարանի հետեւողական աշխատանքների:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԽԼԱՑ(ՈՒ)ՈՂ ԱԿԱՆՋԸ

Շարունակուած էջ 17-էն

փնտռէք. աշխարհի լատինատառ ոչ մի բառարանում այդպիսի բառեր չէք գտնի: Ֆրանսերէն եւ իտալերէն այդ բառերի ճիշտ ձեւն է Vernissage եւ Ciao, սակայն անգրագէտ տաքսիատէրը գրել է այնպէս, ինչպէս լսում է եւ որքան գիտի, քաղաքապետարանի, թաղապետարանի կամ չգիտեմ՝ ո՛ր ջհաննամի առաւել անգրագէտ եւ անպատասխանատու պաշտօնեան էլ, պահանջուած գումարն ստանալուց յետոյ, կնիքով վաւերացրել է տխմարութեան այս եւ նման մշտաներկայ բազմաթիւ վկայութիւնները:

Աւելի քան 160 տարի ապրեցինք ռուսական պետականութեան, մշակոյթի եւ լեզուի զօրաւոր ազդեցութեան ներքոյ: Այդ տարիներն այսօր զանազան վարձու թէ ձրի ճամարտակողներն անուանում են ստրկութեան, ազգային մշակոյթի եւ ինքնութեան աղաւաղման ժամանակաշրջան: Մենք ճիշտ հակառակն ենք կարծում, քանի որ հենց այդ տարիներին հայ մշակոյթն ու գիտութիւնն աննախադէպ վերելք ապրեցին, հայոց լեզուն էլ հասաւ բացառիկ մի կատարելութեան՝ շնորհիւ ռուսական գիմնազիաներ աւարտած (ընդգծում ենք այս հանգամանքը) Վահան Տէրեանի եւ Եղիշէ Չարենցի: Ուստի պիտի ասենք, որ այդ եւս՝ տարիներին», Խորհրդային Հայաստանի ամբողջ տարածքում չէիր գտնի հասարակական սննդի որեւէ օբիեկտ, որի ցուցափեղկին գրուած լինէր «ԱԲԵԴ»: Այդ բնագաւառի աշխատողներից շատերը, ճիշտ է, չէին փայլում բարեխղճութեամբ, բայց ազգային արժանապատուութիւն ունէին, գոնէ նուազագոյն մակարդակով: Այսօր ո՛չ մէկն ունեն, ո՛չ միւսը:3 ծաշարանատէրերը մի կողմ. այսօրուայ համատարած բարոյալքման պայմաններում, հաւանաբար, շատ կը լինի նրանցից ազգային բարձր գիտակցութիւն պահանջել, բայց հայկական հեռուստաեթերից կարող ենք եւ պարտաւոր ենք պահանջել: Գոնէ մէկ հարցում: Ի սէր Աստծոյ, բաւական է աղաւաղել մեսրոպեան այբուբենը: Հայկական տառերն անուններ ունեն: Թուարկելիս մի՛ ասեք «ա», «բը», «գը»..., այլ Այբ, Բեն, Գիմ...

Բառացիօրէն մի քանի տարում վարժեցրին արտասանել «էյ», «բի», «սի», երբ տարրական էթիկան պահանջում է արտասանել «ա», «բե», «ցե», ինչպէս լատիներէնում է եւ ինչպէս արտասանում էինք մենք մինչեւ ինքնակամ ստրկացումը «անգլոամերիկեան» լեզուաէնթամշակոյթին: *** Բայց հայերէնին այսօր սպառնում է ոչ միայն անգլերէնը, այլեւ... հայերէնը: Աւելի ճիշտ՝ հայերէնից ածանցուած աղաւաղումներն ու սխալները: Պատմութիւնը ցոյց է տալիս, որ լեզուն անմիջապէս արտացոլում է քաղաքական-հասարակական մեծ թէ փոքր ցնցումները: Անկախութեանը յաջորդած տարիները բացառութիւն չդարձան մեր լեզուի համար: Բառարաններից հանուեցին բառեր, ստեղծուեցին նորերը, գործածութիւնից դուրս եկան հները: Օրինակ՝ «խանութ» կամ «մթերային» այլեւս չես հանդիպի, նրանց փոխարինել են «վաճառասրահը», անգլերէն «մարկետ»-ը կամ «ֆուդ»-ը: Որքան այլանդակւում են բարքերը, այնքան նրբանում են բառերը. «պոռնիկ»-ը եւ «բոզ»-ը, լիովին հիմնաւորուած, կենցաղից քշեցին քաղաքականութիւն, տեղը զիջելով «մարմնավաճառ»-ին, երբեմն էլ ռուսերէնից փոխառնուած «պուտանկա»-ին, որն, ի դէպ, նոյն «պոռնիկ»-ն է:

(Տարուանկեր)

«ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ՞» ԳՐՈՂՆԵՐ

Շարունակուած էջ 15-էն

աշխարհը ոլորտ մըն էր գնահատանքի եւ հոգածութեան արժանի, իսկ հիմա՝ ամէն ինչի չափանիշը նիւթն է ու քսակը. գրող Նորայր Ատալեանի բնութագրումով՝ «հոգեպաշտ էինք ու դարձանք նիւթապաշտ»:

Իսկ ամէնացաւալին, նօսրացած է թիւը գրող-մտաւորականներու. անշուշտ, ամէն գրող մտաւորական չէ, իսկ մտաւորական ըլլալու համար գրող ըլլալը հրամայական չէ: Մտաւորականը իր նիստ ու կացով, կենցաղուվարքի առաքինութեամբ, լրջութեամբ եւ ծանրախոհութեամբ կը տարբերի բոլորէն: Երբեմն իր անձայն եւ խոհուն ներկայութեամբ շուք ու յարգանք կը պարտադրէ: Մտաւորականին խօսքը պիտի ըլլայ կշռադատուած, տեղին ու դիպուկ. նոյնիսկ՝ ձայնն ու առոգանութիւնը՝ հրահանգիչ: Հեռուստացոյցով տեսած եմ գրողներ, որոնք բնականոն ու զուսպ արտայայտուիլ անգամ չեն գիտեր. չեն մշակած իրենց խօսելաոճը. ամօթ զգացած եմ եւ զարմանք ապրած եմ լսելով գրողներ Վիոլեթ Գրիգորեանի ու Մարինէ Պետրոսեանի գռեհկաբանութիւնն ու պոռպռոցը հոգեւորականի մը դիմաց. կամ՝ ի՜նչ զաւեշտալի թատերական շարժուձեւերով կը գրուցէ գրող Արտեմ Յարութիւնեան, որ մարդ կը տարակուսի, որ ան քոմիք դերասա՞ն է թէ՞ մտաւորական:

Իրօք, մի գուցէ շատ են գրողները, սակայն պակսած են մտաւորակա՜ն-գրողները. Յ. Թումանեանի եւ Վ. Տէրեանի հոգեհարազատ շառաւիղները, երբեմնի ծանրաշուք գրողները, դասագիրքերէն մեզի տպաւորած օրինակելի՛ եւ լուսամիտ գրագէտները:

Անդին՝ Հայաստանի Գրողներու Միութեան անդամաշարքին մէջ կը վխտան այնպիսի՜ «օրինակելի՜» գրողներ, որոնց համար ափսոսա՛լ է պէտք: Այնպէս չէ՞:

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԸՄԲՈՍՏԸ

Շարունակուած էջ 15-էն

Այնքան ատեն, որ աշխարհի վրայ գոյութիւն ունի վայրենին ու բարբարոսը՝ յանուն մեծ ազատութեան պայքարի առաջամարտիկներու շարքին մէջ պիտի փողփողայ այն դրօշը, որուն վրայ դրոշմուած պիտի ըլլայ ծործ Պայրըն անունը:

Ցաւօք, անոնք, որոնք քաջածանօթ չեն հանճարեղ ըմբոստի բանաստեղծական աշխարհին՝ առ այսօր զինք իր ժամանակներու սուտ ազնուականներու նախանձոտ բարբաջանքներէն ելլելով կը դատեն, ուր մեծ բանաստեղծը կը ներկայանայ որպէս «կանանց սրտակեր» կամ «Ափոլոնի արտաքինով հրէշ» որակումներով: Եւ ըսել, որ այս ամբողջը միայն այն պատճառով, որ այդ հանճարեղ հսկան չէր կրնար տեղաւորուիլ չար թզուկներու աշխարհին մէջ:

Մինչդեռ անոր յիրաւի ազնուական կուրծքին տակ զգայուն սիրտ մը կը տրոփէր, եւ կը տրոփէր իր հայրենիքին համար: Այն հայրենիքին, որմէ հեռանալու ցաւը ան իր վիրաւոր հոգիին մէջ կրեց հպարտ ու անմռունչ, այնպէս՝ ինչպէս վայել է միայն ընտ- րեալներուն...

Իմ մեղքն, իրաւ, ինձ խորտակեց, սակայն մի՞թէ այլ զէնք չկար.

Եւ այն ձեռքը, որ ինձ զգուեց,

Նա՞ պէտք է այս հարուածը տար: Մնաս բարեաւ: Այսպէս կտրած

Իմ հարազատ կապերն ամէն, Մերժուած, մենակ, սիրտս կոտրած,

Էլ ի՜նչ... մա՛հ է ինձ հարկաւոր...:

HayastanInfo.net

«ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ»
ՌԱԴԻՈ ԺԱՄ
ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 10:00-ԷՆ 12:30
ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ 380-ՐԴ ԿԱՅԱՆԷՆ

16th International Armenia Fund

Telethon 2013

NOVEMBER 28 Thanksgiving Day

Դէպի Արցախ

En Route Artsakh

Vardenis-Martakert Highway, strategically linking Artsakh to Armenia from the north has a critical importance for both countries. It is the missing link to fully integrate Armenia's and Artsakh's highway systems and connect Artsakh to Armenia's and subsequently, Europe's railway system. The economic development spurred by the highway has a potential to double Artsakh's GDP by 2020. The highway seriously stimulates creation of jobs in agriculture, manufacturing, tourism and trade.

Վարդենիս-Մարտակերտ ռազմավարական մայրուղին, որը կկապի Արցախը Հայաստանին հյուսիսից, ունի գերկարեւոր նշանակություն թե՛ Հայաստանի եւ թե՛ Արցախի համար: Դա շղթայի այն պակասող օղակն է, որը իրար կմիացնի Հայաստանի եւ Արցախի մայրուղիները ամբողջական դարձնելով բեռնատեղափոխման համակարգը: Ավելին, Վարդենիս-Մարտակերտ մայրուղու միջոցով Արցախը կկապվի Հայաստանի եւ, հետեւաբար, Եվրոպայի երկաթուղիներին: Մայրուղին վիթխարի մի թափ կհաղորդի Արցախի գյուղատնտեսությանը, թուրիզմին եւ առեւտրին եւ կստեղծի բազում նոր աշխատատեղեր այդ ոլորտներում:

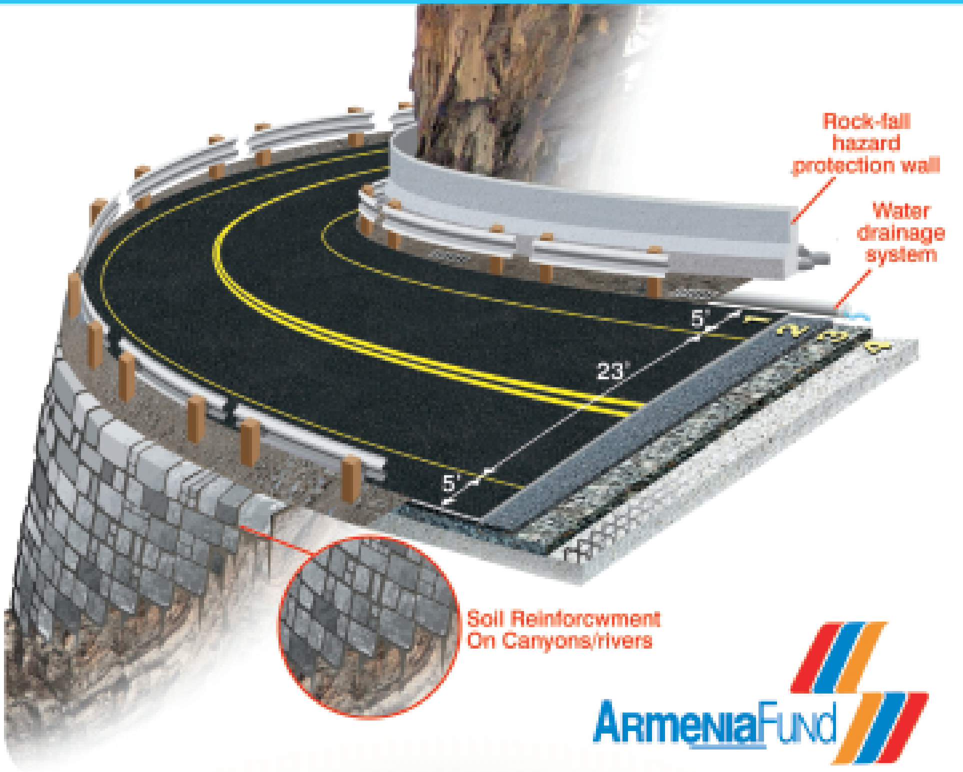

VARDENIS-MARTAKERT Length 72 miles

Villages along the road 30

Road bridges 16

Construction Warranty 5 years

ArmeniaFund

Վարդենիս-Մարտակերտ
Ռազմավարական ճանապարհ
116 կմ եւ $30 միլիոն ԱՄՆ դոլար

1 Concrete (on the inclines) **16"**

2 Gravel **6.3"**

3 Coarse **2.4"**

4 Fine Asphalt **2"**

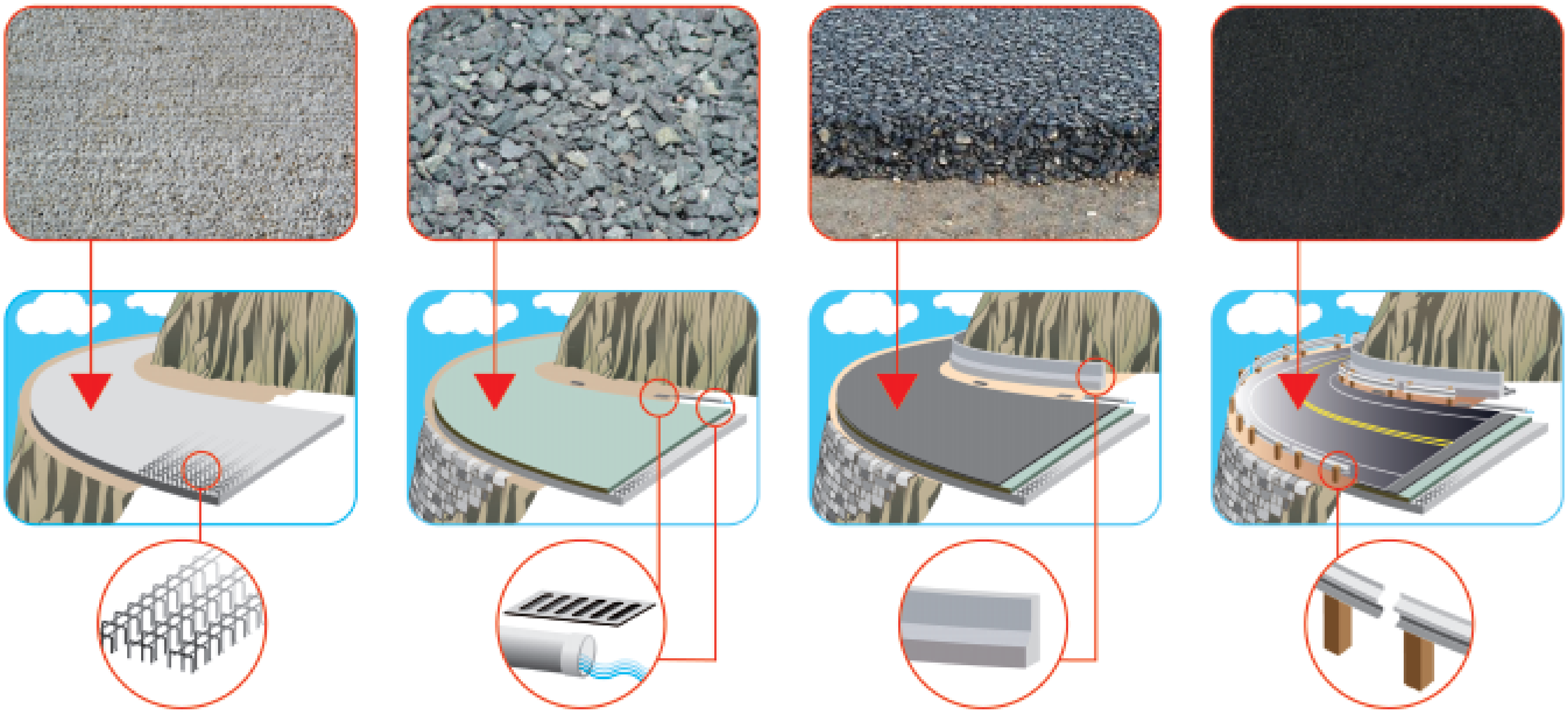

Since the road has to sustain loads of up to 60 tons, concrete footing will be put in the ground on the slopes to make sure the road doesn't slide.

Քանզի ճանապարհով անցնեռ լու են մինչեւ -օ տոննա քաշ ունեցող մեքենաներ, թեքություն ունեցող հատվածներում տեղադրվելու է բետոնի հիմք, որպեսզի ճանապարհը չսահի ներքեւ:

Water is the worst enemy of the road as it washes out its foundation. Drainage systems will be installed to prevent water from getting under the road.

Ջուրը անցնելով ասֆալտի տակ, քանդում է ճանապարհի հիմքը: Տեղադրվելու է ջրահեռացման համակարգ, որը անձրեւաջրերն ու ձնհալի ջուրը մեկուսացնելու են ճանապարհից:

The highway passes through a mountain range. Protection walls will be installed to prevent damage from falling rocks.

Ճանապարհը անցնում է բարձր լեռնային գոտիներով, տեղ-տեղ նաեւ ժայռերի արանքով: Ժայռերից պոկված քարերից մեքենաները պաշտպանելու համար կառուցվելու են պատնեշներ:

Guardrails prevent cars from falling into the gorge in case the driver loses control of the car.

Եթե վարորդը կորցնի մեքենայի կառավարելիությունը, երկաթյա ճաղաշարքը կպաշտպանի մեքենան ձորն ընկնելուց:

Call:1-800-888-8897 **Visit & Donate: www.armeniafund.org**